

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir
alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.
Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.

MÛSÂ KÂZİM PAŞA

AŞKIN HAZİNELERİ

Makālîd-i Aşk

(Kerbelâ Mersiyeleri)

Hazırlayan
Cemil ÇİFTÇİ

KEVSER

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kevser Yayınları: 186

Kitabın Orijinal Adı: Makâlîd-i Aşk

Yazarı: Mûsa Kâzım Paşa

Hazırlayan: Cemil Çiftçi

Dizgi ve Mizanpaj: Ali Çiftçi

Kapak: Hasan Başbuğ

Baskı: Step Ajans

Basım Tarihi: Ağustos 2011

ISBN: 978-9944-709-78-1

İsteme Adresi:

Kevser Yayınları

Sofular Mah. Simitçi Şakir Sok. No: 14 / 1

Fatih – İSTANBUL

Tel: 0212 – 534 35 28 Faks: 0212 – 631 36 01

www.kevseryayincilik.com

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

İÇİNDEKİLER

HAYATI	7
Doğum Tarihi, Doğum Yeri	7
Aile Çevresi ve Yakınları	11
Çocukluğu, Gençliği ve Eğitimi	16
Memuriyet Hayatı ve Ölümü	19
TARİKATI, MEZHEBİ VE MEŞREBİ	27
ESERLERİ	31
Divan	32
Makālîd-i Aşk	35
Sernüvişt-nâme-i Âcizî	35
Külliyat	36
Semerâtü'l-İkbâl	37
Riyâzü'l-Asfiyâ	37
Nazîre-i Hümâyun Be-Terkîb-i Bend-i Ruhi	38
Nazîre-i Diğer Be-Tarîk-i Âdi	38
Nazîre-i Hümâyun Be-Sâkinâme Nefî	38
Mersiye-i Cansûz	38
Kaside-i Garrâ	39
Mersiye ve Kaside	39
Na't ve Mersiye	39
Kaside-i Na't-ı Ali	40
Sâkinâme	40
Gazeliyat	41

Sitâyiş-i İmam Rıza Aleyhisselâm	41
Mersiye	41
Mersiyeler	41
MAKÂLİD-İ AŞK	43
A. Eser Hakkında Bilgi	43
B. Makâlid-i Aşk'taki Mesnevi	44
Mesnevi'nin Adı	44
Mesnevi'de Anlatılan Olay ve Mesnevi'nin Bölümleri	46
Mesnevi'nin Yazılış Sebebi	49
C. Makâlid-i Aşk'taki Taraflar	52
Yezit, Yakınları, Yandaşları	52
Hüseyin ve Yakınları	55
Hüseyin	55
Ali	58
Fâtıma	60
Hasan	61
Diğer Yakınları	63
BİBLİYOGRAFYA	67
AŞKIN HAZİNELERİ	71
İSİMLER, TERİMLER	205
DİZİN	225

HAYATI

Doğum Tarihi, Doğum Yeri

Kâzım Paşa'nın hayatının belirli kısmı bilinmezlikler içindedir. Bilinmeyen tarafı genelde çocukluk yıllarıyla ilgili kısımdır.

Kâzım Paşa'nın hayatının çocukluk ve gençlik yıllarına ait dönemini *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserinden¹ öğrenebiliyoruz.

Kâzım Paşa'nın *Sernüvişt-nâme-i Âcizî*'de aktardığı bilgiler hikayemsi bir üslupla anlatılır. Kâzım Paşa'nın doğumunu müjdeleyen olayda bu üslup içinde verilir. Eserde verilen bilgiye göre, yaşlı bir dervişin yolu Kâzım Paşa'nın babası Hüseyin Efendi'nin evine uğrar. Hüseyin Efendi'nin konduğu olur. Hüseyin Efendi, bu dervişe ilgi gösterir, ikramlarda bulunur. Yapılan muameleden memnun kalan derviş, misafirliğinin dördüncü gününün akşamında Hüseyin Efendi'ye gönlünde ne tür bir dileğin olduğunu sorar. Hüseyin Efendi, bir erkek evlat babası olmayı arzu ettiğini dile getirir. Derviş, Hüseyin Efendi'ye müjde verir. Allah'ın kendisine ikramda

-
1. Şairin eserleri hakkında bilgi verirken bu eserle ilgili kısa ve net bilgi verilecektir. Eserin yazılışı, özelliği, muhtevası, üslubu ve benzeri konularda yeterli bilgi için bkz: Haluk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul 2009, s. 473-539.

bulunacağını, insanların haset edeceği faziletli bir erkek çocuk ihsan edeceğini ifade eder. Bu çocuğa Kâzım adının verilmesi önerisinde bulunur².

Şair, dervişin adını, kimliğini, nereden ve ne amaçla geldiğini açıklamaz. Bütün bunlar bir sır olarak kalır. Sadece dervişin gittiği yere dikkat çekilir. “Kılmış sefer-i diyâr-ı mana/Bir anda azm-i Arş-ı A'lâ” beytiyle mana alemine doğru yola çıktığını, Arşın en yüksek tabakasına doğru yol almaya çalıştığını kaydeder³.

Olayın üzerinden henüz bir yıl geçer. Hüseyin Efendi'nin bir oğlu dünyaya gelir. Dervişin önerisi gereğince bu çocuğa Cafer-i Sadık'ın oğlu ve 12 İmam'ın yedincisi Mûsa Kâzım'ın adı verilir.

Kaynakların tamamı şairin adını Mûsâ Kâzım olarak kaydeder. Ancak, Bursalı Mehmet Tahir Efendi, şairi “Kâzım İbrahim Paşa” adıyla anar⁴. Tuhfe-i Nailî'de şairin adının bu şekilde anılmasının yanlışlığı belirtilir⁵. *Türk Ansiklopedisi*'nde “Kâzım mahlasıyla İbrahim'in hiçbir münasebeti yoktur” cümlesiyle *Osmanlı Müellifleri*'nde verilen bilginin yanlışlığına değinilir⁶. *Servet* gazetesinde yayımlanan bir taziye yazısında da bu isim yanlışlığı devam eder. Şair, “İbrahim Kâzım Paşa” biçiminde anılır⁷. Bu yanlışlık bazı kütüphane kataloglarında da yer alır.

Eski kaynaklarda, şairin hicri 1237 yılında doğduğu belirtilir⁸. Hicri 1237 yılının miladi karşılığı Eylül 1821 ile Ağustos

2. Haluk Gökalp, *age*, s. 474-475.

3. Haluk Gökalp, *age*, s. 498.

4. Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333, c. II, s. 402.

5. Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nailî*, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001, c. II, s. 839.

6. *Türk Ansiklopedisi*, “Kâzım Paşa maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, c. XXI, s. 446.

7. Mehmet Korkut Çeçen, “Koniçeli Kâzım Paşa”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 17, Sayı 2, 2008, s. 16.

8. Fatih, *Hâtime-tü'l-Eş'âr*, İstanbul 1271, s. 346; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, Dergah Yayınları, İstanbul 1988, c. 2, s. 801;

1822 tarihleri arasındadır. Doğum tarihi belirlenirken hicri 1237 tarihi esas alındığından genellikle miladi karşılığı 1821 yılı olarak verilir⁹. *Türk Ansiklopedisi'*nde 1237 yılının miladi karşılığının 1822 olduğu belirtilir¹⁰. Doğum tarihinin ay ve gün olarak belirtilmemesi halinde her ikisini de doğru olarak kabul edebiliriz. *Tuhfe-i Nâilî'*de 1237 yılının miladi karşılığı 1831 biçiminde belirlenmektedir¹¹. Muvaffak Eflatun, *Tuhfe-i Nâilî'*yi esas aldığından o da hicri 1237 yılının miladi karşılığını 1831 olarak göstermiştir. Bu yanlışlığın, *Tuhfe-i Nâilî'*ye duyulan güvenden kaynaklandığını sanıyoruz. İbrahim Alaeddin Gövsa, şairin doğum tarihiyle ilgili farklı bir tarih verir, 1809 yılında doğduğunu belirler¹². Gövsa'nın verdiği bu bilgi hiçbir kaynağa dayanmamaktadır, inandırıcı bir tarafı da yoktur. İsmail Habib Sevük'ün, şair için, "Tepedelenli'nin idam edildiği sıralarda, 1820 yılında doğdu"¹³ ifadesi de gerçeği yansıtmaktan uzaktır. İsmail Hakkı Aksoyak da, mezkur

Metin Kayahan Özgül, "Koniçeli Mûsâ Kâzım Paşa'nın Hicviyeleri", *Türk Kültürü*, Mayıs 1993, yıl 31, Sayı 361, s. 299; *Türk Ansiklopedisi*, "Kâzım Paşa maddesi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, c. XXI, s. 446; Muvaffak Eflatun, "Müselles ve Mûsâ Kâzım Paşa'nın İki Müsellesi", *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Bahar 2004, Sayı 29, s. 90; Şemsettin Sami, *Kamusu'l-A'lâm*, İstanbul 1314, c. 5, s. 3811; İbrahim Nemci Dilmen, *Tarih-i Edebiyat Dersleri*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1338, c. II, s. c. 2, s. 128; M. Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, c. II, s. 839.

9. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. 2, s. 801; İsmail Ünver, *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul 1988, c. 8, s. 166; Abdülbaki Gölpınarlı, *Divan Şiiri*, XIX. Yüzyıl, Varlık Yayınları, İstanbul 1955, s. 19; Mustafa Uzun, "Kâzım Paşa" maddesi, *T. D. V. İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, c. 25, s. 152; Nuri Akbayar, Kâzım Mûsâ Paşa Maddesi, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yayınları, İstanbul c. 5, s. 259; Anadolu Yayıncılık, *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi*, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, c. 6, s. 3188.
10. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, *Türk Ansiklopedisi*, c. 21, s. 446.
11. Mehmet Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, c. II, s. 839.
12. İbrahim Alaeddin Gövsa, *Türk Meşhurları*, Yedigün Neşriyatı, İstanbul s. 211; İbrahim Alaeddin Gövsa, *Meşhur Adamlar*, İstanbul 1933-1935, c. 3, s. 880.
13. İsmail Habib Sevük, *Tanzimattanberi I, Edebiyat Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1942, s. 92.

kaynaklardan hiç biriyle örtüşmeyen bir tarih verir, şairin 1806 yılında doğduğunu vurgular¹⁴.

Kâzım Paşa, *Sernüviştname-i Âcizî*'de doğum tarihiyle ilgili şu bilgileri aktarır:

Sene iki yüz otuz yedide
Bin yıl dahı andan ileride

Şaban ayının yedinci ruzı
Bir yevm-i rübû-ı dil-firûzı

Yukarıdaki iki beyitten anlaşıldığı kadarıyla Kâzım, hicri 1237 yılının Şaban ayının 7. günü dünyaya gelir. Miladi tarihle Kâzım'ın 29 Nisan 1822 tarihinde doğduğunu söyleyebiliriz.

Mehmet Korkut Çeçen, Haluk Gökalp ve Ramazan Bardakçı, şairin *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserinden aktardıkları bilgiye istinaden Kâzım Paşa'nın 7 Şaban 1237/29 Nisan 1822 Pazartesi günü doğduğunu belirlerler¹⁵. Verilen tarihin yıl, ay, gün olarak şair tarafından belirtilmesi, bir gerçeği aksettirmekte, tereddütümüzü önlemektedir.

Şairin doğum yeriyle ilgili bir problem yoktur. Kâzım Paşa, adı geçen eserinde Rumelili olduğunu, Rumeli'de doğduğunu ifade eder. Bu gerçeği şöylece dile getirir:

Yanya denilen livaya mülhak
Koniçe denen kazâda elhak

Dünyaya gelip bu abd-i nâlân
Gehvâre-i tende kılmış efgân (s. vk. 4b)

-
14. İsmail Hakkı Aksoyak, Kâzım Paşa, "Hayatı, Sanatı ve Mizahi Yönü", *Milli Kültür*, Mayıs 1991, Sayı 84, s. 49.
 15. Haluk Gökalp, s. age, 480; Mehmet Korkut Çeçen, *agm, agd*, c. 17, Sayı 2, s. 16; Ramazan Bardakçı, *Mûsâ Kâzım Paşa Hayatı, Sanatı, Külliyatı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara 2007, s. 53.

Şair, bu beyitlerde, Yanya vilayetine bağlı Koniçe'de doğduğunu belirtmektedir. Şair hakkında bilgi veren kaynakların tamamı alanı daraltırlar, Koniçe'de doğduğunu kaydederler. Yapılan çalışmalarda Yanya adı zikredilmez. Şair, 'Koniçeli Kâzım Paşa' adıyla anılır.

Aile Çevresi ve Yakınları

Mûsâ Kâzım Paşa, babasının adının Hüseyin olduğunu belirtmekte ise de, şair hakkında bilgi veren kaynakların genelinde babasının adı Hüseyin Hüsnü'dür. Kaynaklar, şairin annesiyle ilgili bilgi sunmamaktadırlar. Kâzım Paşa'nın da, bu konuda verdiği bilgi yoktur. Kâzım Paşa, aile fertlerinin tamamına tarih yazmıştır. Babası, amcası, eşi, oğulları, kızları ve torunları hakkında tarih yazan bir şairin annesinin ölümüne sessiz kalması düşünülemez.

Kâzım Paşa annesini küçük yaşlarda kaybetmiş olabilir. Yahut annesinin ölümü olayına yazdığı tarih kaybolmuş veya divanına kaydedilmemiş olabilir.

Şairin *Külliyat* adı verilen eserinde, yakınlarının doğum ve ölümleriyle ilgili tarihler yer almaktadır. Divanındaki tarihlerden edinilen bilgiler ışığında aile fertlerinin isimleri şöylece sıralanmaktadır:

Şairin babası Hüseyin Hüsnü Bey, 3 Muharrem 1259/3 Şubat 1843 tarihinde vefat etti. Hüseyin Hüsnü Bey, Haydarpaşa Mezarlığı'na defnedildi¹⁶. Kâzım Paşa, babasının irtihalini,

Âh ile ağlayarak yazdı kalem târihin
Hem-civâr-ı Hasaneyn ide Hüseyn' i settâr
1259/1843

beytiyle belgelemekte¹⁷, İbnülemin Mahmut Kemal İnal Bey'in verdiği tarihi doğrulamaktadır.

16. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *age*, c. II, s. 801

17. Bardakçı, *age*, s. 1178.

Şairin eşi Fatma Hanım, şairden kısa süre önce vefat etmiştir. Kâzım Paşa, Fatma Hanım'ın irtihal tarihini yazdığı şu iki beyitle belgelemiştir¹⁸.

Şişe-pîrâ-yı hayâl etmiş idim ruhsârını
Dem çeker bülbül gibi çeşm-i dil-i bî-nâ'imem

Şüphesiz ilhamdur Kâzım bu târîh-i bihîn
Hakka gitti seyyidem nûrum efendim Fâtımam
1307/1889-90

Fatma Hanım, Aziz Mahmut Hüdayi Efendi Tekkesi ve Camii'nin haziresine, kütüphane önüne defnedilmiştir¹⁹.

Kâzım Paşa dört oğul, üç kız babasıdır. Kâzım Paşa'nın peşpeşine doğan dört erkek çocuğundan sonra üç kız çocuğu doğmuştur.

Şairin ilk doğan oğlu Ali Bey'dir. "Zinet-i mehd-i şeref oldu Ali" mısrası Ali Bey'in 1257/1841-42 tarihinde doğduğunu belgelemektedir²⁰.

İkinci oğlu Hüseyin Hüsnü Bey'dir. "Meserret birle tastîr eyledüm tarih miladlarun/Bu yıl ruhum Hüseyin'üm ruh-ı cismüm geldi dünyaya" beytiyle oğlunun 1263/1846-47 doğduğunu belgelemektedir²¹.

"Çeküp bir anda yazdum tâmdan târîhini Kâzım/Hüseyin'üm yirmi bir yaşında göçdi ansızın Hakka" beytiyle aynı oğlunun 1284/12867-68 yılında vefat ettiğini belgeler²².

Kâzım Paşa'nın üçüncü oğlu Hasan Fehmi Bey'dir. "Zinet-i mehd-i şeref oldu Hasan" mısrası onun 1265/1848-49 tarihinde doğduğunu belgeler²³.

Dördüncü oğlu Muhammed Ali Rıza Bey'dir. "İzz ile oldı

18. Bardakçı, *age*, s. 1179.

19. Mehmet Nermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar*, c. I, s. 111.

20. Bardakçı, *age*, s. 1175.

21. Bardakçı, *age*, s. 1176.

22. Bardakçı, *age*, s. 1179.

23. Bardakçı, *age*, s. 1176.

Rıza revnak-ı mehd-i şühud" mısrasıyla 1267/1850-51 yılında doğduğuna işaret eder²⁴.

İlk kızı Emine Melek Hanım'dır. "Eminem bir melektür nâzil olmuş mehd-i imkâna" mısraı 1273/1856-57 yılında doğduğuna işaret eder. İkinci kızı Saâdet Hanım'ın doğumu da "Saâdet bâ-saâdet zînet-i mehd-i vücut oldu" mısrasının delalet ettiği 1283/1866-67 yılında doğar. Üçüncü kızı Fatma Didar Hanım'ın doğumuna, "Hurdur izhâr-ı dîdâr itti ömrüm Fâtıma" mısrasıyla tarih düşürülür. Fatma Didar Hanım'ın 1286/1869-70 yılında doğduğu belgelenir²⁵.

Kâzım Paşa torunlarından ikisinin doğumlarına tarih düşürür. Bunların birisi oğlu Hasan Fehmi Bey'in kızı Rukiye Fâtıma Hanım'dır. "Söyledim Kâzım safa-yı bâl ile târihini/Bâ-meserret geldi dünyaya Rukiye Fâtıma" beytiyle 1297/1879-80 tarihinde doğduğuna işaret edilmektedir. Diğer torunu da, oğlu Muhammed Ali Rıza Bey'in oğlu Ali Asaf'tır. "Şeref-i mehd-i şühûd oldu Ali Asaf Beğ" mısrası 1297/1879-80 tarihini veriyor²⁶.

Kâzım Paşa, *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserinde Halil ve Yahya adlarıyla anılan iki ağabeyinden, adını vermediği küçük yaşında ölen bir kız kardeşinden söz eder²⁷.

Kâzım Paşa'nın ölümüne tarih düşürdüğü kişilerden birisi de kız kardeşinin oğlu Muammer Bey'dir. 23 yaşında vefat eden Muammer Bey 1280/1863-64 yılında vefat etmiştir. "Muammer olmayup ömrüm Muammer göçdi Mevlâya" mısrası ölüm tarihini belgelemektedir²⁸.

Şairin ölümüne tarih düşürdüğü kişilerden birisi de amcası Muhammed Said Bey'dir. "Göçdi civâr-ı Hakka Muhammed Said Beğ" mısrası Said Bey'in 1284/1867-68 yılında öldüğüne işaret etmektedir²⁹.

24. Bardakçı, *age*, s. 1176.

25. Bardakçı, *age*, s. 1177.

26. Bardakçı, *age*, s. 1177-78.

27. Haluk Gökalp, s. 479, 475.

28. Bardakçı, *age*, s. 1153.

29. Bardakçı, *age*, s. 1178.

Âh mine'l-mevt

Hayf ki zevce-i pâşâ-yı Kâzım-ı şâir
Bırakdı beytini fânînin etdi azm ü beka

Sezâ-yı afv ola cürmi bi-hurmet-i sıbteyn (?)
Refika eyleye hem-nâmına İrem'de Hudâ

Göçünce hû ile târihin eyledim inşâd
Behiştî Fâtıma hûriye eylesün me'vâ
Sene 1307

Not: Aziz Mahmut Hüdayi Tekkesi ve Camii'nin haziresinin kütüphanesi önünde bulunan bu mezar taşı Kâzım Paşa'nın eşi Fatma Hanım'a aittir. Fatma Hanım, Kâzım Paşa'dan önce ölmüştür. Kâzım Paşa, Fatma Hanım'ın vefatına tarih düşürmüştür, düşürdüğü tarih Külliyyat'ında mevcuttur. Bu taş üzerine yazılan tarih Kâzım Paşa'ya ait değildir. Bu tarihin kimin tarafından yazıldığını tespit edemedik.

Mezar taşının dördüncü satırının son kelimesi سليطين biçiminde yazılmıştır. Bu kelimeyi taşa işleyen ustanın yanlış yazdığı kanaatindeyiz. Kelime "sıbâteyn" şeklinde okunabilir. Anlam bakımından daha uygun olacağı kanaatıyla "Sıbteyn" (peygamberimizin iki torunu Hasan ve Hüseyin) biçiminde okumayı tercih ettik.

امین الموت 115

حیات زنجیر پاشا کا نام شاعر

پلا بھون سے غلام سے بھون سے بھون سے

پلا سے غلام سے بھون سے بھون سے

فوسایا ایسا منارہ منارہ

ایچہ پوایا ایسا منارہ منارہ

پلا سے غلام سے بھون سے بھون سے

۱۸۹۰ء

Çocukluğu, Gençliği ve Eğitimi

Kâzım Paşa'nın çocukluk dönemiyle ilgili bilgiler kaynaklarda yer almamakta, şairin kendi eseri olan *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserinde³⁰ teferruatlı biçimde aktarılmaktadır.

Kâzım'ın doğumuyla evde sevinçli bir hava esmeye başlar. Babası Hüseyin Efendi o günlerde gurbettedir. Babanın yapması gerekenler amcalar tarafından yapılır. Doğum olayı nedeniyle kurbanlar kesilir, fakirlere sadakalar dağıtılır.

Henüz bir yaşına basmayan Kâzım, bir gün annesiyle birlikte amcasının evine gider. Burada, kem gözlü bir adam Kâzım'ı görür. Adamın nazarıyla Kâzım hastalanır, ağzına köpükler yığılmaya başlar. Çocuğun rahatsızlığını gören ev halkı tabibe baş vururlar, fakat çocuğun tedavisi mümkün olmaz. Hastalık ilerler, Kemikleri sayılacak kadar zayıflayan çocuğun hastalığı üç yıl sürer.

Tedavisinin tabiple gerçekleşmeyeceği kanaatine sahip olan dadı, çocuğu kucağına alarak Nevruz Dede adlı bir velinin türbesini ziyaret eder. Kâzım'ı, türbedar kadına teslim eder. Türbedar kadın, çocuğu türbeye götürür. Çocuğun sıhhat bulması amacıyla dua eder. Türbedar kadının duası sonucu çocuk sıhhat bulur. Ancak, garip bir olay gerçekleşir. Kâzım'ın hastalığı kız kardeşine geçer. Hastalığın kırkıncı günü kız kardeşi vefat eder.

Kaynaklarda Kâzım Paşa'nın küçük yaşta İstanbul'a geldiği ifade edilir. İstanbul'a ne zaman geldiği konusunda açık ve net bilgi verilmez.

Kâzım Paşa'nın İstanbul'a gelişine sebep olan alay Mora isyanıdır. Kâzım Paşa'nın doğduğu günlerde gerçekleşen Mora isyanı birkaç yıl devam etmiştir. Bu isyan, Rumeli'nin

30. Teferruatlı bilgi için bkz. Haluk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul 2009, s. 473-539; Ramazan Bardakçı, *Mûsâ Kâzım Paşa Hayatı, Sanatı, Külliyyatı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara 2007, s. 714-780.

huzurunu kaçırmış, İstanbul'a göçü hızlandırmıştır. Göçün devam ettiği günlerde Kâzım Paşa İstanbul'a gelmiştir.

Kâzım Paşa'nın *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserinde 5 yaşında İstanbul'a geldiği belirtilmektedir. Mora isyanı, 1821-1824 yılları arasında gerçekleştiğine göre, Kâzım Paşa'nın İstanbul'a gelişi bu isyandan sonradır.

Kâzım, 5 yaşında babası Hüseyin Efendi'yle birlikte İstanbul'a gelir. Bu durumu şöylece ifade eder:

Beş yaşına varmadan nihayet
Başumda esüp hevâ-yı gurbet

İstanbul'a azm idüp pederle
Terk-i vatan eyledik kederle

Kâzım, mektebe yazdırılır. Böylece eğitim hayatı başlar. Mahalledeki çocuklarla arkadaşlık kurar. Bunların arasına bir kız çocuğu katılır. Henüz 8 yaşında bulunan Kâzım'la bu kız çocuğu arasında yakınlık gerçekleşir. Otururlar, konuşurlar, sohbetlerde bulunurlar. Bu arada bahçıvan çıkagelir. Çocukların ellerinden tutar, zamanın geçtiğini bildirerek kız çocuğunu ve Kâzım'ı evlerine teslim eder.

Kâzım Paşa, olayı abartılı biçiminde aktarır. Adını bile öğrenemediği kız arkadaşından ayrılır. Üç ay boyunca kız arkadaşını arar. Evinden çıkamayan Kâzım, oynamak için bulduğu yeni arkadaşından ayrılmanın acısını, hüznünü yaşar.

Kâzım 9 yaşına geldiğinde farklı bir yapıya bürünür. Şairin ibadete eğilimi artar. Babasının yönlendirmesi sonucu beş vakit namaz kılmaya başlar. Bir Kadir gecesinde teravih namazını kıldıran güzel sesli bir hafızın Kur'an okuyuşunun etkisiyle kendinden geçer. Mana alemine dalar. Gam girdaplarına düşer. Zaman zaman feryat, fiğan eder. Bir ay boyunca feryadına devam eder. Manevi dünyasının gereken olgunluğa erişmemesi nedeniyle çocukluğuna sığınır. Çocukluğu yardımına yetişir.

Hat sanatına ilgi duyan Kâzım, 6 yıllık eğitimini tamamlar. Hat eğitiminde mülazimlik (stajyerlik) yapmaya başlar. Hat sanatında ve kıraatta ilerlemeye başlar. Bu günlerde Arapça öğrenmeye gayret eder. Bu gerçeği de şu beytiyle dile getirir:

Talim-i hatta mülazım oldum
Tahsil-i ulûma âzim oldum

Kâzım, 12 yaşında babasıyla İsparta'ya gider. Bir yıl sonra şair için yapılan sünnet düğünü, eğitiminin aksamasına neden olur. Spora, avcılığa ilgi duyan Kâzım'ın aklında av ve avcılık dışında bir şey yoktur. Gördüğü eğitimli av köpeğini satın almaktan ve o köpeğe sahip olmaktan başka bir amacı yoktur. Kuş beslemek, ata binmek, kılıç kuşanmak Kâzım'ın en önemli zevkleri arasındadır. Gecesini ve gündüzünü savaş sporlarını öğrenmeye ayırır. Usta bir savaşçı haline gelen Kâzım, her attığını vurur. Akranlarından farklı özelliğe sahip olur.

Babasının görevden azledilmesiyle 5 ay süren İsparta serüvenini bitirir, tekrar İstanbul'a döner. Divan kalemine stajyer olarak girer. Bir yıl stajyerlik yaptıktan sonra katiplik tahsiline başlar. Harbiye mektebine geçmek için müracaatta bulunur. 22 ay Harbiye mektebinde görev yapan Kâzım, belirtilen sürenin bitiminde Harbiye mektebinden ayrılır.

Hüseyin Efendi, Gümüşhane maden emniğine atanır. Kâzım Paşa, uzun ve yorucu bir kara yolculuğundan sonra annesiyle birlikte Gümüşhane'ye gider. Hüseyin Efendi, madenin ıslahı için çaba harcar. Konunun uzmanlarını toplayarak istişare eder. Yolsuzluğun ve rüşvetin önüne geçmek için gereken düzenlemelerin yapılması hususunda ittifakla karar alınır. Hüseyin Efendi, maden gelirini artırır. Vali bu durumdan rahatsız olur. Madenlerle ilgili yolsuzluğunun, kişisel çıkarlarının ortaya çıkmasından korkar. İstanbul'a hatırlı adamlar gönderir; hediyelerle, rüşvetlerle Hüseyin Efendi'nin azline sebep olur. Maden işi valinin eline kalır.

Bu günlerde Hüseyin Efendi'ye İstanbul'dan lutuf dolu bir mektup gelir. Sadarettin gelen mektupta Hüseyin Efen-

di'nin Trabzon'da ikamet etmesi, bir ay sonra zararlarının tamamının kapatılarak başka bir makamla onurlandırılacağı ifade edilir. Sadarettin gelen bu mektup nedeniyle Trabzon'a hareket etmeyi düşünen Hüseyin Efendi, durumu valiye aktarır. Vali memnun olmaz. Ancak yapmacık bir memnuniyet gösterisinde bulunur. Vali, Hüseyin Efendi'nin İstanbul'a gitmesine engel olmaya çalışır. Sonunda, azılı bir katilin emrine verdiği 150 eşkiyayı Hüseyin Efendi'nin misafir kaldığı Şatıroğlu'nun konağını basmaya gönderir. Eşkiyaların başı yakalanır, diğer eşkiyalar da geldikleri yere dönerler.

Soğuk bir kış gününde kapı çalınır. Kâzım, kapıda bekleyen bir şeyhle dervişi içeri alır. Babasını durumdan haberdar eder. Hüseyin Efendi de, şeyhe son derece hürmet gösterir. Sohbet koyulaşır. Şeyhin yıllar önce Kâzım'ın doğumunu müjdeleyen kişi olduğu ortaya çıkar. Şeyh, Hüseyin Efendi'nin oğullarından birinin kendisine intisap etmesini ister. Hüseyin Efendi'nin oğullarından Halil ve Yahya farklı bahanelerle mazur görülmelerini isterler. Şeyh, Hüseyin Efendi'den oğlu Kâzım'ı ister. Kâzım, bu isteğe boyun eğmez, rıza gösterir.

Kâzım, bir hafta sonra babasıyla birlikte şeyhin dergahına gider. Diz çöker, mürşide bey'at eder. Eller kaldırılır, dualar edilir. Tören, gülbank okunarak son bulur.

Yıl 1837, Kâzım 16 yaşındadır.

Kâzım'ın hayatının bilinmeyen 16 yıllık dönemi burada tamamlanır.

Memuriyet Hayatı ve Ölümü

Kaynaklarda Kâzım Paşa'nın eğitimiyle ilgili yeterli ve teferuatlı bilgi yoktur. Şemseddin Sami, Kâzım Paşa'nın "bir miktar" tahsil gördüğünü ifade eder³¹. Bu "miktar"ın ne kadar olduğu açıklanmaz.

31. Şemseddin Sami, *Kamusu'l-A'lâm*, c. V, s. 3811.

Üsküdarlı şair Hakkı Bey, Kâzım Paşa için “Bereket versin ki Arnavut cahildir. Biraz ilmi olsa onunla başa mı çıkılabilir-di” açıklamasında bulunur³². Bu ifadeyle Kâzım Paşa’nın milliyetine, eğitimsizliğine ve cerbezeli bir insan olduğuna dikkat çekilmektedir.

Şair, gerçekten yeteri derecede eğitim görmemiş midir? Eğitim görmemişse, eğitimsizliği neden kaynaklanmaktadır? Eğitim görmemesi babasının taşrada memuriyette bulunmasından mıdır? Bu konularda kesin ve net bilgimiz yoktur.

Kâzım Paşa’nın manzumelerini gözden geçirdiğimizde Hakkı Bey’in yargısının abartılı olduğunu görüyoruz. Sanattaki yeteneği ve şiire hakimiyeti onun cahil bir insan olmadığını göstermektedir.

Kâzım Paşa, babasının taşradaki memuriyetinden dolayı eğitimini resmi kurumlarda gerçekleştirememiş olabilir. Böyle bir engel onun cahil bir insan olmasını gerektirmez. Şairin özel hocalardan dersler alarak kendisini yetiştirmiş olabileceği ihtimali garip karşılanmamalıdır. Şair, gerek resmi kurumlarda, gerekse özel hocalarda eğitim görmüş olabilir. Onun yeterli eğitim gördüğü konusu kaynaklarda zikredilmemiş olabilir.

Kâzım Paşa, ilk kez Babıali’de Divân-ı Hümâyün Kalemî’nde ve bu kaleme ilhak edilen Mühime Odası’nda çalıştı. Bir müddet sonra Maliye Nezâreti Mektubi Kalemî’ne devam etti.

Katiplik hizmetiyle Asâkir-i Hâssa sınıfına dahil oldu. Birkaç yıl zarfında Liva (Tuğay) katipliğine, bir müddet sonra Alay Eminliğine terfi eyledi³³. Alay Eminliği, yüzbaşılıkla binbaşılık arasında bir rütbedir. Bugünkü ifadeyle kıdemli yüzbaşılığın karşılığıdır.

32. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 803; Şemseddin Sami, *Kamusu’l-A’lâm*, c. V, s. 3811.

33. Fatin, *Hâtîmetü’l-Eş’âr*, İstanbul 1271, s. 346-347; İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 801; Şemseddin Sami, *Kamusu’l-A’lâm*, c. V, s. 3811.

Yıl 1860. Mütercim Rüştü Paşa'nın Seraskerlik görevini yürütmektedir. Kâzım Paşa bu günlerde Binbaşısıdır. Serasker Rüştü Paşa'yı hicvetmiştir. Bu hiciv nedeniyle azledilmiş, Kıbrıs'a sürülmüştür. Zaman zaman Kâzım Paşa ile Asım Efendi'nin birbirlerini hicvetmelerine rağmen bu azl ve sürgün olayı Yakup Asım Efendi'yi müteessir eder. Bu kez Kâzım Paşa lehine tavır takınır, Serasker Rüştü Paşa'yı şöylece hicveder:

Âferin Seraskeri hak-nâşinasın re'yine
Akibet namertliğiyle rüşdün ispat eyledi
Askeriden tard ile nefy eyleyip Kâzım Bey'i
Şâirane körlük ol zata mücazat eyledi.

Yusuf Kamil Paşa'nın sadrazamlık görevini yürüttüğü 1862 yılının Aralık ayında Kâzım Paşa'nın rütbesi iade edilir. Gönderdiği 20.000 kuruşla borçları ödenir, yol masrafları karşılanır. İstanbul'a gelen Kâzım Paşa, teşekkür için uğradığında Yusuf Kamil Paşa'nın "Erbab-ı kemalin bu tür sadmelere uğraması tabiidir. Fakat ihtiyata riayet etmek de mukteza-yı kemaldır" biçiminde nasihatta bulunur.

Kâzım Paşa, uzun süre terfi etmeden çalışır. 1875-1876 yıllarında Karadağ'dadır. Hüseyin Avni Paşa'nın üçüncü kez seraskerliğe atandığı günlerde rütbesinin yükseltilmesini ister. Bu istek yerine getirilmediği gibi olumsuz tavırla karşılaşır. Bu olumsuz tavır nedeniyle Hüseyin Avni Paşa hicvedilir³⁴.

1877-1878 yılında gerçekleşen Rus-Osmanlı Savaşı'nda Dördüncü Ordu Erkan-ı Harbiye Reisliği'ne atanır. Bu günlerde Karadağ'da yaşanan bozgun nedeniyle suçlu bulunarak mahkemeye verilir. *Basiret* gazetesinde Kâzım Paşa'nın kitabet mesleğinde yetiştigi, fenn-i askeride behresizliği, büyük bir cezaya çarptırılacakken affedildiği ifade edilir. Mahmut Kemal İnal, bu suçlamayı hoş karşılamaz. "Bozgunluk-

34. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 802-803; Mehmet Korkut Çeçen, *agm.*, s. 17.

tan dolayı Kâzım Paşa'yı değil, onu askere baş yapan nadanları muhakeme etmek ve cezalandırmak icap eder." açıklamasında bulunur.

Kahramanca savaşı Yarbay Mûsâ Kâzım Paşa, Karadağ bozgununda yaralanır. Alayı yanında bulunan binbaşıya devreder.

Karadağ bozgunu nedeniyle yargılanır. Yapılan yargılamada suçsuzluğu anlaşılır³⁵.

Bir müddet sonra ferikliğe (korgeneralliğe) kadar yükselir. Uzun zaman Bab-ı Muhasebat Dairesi'nde çalışır. Bu daireye önce ikinci başkan, sonra başkan olur. Bir ara Masârifât Nezâreti'ne vekalette bulunur. Para isteyenlerin tamamına "verile" diyerek imza atar. Baş veznedarın şikayetiyle Kâzım Paşa görevinden alınır. 1884 yılında Bingazi'ye vali olarak tayin edilir³⁶.

Divân-ı Harb-i Dâimî üyeliği görevini yürütmekte iken 17 Ramazan 1307/7 Mayıs 1890 tarihinde Üsküdar'da Açıktürbe Mahallesi'ndeki evinde vefat eder. Aziz Mahmud Hüdayi Dergahı haziresine defnedilir.

Alaybeyizade Naci Efendi merhum onun ölümünü şu mısralarla belgeler:

İrtihal eyledi şeyhu'ş-şuarâ
Ruhu Firdevs'te râhat bulsun

Cem olup bir yere erbâb-ı sühan
Dediler kim bu tegâfûl n'olsun

Yazalım her birimiz bir tarih
Tâki vasfıyla kitaplar dolsun

35. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 802-803; Mehmet Korkut Çeçen, "Koniçeli Kâzım Paşa", *agd.*, s. 17-18.

36. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 802; Mehmet Korkut Çeçen, "Koniçeli Kâzım Paşa", *agd.*, s. 18.

Şuarâdan birisi çıkdı dedi
“Göçdü Kâzım Paşa” tarih olsun³⁷.
1308-1=1307

Kâzım Paşa'nın vefatıyla ilgili yazılan ikinci tarih beş beyittir ve Farsça'dır. Seyyid Muhammed Burhaneddin Hüsey-nî el-Belhî tarafından yazılmıştır.

Sad diriğ ân server-i ser-defter-i ehl-i velâ
Kerd ez-dâr-ı fenâ sût-y-i bekâ azm-i hırâm

Cism-i pâkeş kerd-i me'vâ hâk-râ gencine vâ
Ber-nevân-ı tâb-nâkeş kurb-ı kurbî şud makâm

Sûht-i erbâb-ı meveddet ez-firâkeş z'anki bûd
Na't gûy-i Ka'b âsâr u Ferezdâk ihtişâm

Nakd-i câneş der-reh-i âl-i abâ isâr kerd
Rahmet-i Rahmân ber-vahş bâd ilâ yevmi'l-kıyâm

Gevher-i târiheş ez ummân-ı çeşm-i mâ taleb
Kâzım-ı Hassân nevâ şud âzim-i dârû's-selâm³⁸

کوهر تاریخش از عمان چشم ما طلب
کاظم حسان نوا شد عازم دار السلام

Kâzım Paşa'nın ölümüyle ilgili olarak yazılan üçüncü tarih Muallim Naci'nindir. Naci,

“Göçdü ya hay diye Hassân gibi Kâzım Paşa”

mısraıyla tarih düşürmüştür.

37. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, s. 802; Mehmet Korkut Çeçen, “Koniçeli Kâzım Paşa”, *agd.*, s. 18.

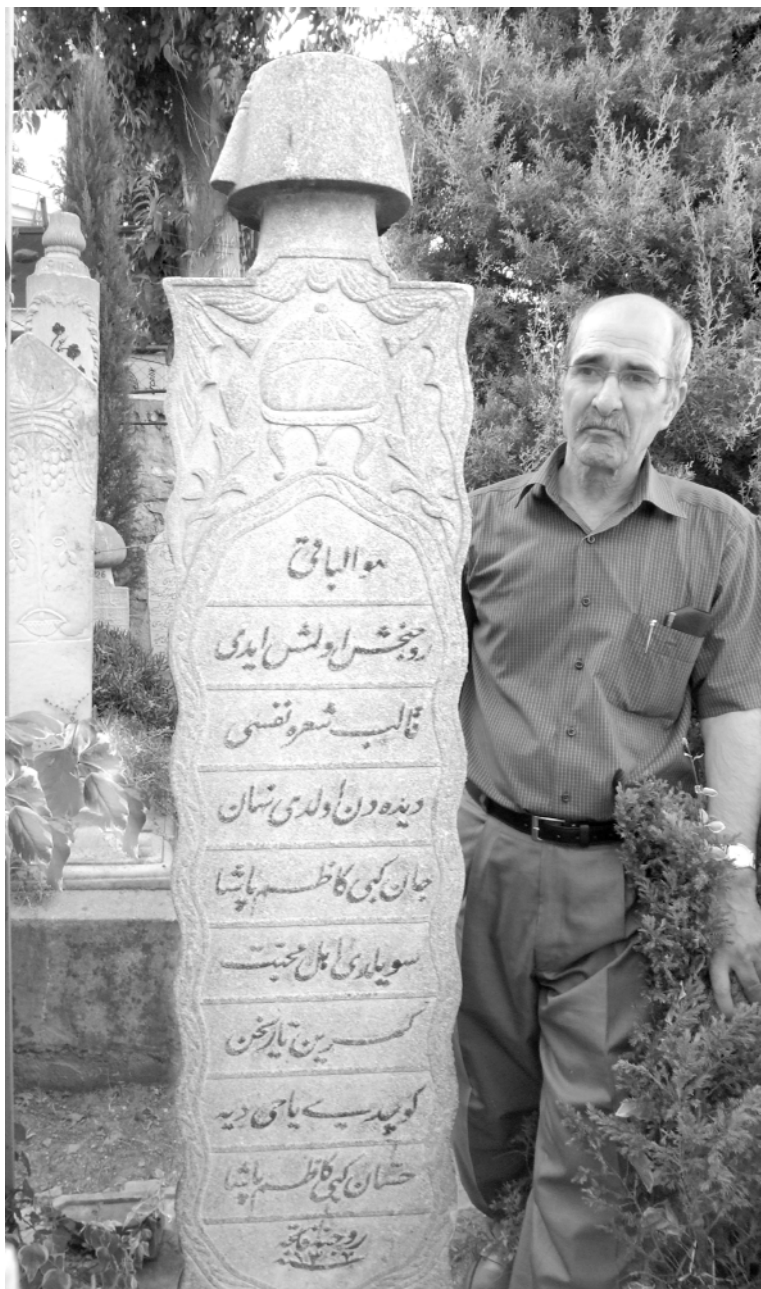
38. Bardakçı, *age*, s. 67; Kâzım Paşa, *Divan-ı Kâzım Paşa*, Milli Kütüphane (Ankara), Yz. FB. 175, vk. 144b.

Muallim Naci'nin bu tarihi, Kâzım Paşa'nın mezar taşına
şöylece işlenir:

Hüve'l-Bâkî
Rûh-bahş olmuş idi
Kalıb-ı şî're nefsi
Dideden oldu nihan
Cân gibi Kâzım Paşa
Söyledi ehl-i muhabbet
Güherin tarihin
Göçdü ya hay diye
Hassân gibi Kâzım Paşa

Ruhuna fatiha³⁹
Sene 1307

39. Mehmet Nermi Haskan, *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar, Üsküdar Belediyesi yayını, İstanbul 2001, c. I, s. 111.*

هو الباقی

روحش اولش ایدی

تالیب شعرو تقوی

دینه دن اولدی تنان

جان کبی کاظم پاشا

سویلدی اهل محبت

کسیرین تیارخن

کوپدی یاجی دیر

حسان کبی کاظم پاشا

روحش ایدی

TARİKATI, MEZHEBİ VE MEŞREBİ

Kâzım Paşa hakkında bilgi veren kaynaklar, onun kimliği, mezhebi ve meşrebi konusunda yeterli derecede açıklamada bulunmazlar.

Kâzım Paşa, Arnavut bir ailenin çocuğudur. Küçük yaşında tarikata intisap etmiş, tarikatlarla ve tekkelerle sıcak ilişkileri olmuştur. Ehl-i Beyt sevgisini yüreğinde taşıyan bir ailenin içinde büyümüştür.

Kâzım Paşa'nın aile fertlerinin tamamına yakını Ehl-i Beyt fertlerinin adlarıyla anılmaktadırlar. Bu durum, onun Ehl-i Beyt'e duyduğu yakınlığı ve sevgiyi ifade etmektedir.

Aile fertlerinin adlarını şöylece sıralayabiliriz: Babası Hüseyin Hüsnü Efendi, eşi Fatma Hanım'dır. Oğulları Ali Bey, Hüseyin Hüsnü Bey, Hasan Fehmi Bey, Muhammed Ali Rıza Bey'dir. Kızları Emine Melek Hanım, Saâdet Hanım ve Fatma Didar Hanım'dır.

Aile fertlerinin isimlerine baktığımızda Mûsâ Kâzım Paşa'nın Bektaşî olduğunu söyleyebiliriz. Fakat hiçbir kaynaktan Bektaşî olduğu konusunda bilgi verilmemektedir.

Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*'nde bu konuya ışık tutar. Kâzım Paşa için, "Tarikat-ı Bedeviyye'den müstah-

lef ve Tarikat-ı Celvetiyye'den tâc-ı şerif giymiştir" biçiminde bir ifade kullanır⁴⁰.

Ramazan Bardakçı, "Şairin şiirlerinde Bedevi tarikatına intisabını görmek mümkündür" biçiminde açıklamada bulunur. Bu düşüncesini delillendirmeye çalışır, bu konuyla ilgili iki beyit sunar⁴¹.

Rûzgârın siteminden beni hıfz eyle meded
Bir çerâğ-ı kerem-efruhtenem yâ Bedevî

Kat idüp dâmen-i Mısır-i medeniyetden elün
Vâdî-i aşkda Kâzım Bedevî ol Bedevî

Kâzım Paşa'nın Bedeviliğe mensubiyetini açıklayan bir koşmasını da örnek olarak sunuyor, bu koşmanın bir kıtasını aktarıyoruz:

Şâh-ı Merdân kulu Bedevîlerüz
Yolumuz toğrudur Hakk'a giderüz
Nice bir aldanup gaflet iderüz
Uyan ey sevdüğüm uyan gidelüm⁴²

Bunlar dışında kalan yedi beyitlik bir şiir "Der-Sitâyiş-i Hazret-i Ahmed el-Bedevî" adını taşımakta ve "Sır-ı sultân-ı Necef hazret-i Seyyid Bedevî/Dürr-i elmâs-ı sadef hazret-i Seyyid Bedevî" biçiminde başlamaktadır⁴³.

Mehmet Tahir Efendi'nin bu ifadeleri *Türk Ansiklopedisi*'nde şöylece değerlendirir: "Hüdayi dergahında medfun olması bakımından Halveti değil Celveti olması, Bedeviliğe bağlı olsa bile tasavvuf yolundaki Ehl-i Beyt sevgisi dolayısıyla sonunda İmamiyye mezhebini kabul etmiş bulunması iktiza eder⁴⁴."

40. Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri*, c. II, s. 402.

41. Bardakçı, *age*, s. 63.

42. Bardakçı, *age*, s. 64.

43. Bardakçı, *age*, s. 868.

44. *Türk Ansiklopedisi*, c. 21, s. 446.

Kâzım Paşa, ömrünün son günlerinde Şeyhu'l-Harem'liğe tayin edilir. Gerek şiirleri, gerekse davranışıyla mezhebini gizlemeyen Kâzım Paşa'nın İmamiyye mescidine gittiği bilinir ve duyulur. Gazi Osman Paşa, II. Abdulhamid'e bu durumu arzeder. Osmanoğulları hükümetinin resmi mezhebinin Hanefi olduğunu, Şii olan Kâzım Paşa'nın Şeyhu'l-Haremliğe tayininin uygun olmadığını, dedikodulara sebep olacağını açıklar. Bu memuriyet Kâzım Paşa'nın uhdesinden alınır⁴⁵.

Şiirlerinde Ehl-i Beyt sevgisini işleyen Kâzım Paşa'nın *Makâlid-i Aşk* adlı eseri sebebiyle onun hakkında Şiilik isnadında bulunulmuştur. Kâzım Paşa'nın Divan'ı ile *Makâlid-i Aşk*'ı dışında kalan ve farklı senelerde yayımlanan mersiyelerinde de yoğun biçimde Ehl-i Beyt sevgisine yer verilmektedir.

Ondokuzuncu yüzyılın sonunda Ehl-i Beyt sevgisi yoğun biçimde işlenmiş, Sünni şairler tarafından da mersiyeler yazılmıştır. Şairlerin her sene Kerbelâ olayını ve Hazreti Hüseyin'in şehadetini işleyen mersiyeler yazması gelenek haline gelmiştir. Bu mersiyeler yazılmakla kalmamış, yayımlanmış ve okuyucuya ulaşması sağlanmıştır.

Kâzım Paşa'nın Şiiliğinin sağlam bir delile dayandırılmadığı, Ehl-i Beyt sevgisi nedeniyle bu Şiiliğin yakıştırmaya olduğu söylenebilir. Şairin Bedevi tarikatından hilafet almış olması, tarikat silsilesinin Hazreti Ali'ye ulaşması, şiirlerinde yoğun biçimde Ehl-i Beyt sevgisinin işlenmesi bu yakıştırmanın haklılığını desteklemektedir. Kâzım Paşa'nın *Makâlid-i Aşk* adlı eserinin 23. sırasında yer alan mersiyenin üçüncü kıt'asında

Hazret-i Zeyne'l-Abâ'nun bende-i fermanıyım
Şeh Muhammed Bâkır'ın bin cân ile kurbânıyım
Ca'ferîyim sâdıkü'l-kavlim sadâkat kânıyım
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

45. *Türk Ansiklopedisi*, c. 21, s. 446.

denilmekte, şairin Şiiliği, Caferi mezhebi mensubu olduğu güç kazanmaktadır.

Kâzım Paşa'nın en önemli özelliklerinden birisi de sözünü esirgememesi ve pervasızlığıdır. Zaman zaman bazı devlet adamlarını hicvetmiş, bu tavrı sebebiyle terfisi engellenmiş, tenzil rütbe ile sürgüne gönderilmiştir.

Hicvedilen devlet adamları arasında kimler yok ki. Serasker Rüştü Paşa, Maliye Nazırı Nafiz Paşa, Sadrazam Mithat Paşa, Mustafa Reşit Paşa, Darphane Nazırı Cezairlioğlu Mığdıç, Hüseyin Avni Paşa, Rumeli Kazaskeri Fındıkzade İbrahim Efendi bunlardan bazılarıdır.

Hiciv vadisinde Kâzım Paşa'nın dili sivri, ifadeleri ağırdır. Mersiye ile hicviyenin ülfet edemeyeceğini düşündük, sözü uzatmaktan, hicviyelerle ilgili örnek sunmaktan kaçındık.

ESERLERİ

Bugüne kadar, Kâzım Paşa'dan söz eden kaynaklarda, onun iki eserinden söz edilirdi. Bunların birisi Kâzım Paşa'nın Divan'ı, diğeri de Kâzım Paşa'nın Makâlîd-i Aşk'ı idi. Her iki eser de matbu idi. Verilen bilgiler matbu eserler üzerinden veriliyordu. Divan'ının ve Makâlîd-i Aşk'ın yazma nüshalarından söz edilmiyordu.

M. Seyfettin Özege'nin hazırladığı *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*'nda Kâzım Paşa'nın matbu mersiyelerinin adları zikredilmekteydi. Fakat kaynaklarda, söz birliği edilmişçesine bu mersiyelerin adları bile anılmıyordu. *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı yazma mesnevisi hakkında da bilgi verilmiyordu.

Eski Türk Edebiyatında Sergüzeş-nameler adlı çalışmada Kâzım Paşa'nın *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eserine 66 sayfa ayrılmıştır. Burada verilen bilgiler sadece adı geçen eserle ilgilidir. Mehmet Korkut Çeçen'in Kâzım Paşa ve eserleri hakkında yazdığı makalede Kâzım Paşa'nın bütün eserleri hakkında bilgi vermektedir. Matbu eserlerle birlikte eserlerin yazma nüshaları da gereken biçimiyle anlatılmaktadır.

Divan

Kâzım Paşa'nın Divan'ının yazma nüshası veya nüshaları hakkında bilgimiz yoktu. Yakın zamanlarda yapılan çalışmalarla Kâzım Paşa'nın Divan'ının yazma 6 nüshasının tespit edildiğini öğreniyoruz. Tespit edilen 6 nüshanın dördü Ankara Milli Kütüphane'sinde, bir nüshası Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi'nde, bir nüshası da Selçuk Eraydın'ın kendi kütüphanesindedir. Bu nüshaları şöylece sıralayabiliriz:

1. Ankara Milli Kütüphane'de Yz. A 2243 numarada kayıtlı bulunan bu eser 229x149 mm. ölçüsündedir. 14 yapraktan oluşan eserin her sayfası 24 satırdır. Yazı taliktir. Eserde 1 kaside, 2 muhammes, 5 müseddes, 1 müselles, 3 murabba', 1 müsebba, 27 gazel vardır.

2. Ankara Milli Kütüphane'de Yz B 200 numarada kayıtlı bulunan bu eser 276x195 mm. ölçüsündedir. 35 yapraktan oluşan eserin her sayfasındaki satır sayısı farklıdır. Yazı rik'adır. Eserde 1 kaside, 2 muhammes, 5 müseddes, 1 müselles, 3 murabba', 1 müsebba, 27 gazel vardır.

3. Ankara Milli Kütüphane'de Yz FB 175 numarada (Fahri Bilge Kitapları arasında ve mikrofilm koleksiyonunda 175 numarada) kayıtlıdır. 231x172 mm. ölçüsündedir. 144 yapraktan oluşan eserin her sayfasında 17 satır mevcuttur. Yazı taliktir.

1b-6a tevhitler, 6a-11b Na't-ı Nebî, 11b-19a kaside-i medh-i Rasul, 19a-19b mersiye, 19b-21a kaside-i İmam Hüseyin, 21b-23a kaside-i der medh-i İmam Ali, 29a-67b mersiyeleler, 68a-134a gazeller (271) adet, 134a-136b tahmis-i kaside-i Fuzûlî, 143a-143b mukattaat ve rubaiyyat, 142b-143a muammiyat, 143ab metali, 143b-144a müfredat vardır. 144a'da divanı istinsah eden kişinin divanla ilgili açıklamaları yer almaktadır.

Müstensih, emrinde çalıştığı birinin isteği üzerine, Kâzım Paşa'nın kendisinin el yazısıyla yazdığı şiirleri toplayarak divanı oluşturduğunu belirtmektedir. Kâzım Paşa'nın hayatta

iken bir divan istinsah ettirdiğini, yayımlanmamış bu divanı kendisinin de gördüğünü ifade etmektedir. Divanın istinsah tarihiyle ilgili hicri 28 Şaban 1317/1 Ocak 1900 Pazartesi kaydı yer almaktadır. Eserin son yaprağında Mehmed Burhaneddin el-Hüseynî el-Belhî'nin Kâzım Paşa'nın ölümüne düşürdüğü Farsça tarih de kayıtlıdır.

4. Ankara Milli Kütüphane'de Yz B 1015 numarada kayıtlı bulunan bu eser 250x150 mm. ölçüsündedir. 332 yapaktır. Sayfa sayısı 671'dir. Eserin her sayfasında 21 satır mevcuttur. Yazı nesihtir. Külliyat adıyla kayıtlı bulunan bu nüshanın söz başları kırmızıdır. Eserde 40 kaside, 7 terkîb-ibend, 15 mersiye, 1 müsebbâ, 13 müseddes, 6 muhammes, 13 tahmis, 10 murabba, 1 koşma, 1 müstezad, 3 şarkı, 2 müselles, 2 mesnevi, 342 gazel, 29 rübâî, 99 kıt'a, 10 muamma, 127 tarih yer almaktadır. *Külliyat*'ın içinde *Riyâzü'l-Asfiyâ*, *Sergüzeşt*, *Cevabnâme*, adlı eserler ve *Semerâtü'l-İkbâl* adlı mesnevileri de bulunmaktadır.

Mehmet Korkut Çeçen, bu eseri Ankara Milli Kütüphane yazmaları arasında B 1015 numarada kayıtlı gösterir. Ramazan Bardakçı, belirtilen eserin B. 1025 numarada kayıtlı olduğunu yazar⁴⁶.

5. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi, Yazma Eserler Bölümü, İsmail Saib II 3844 numarada kayıtlı 253x189 mm. ölçüsünde 42 yapaktan oluşan bir eserdir. Müsvedde halindeki bu nüsha *Eş'âr-ı Dîvân* adıyla kayıtlıdır. Eserin 10a-19b yaprakları boştur. Eserde 10 kaside, 11 gazel, 11 kıt'a bulunmaktadır.

6. Necla Pekolcay'ın Selçuk Eraydın'ın ve diğer çalışma arkadaşlarının müşterek çalışmalarından oluşan *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*⁴⁷ adıyla yayımlanan çalışmanın mersiye maddesinde, örnek olarak Kâzım Paşa'nın bir mersiyesi sunulmuştur. Selçuk Eraydın'ın hususi kütüphaneye

46. Ramazan Bardakçı, *age*, s. 185.

47. Necla Pekolcay, Selçuk Eraydın ve arkadaşları, *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*, 5. baskı, Kitabevi, İstanbul 2000, s. 238.

sindeki yazma divan kaynak gösterilmiştir. Bu bilgiden hareketle Kâzım Paşa'nın yazma divanının sayısı altıdır.

Bu yazmaların dışında Kâzım Paşa'nın divanı, *Divan-ı Kâzım Paşa* adıyla basılmıştır. *Türk Ansiklopedisi'*nde⁴⁸ şairin Divan'ının iki kez basıldığı, ilk baskının tarihsiz, ikinci baskının 1289 yılında Süleyman Efendi Matbaası'nda gerçekleştiği açıklanır.

Şairle ve eserleriyle ilgili Yüksek Lisans tezi hazırlayan Recep Demir, Kâzım Paşa'nın eseriyle ilgili olarak "Divan'ı iki defa basılmıştır" bilgisini sunduktan sonra aynı bilgileri tekrar eder⁴⁹. *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'*ni kaynak göstererek Divan'ın ikinci baskısının 1912 yılında yapıldığını açıklar. Bu iki baskıyı incelediğini ifade eden Recep Demir, "hiçbirinde tarih ve basım yeri belirtilmemiştir" açıklamasını yapar.

Mehmet Korkut Çeçen'in "Koniçeli Kâzım Paşa" adlı makalesinde farklı bilgilere tanık oluruz. Çeçen, bu konuda şu bilgileri aktarıyor: "Sanatçının divanının farklı baskıları vardır. Divanın ilk baskısında yer alan kasideler, mersiyeler ve diğer nazım şekilleriyle yazılmış olan her bir şiire ayrı ayrı sayfa numarası verilmiştir. Bu durum, ayrı basımı yapılan şiirlerin bir araya getirilerek bir divan oluşturulduğu izlenimini vermektedir. Basım tarih ve yeri belirtilmeyen bu baskıda 18 gazel vardır, gazeller bölümünde kafiyeye riayet edilmemiştir. Divanın diğer bir baskısı ise güzel ve muntazam bir tarzda, ancak basım yeri ve tarihi verilmeksizin yayınlanmıştır; önceki baskıdan farkı sayfa numaralarının düzgün bir şekilde verilmiş olması (49 sayfalık eser) ve 30 gazelin kafiye sırasına riayet edilerek dizilmiş olmasıdır. Divanın küçük boyutlu başka bir baskısı da 93 sayfa olup İstanbul'da 1328/1910-1911 tarihinde yayımlanmıştır."

48. *Türk Ansiklopedisi*, c. 21, s. 446.

49. Recep Demir, *Kâzım Paşa Hayatı-Eserleri-Şairliği*, 100. Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 1999, s. 5.

Mehmet Korkut Çeçen'in verdiği bilgiye göre Divan'ın üç baskısı yapılmıştır. Birinci baskının baskı yeri ve baskı tarihi yoktur. Eserde 18 gazel yer almaktadır.

Mehmet Korkut Çeçen'in sözünü ettiği eserin bu baskısı bir divan değil, sadece 18 gazelden oluşan "Gazeliyat" adıyla basılan küçük bir risaledir.

Baskı tarihi ve baskı yeri belirtilmeyen Divan'ın ikinci baskısı 49 sayfadır. Bu baskıda mersiyeler, kasideler ve farklı manzumelerle birlikte 30 gazel yer almaktadır.

Üçüncü baskı, Hüseyin Saâdet tarafından 1328/1912 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Eser 93 sayfadır. M. Seyfettin Özege'nin hazırladığı *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*'nda aynı özellikleri taşıyan bu divanın 1329 yılında basıldığının belirtilmesi yanlışlıktan kaynaklanmaktadır.

Her iki divandaki şiirler muhteva bakımından aynıdır. Birinci baskıda şiirin mısraları yan yana verilmiş, 1328 baskısında mısralar alt alta yazılmıştır. Matbu divanda peygamberimiz ve Hazreti Ali için birer na't, Cafer-i Sadık, Mûsâ Kâzım ve Hz. Hasan için medhiyeler, Hz. Hüseyin için 2 mersiye yer almaktadır. Bağdatlı Ruhi'nin Terkîb-i Bend'ine iki, Nef'î'nin Sâkinâme'sine bir nazire bulunmaktadır. Yukarıda verilen bilgiler ışığında Kâzım Paşa'nın matbu divanı divançe özelliği bile taşımamaktadır. Sadece seçki özelliği taşımaktadır.

Kâzım Paşa'nın bütün şiirleri doktora tezine konu olmuş, Külliyyat adıyla hazırlanmıştır.

Makâlîd-i Aşk

Eser, farklı yönleriyle tanıtılacaktır.

Sernüvişt-nâme-i Âcizî

Kâzım Paşa hakkında bilgi veren kaynaklarda bu eserlerin adı anılmamaktadır. Bu eserin varlığı ve özelliği konusundaki bilgileri Haluk Gökalp'in yaptığı doktora çalışmasından

öğreniyoruz. Gökalp'ın yaptığı bu çalışma, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler* (Kitabevi İstanbul 2009) adıyla yayımlandı. Gökalp, eserin farklı özelliklerine dikkat çekerek, teferruatlı biçimde bilgi sunmuştur.

Sernüvişt-nâme-i Âcizî'nin mevcut iki nüshası vardır. Bu nüshalardan birisi, şairin Milli Kütüphane'de bulunan ve *Külliyat* adıyla anılan divanının 151a-177a yaprakları arasındadır. İkinci nüsha, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-319 numarada 3b-30a yaprakları arasındadır. İkinci nüsha, müellifin kendi hattıyla yazılan nüshadır.

Sernüvişt-nâme-i Âcizî mesnevi biçiminde yazılmıştır, 988 beyitten ve 10 bentten oluşmaktadır. Tamamına yakını "mef'ûlü, mefâilün, fe'lün" vezniyle yazılmıştır. Eserde yer alan iki gazel, "fâilâtün, fâilâtün, fâilâtün, fâilün" vezniyle, 1 adet mütekerrir muhammes de "feilâtün (fâilâtün) mefâilün, fe'lün" vezniyle yazılmıştır. Anlatılan olaylar farklı başlıklarla birbirlerinden ayrılmaktadır.

Hatırat özelliği taşıyan bu eser, Kâzım Paşa'nın hayatının 16 yıllık bölümünü içermektedir. Eser eksiktir, tamamlanmamıştır. Külliyat'ın 714-780 sayfalarını kapsamaktadır.

Külliyat

Ramazan Bardakçı'nın doktora tezi olarak hazırladığı bu çalışmayı Milli Kütüphane Yazmaları arasında B. 1025 numarada kayıtlı bulunan divan oluşturmaktadır. Şairin matbu divanı, *Makâlid-i Aşk'ı* ve *Sernüvişt-nâme-i Âcizî* adlı eseriyle birlikte yayımlanan ve yayımlanmayan risalelerinin tamamı Külliyat'ın içinde yer almaktadır. Külliyat, 1221 sayfadır. 1-365. sayfalar arasında Kâzım Paşa ve eseriyle ilgili bilgiler veriliyor. 366-1221. sayfalar arasında da Kâzım Paşa'nın şiirleri yer alıyor.

Külliyat'ta bulunan şiirlerin tasnifi şöylece yapılmaktadır: 42 Kaside, 1 Müstezad, 441 Gazel, 15 Terkîb-i Bend, 4 Tercî-i bend, 12 Tahmis, 1 Taştir, 8 Murabba, 4 Şarkı, 2 Müselles, 7 Muhammes, 2 Müsebba, 15 Müseddes, 101 Kıt'a, 30 Rübâi,

127 Tarih Kıt'aları, 10 Muamma, 3 Koşma, 21 Mesnevi yer almaktadır. Tamamı 847 şiidir.

Ramazan Bardakçı, beyit sayısına göre şöyle bir tasnifte bulunur: Kasideler 2408, Gazeller 2456, Mesneviler 1983, Mûsâmmatlar 2415, Kıt'alar 224, Rübâîler 62, Tarihler 911, Muammalar 10. *Semerâtü'l-İkbâl*'de bulunan 913 beyit ile toplam beyit sayısı 11341'dir⁵⁰.

Semerâtü'l-İkbâl

Milli Kütüphane yazmaları arasında B. 1025 numarada kayıtlı bulunan eserin 193b-220b varakları arasında bulunmaktadır. *Semerâtü'l-İkbâl*'de 99 Gazel, 3 Murabba, 1 Muhammes bulunmaktadır. Külliyat'ın 813-883 sayfaları arasını kaplamaktadır.

Bu eserde yer alan gazellerin muhtevalarında farklılık görülmektedir. Bu nedenle *Semerâtü'l-İkbâl* divandan farklı bir eser olarak sunulmuştur. Bu eserde kayıtlı bulunan gazeller tevhit, münacat, nat, mersiye, ramazaniye medhiye konularını işlemektedir.

"Eserin sonunda yer alan *Semerâtü'l-İkbâl* tamlamasıyla hem eserin adı, hem de eserin telif tarihi belirtilmektedir. *Semerâtü'l-İkbâl* tamlaması ebced hesabıyla 1306 tarihini vermektedir. 1306/1888-89 tarihi eserin telif yılını göstermektedir.

Riyâzü'l-Asfiyâ

Eser, iki kez basılmıştır. İlk baskı, İstanbul'da Ahter Matbaası'nda 1296/1879 yılında gerçekleşmiştir. Eserin ilk baskısı 11 sayfadır. Eserde kayıtlı bulunan tek şiir *Makâlîd-i Aşk*'taki mesnevidir. 12. sayfada *Ahter* gazetesi idare vekili Şuride Efendî'nin takrizi yer almaktadır.

50. Bardakçı, *age*, s. 190.

İkinci baskı, Manisa Saruhan Sancağı Matbaası'nda 1299/1881 yılında gerçekleşmiştir. Bu baskıda, *Makâlîd-i Aşk'*ta kayıtlı bulunan mesnevi ile birlikte

Zalimler el urup hep şimşir-i can-rübâya
Kasd etdiler ser-â-pâ evlad-ı Mustafâ'ya

beytiyle başlayan ve

Düşdü Hüseyin atından sahra-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

beytiyle biten mersiyedir. Son şiir, Ahter gazetesi idare vekili Şuride Efendi'nin takrizidir. İkinci baskı 18 sayfadır.

Nazîre-i Hümmâyün Be-Terkîb-i Bend-i Ruhi

Nerede, ne zaman basıldığı konusunda bilgimiz yoktur. Eser, 8 sayfadır.

Nazîre-i Diğer Be-Tarîk-i Âdi

Eserin nerede, ne zaman basıldığı konusunda bilgimiz yoktur. Eser, 7 sayfadır.

Nazîre-i Hümmâyün Be-Sâkinâme Nef'î

Eserin baskı yeri ve yılı hakkında bilgimiz yoktur. 8 sayfadan oluşmaktadır.

Mersiye-i Cansûz

1293 yılının 10 Muharrem gününde basılan ve Makâlîd-i Aşk'da kayıtlı bulunan bir Terkîb-i Bend'dir.

Bir subh dem kim eyleyüp âfâkı lâle-gûn
Oldı bürîde-ser gibi hurşîd rû-nümûn

beytiyle başlayan eser, altı sayfadır.

Kaside-i Garrâ

Baskı yeri ve yılı hakkında bilgi verilmemektedir. Hz. Ali hakkında yazılan bir kasidedir. Beş sayfadır. Eser,

Âferin ey Kird-gârın nerre-şîr-i ekberi
Eyledin yek cümlede berbat hısn-ı Hayberi

beytiyle başlıyor.

Mersiye ve Kaside

1293/1876 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır. Hz. Hüseyin için yazılan bir mersiye ile Hz. Ali için yazılan kasideden oluşan bu eser, *Mersiye-i Cansûz* ile *Kaside-i Garrâ* adlı eserlerden oluşmaktadır.

Na't ve Mersiye

Baskı yerini ve ne zaman yayımlandığını bilmiyoruz. Eserde üç şiir kayıtlıdır. İlk şiir Peygamber efendimizin torunu Hz. Hasan hakkında yazılan bir Na't'tır.

Ey âftâb-ı maşrık subh-ı safâ-yı Hasan
V'ey neyyir-i saâdet evc-i Hudâ-yı Hasan

beytiyle başlamaktadır. İkinci şiir,

Zalimler el urup hep şimşîr-i can-rübâya
Kasd etdiler ser-â-pâ evlad-ı Mustafâ'ya

beytiyle başlayan mersiyedir. Üçüncü şiir,

Sîne döğüp ey dil ü cân mâtem et
Kan yaş akıt girye-künân mâtem et

Beytiyle başlayan mersiyedir.

Bu şiirler, sırasıyla, Kâzım Paşa'nın 1328 yılında basılan divanının 27-32. sayfalarında kayıtlıdır. Mersiyeler, *Makâlîd-i Aşk'*ta da kayıtlıdır.

Kaside-i Na't-ı Ali

Eserin nerede, ne zaman basıldığını bilmiyoruz. Sekiz sayfadan oluşan eserde üç kaside kayıtlıdır. Bu kasideler sırasıyla,

Girmeden sâğar-ı elfâza mey-i va'd-i vaîd
Verdi bin neş'e bana keyfiyet-i bim ü ümîd

Ey dü çeşm-i siyehi mağz-ı füsûn u nîrenk
Rûh-ı kudsi nigeh-i mestine âşifte vü denk

Dest-i aşkınla urup sineme hüsn-i saykal
Kîneden sînemi pâk eyledi hak izzü cell

beyitleriyle başlamaktadır. Kâzım Paşa'nın 1328 yılında basılan divanının 8-27 sayfalarında kayıtlıdır.

Sâkinâme

Ankara Milli Kütüphane'de Yz. A 3493 numarada *Mecmua-i Eş'âr* içinde kayıtlı bulunan eserin ne zaman ve nerede basıldığı konusunda bilgi verilmemiştir.

Sâkî çevir de-mâ-dem câm-ı safâ medâri
Bezm-i felekde dutsun hurşîdi şerm-sâri

beytiyle başlayan eser, 8 sayfadan ibarettir.

Gazeliyat

Bu risalenin nerede ve ne zaman yayımlandığı bilinmemektedir. 18 gazelden oluşan bu eser, 8 sayfadır.

Sitâyiş-i İmam Rıza Aleyhisselâm

Eserin nerede, ne zaman basıldığı konusunda bilgimiz yoktur. Üç sayfalık küçük bir risaledir. Esere ulaşmamız mümkün olmadı.

Mersiye

İstanbul'da, Süleyman Efendi Matbaası'nda 1289/ 1871 yılında basılmıştır. Na't ve mersiyelerden oluşan eser 16 sayfadır. Esere ulaşmamız mümkün olmadı.

Mersiyeler

Eser, İstanbul'da basılmıştır. Ne zaman basıldığını bilmiyoruz. Eser, 7 sayfadır. Esere ulaşmamız mümkün olmadı.

MAKÂLÎD-İ AŞK

A. ESER HAKKINDA BİLGİ

Kâzım Paşa'nın Kerbelâ olayıyla ve İmam Hüseyin'le ilgili mersiyelerini topladığı eserdir. Eser, Fâilâtün, fâilâtün, fâilün vezniyle yazılan 185 beyitlik mesnevi ile başlar. Mesnevi 7 fasıldan oluşur. Fasıllar arasında peygamber efendimize, Ali'ye, Fâtıma'ya, Hasan'a ve Hüseyin'e Arapça bir ibare ile salavat okunur.

Makâlîd-i Aşk'ın yazma nüshaları pek azdır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesi'nde (Bel-Yz-K.000092) kayıtlı bulunan ve rika hatla yazılmış olan *Makâlîd-i Aşk*'ın ne zaman ve kimin tarafından istinsah edildiği belirtilmemiştir. Eser, 39 yapraktır. Her sayfada mısralar karşılıklı iki sütun halinde yazılmıştır. Her sayfa 19 satırdan oluşmaktadır.

Makâlîd-i Aşk'ın Milli Kütüphane Yazmaları arasında iki nüshası bulunmaktadır. Bunların birisi 06 Hk. 4716 numarada *Mersiye-i Şühedâ-yı Kerbelâ* adıyla kayıtlıdır. Şairinin adı yazılmamıştır. 1301 baskısından istinsah edildiği kuvvetle muhtemeldir. Diğer nüsha da Yz. A 9109/1 numarada kayıtlıdır.

Makâlîd-i Aşk'ın ilk baskısı İstanbul'da 1301/1883-84 yılında, ikinci baskı 1306/1888-89 yılında İstanbul'da Hacı Hüseyin

yin Efendi Matbaası'nda yapıldı. Üçüncü baskı 1325/ 1907-08 yılında Edirne'de Şems Matbaası'nda yapıldı. Her üç baskıda da aynı mersiyeler yer almaktadır. Baskılar arasında farklılık yoktur.

Bazı kataloglara ve kütüphane kayıtlarına kitabın adı –yanlışlıkla- “Mukallid-i Aşk” biçiminde geçmiştir.

Makālîd-i Aşk'ta 30 mersiye mevcuttur. Bu Mersiyeler arasında 1 Mesnevi, 5 Kaside, 5 Terkîb-i Bend, 1 Tercî-i Bend, 3 Müsemmen, 5 Gazel, 6 Müseddes, 2 Muhammes, 1 Murabba, 1 Kıt'a yer almaktadır. Eser, 1250 beyitten oluşmaktadır.

Makālîd-i Aşk'ın hazırlanışında Ali Bey Matbaası'nda 1301 tarihinde yapılan baskısı esas alındı. Şiirlerin vezinlerinin ve nazım biçimlerinin yazılmasıyla yetinildi. Makālîd kelimesi “miklâd” kelimesinin çoğulu olup “kilitler, anahtarlar, hazineler” anlamında kullanılmaktadır. “*Makālîd-i Aşk*” tamlamasına intibakın güçlüğü göz önüne alındığından hazırlanan esere “*Aşkın Hazinesi*” adını verdik. Eserin orijinal adını da yanına kaydettik.

Eseri iki bölüm içinde ele aldık. Birinci bölümde *Riyâzî'l-Asfiyâ* adındaki mesneviyi inceledik. İkinci bölüm Mersiyelerin genelindeki taraflarla ilgilidir.

B. MAKĀLĪD-İ AŞK'TAKİ MESNEVİ

Mesnevi'nin Adı

Türk Ansiklopedisi'nde, *Makālîd-i Aşk* adlı eserde kayıtlı bulunan mesnevi için şu bilgilere yer verilmektedir: “Kâzım Paşa'nın Failâtün Failâtün Failün vezninde 185 beyitlik ve yedi fasıllık *Makālîd-i Aşk* adlı bir mesnevisi vardır ki bu mesnevinin her faslından sonra müsecca Arapça bir ibareyle Hazreti Muhammed'e, Ali'ye, Fâtıma'ya, İmam Hasan ve Hüseyin'e salavat vardır. Konusu Kerbelâ fâciasıdır⁵¹.”

51. *Türk Ansiklopedisi*, Ankara 1974, c. 21, s. 446.

Kâzım Paşa hakkında yüksek lisans tezi hazırlayan Recep Demir, onun bu eserindeki ilk mesnevinin adının *Makâlîd-i Aşk* olduğunu ifade eder⁵².

Recep Demir, *Türk Ansiklopedisi'*ni esas alır, onu kaynak olarak gösterir. Verdiği bilgi bu kaynağa dayanır. *Türk Ansiklopedisi'*nin kesin bir dille ifade ettiği bu bilginin kaynağı hakkında bilgimiz yoktur. Bu iddiasını ispat edici bir delil de sunmamıştır. Başka bir kaynakta da bu mesneviye *Makâlîd-i Aşk* denildiği hakkında bilgi yoktur. Mesneviyi incelediğimizde de bu tür bir bilgiye ulaşılmamaktadır.

*Türk Ansiklopedisi'*nin verdiği bu bilgi diğer kaynaklarla örtüşmemektedir. Verilen bir bilginin diğer kaynaklarla örtüşmemesi o bilginin yanlışlığını göstermez. Verilen bir bilgi sağlam temele dayanıyorsa, o bilginin diğer kaynaklarda yer almaması yanlışlığını gerektirmez.

*Türk Ansiklopedisi'*nde bu mesneviye "*Makâlîd-i Aşk*" denildiği ifade edilmektedir ki bu tanımlamanın inandırıcı bir tarafı yoktur. Bu tür bir yanlışlığa düşmeyi makul gösterecek bir kanaat da sergilenmemiştir.

Makâlîd-i Aşk, mesnevinin adı değil, kitabın adıdır. Mesnevi'nin ikinci bölümünde buna açıklık getirilmektedir.

Bast olunsa sûret-i ehl-i kisâ
Nâmına dense *Riyâz-ı Asfiyâ*

beytiyle mesnevinin adının *Riyâz-ı Asfiyâ* olduğu belirtilmektedir.

Bu mesnevi, Kâzım Paşa'nın *Makâlîd-i Aşk* adlı eserinin basımından önce *Riyâzü'l-Asfiyâ* adıyla 1296, 1299 yıllarında iki kez basılmıştır. *Riyâzü'l-Asfiyâ'*nın ilk baskısında Kâzım Paşa'nın bu mesnevisi dışında şiiri yoktur. İkinci baskıda bu mesneviye ek olarak,

52. Recep Demir, *Kâzım Paşa, Hayatı, Eserleri, Şairliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 1999, s. 6, 9, 10, 12.

Zalimler el urup hep şemşîr-i can-rübâya
Kasd etdiler ser-â-pâ evlad-ı Mustafâ'ya

beytiyle başlayan mersiye de yer almaktadır.

Eğer, mesnevinin adı *Makâlîd-i Aşk* olsaydı, Riyâzü'l-Asfiyâ adıyla iki kez yayımlanmazdı. Doğrudan doğruya Makâlîd-i Aşk adıyla yayımlanırdı.

Mesnevi'de Anlatılan Olay ve Mesnevi'nin Bölümleri

Mesnevi'de Ehl-i beyt sevgisi dile getirilmekte ve bu sevgi canlı tutulmaya çalışılmaktadır. Muaviye'nin ölümünden sonra Yezit'e bey'at için İmam Hüseyin'e yapılan baskılar ve zulümler anlatılmaktadır. Peygamberimizin torunu, Hazreti Fâtıma ile Hazreti Ali'nin oğlu İmam Hüseyin'in haksızlıklar karşısında direnişi dile getirilmektedir. İktidar uğruna işlenen cinayetlere değinilmektedir. Mesnevi'nin muhtevasını şöylece özetleyebiliriz:

Kâzım Paşa'nın Kerbelâ olayıyla ilgili eserinde kayıtlı bulunan bu mesnevisi 192 beyittir. Bu beyitlerin 185'i Türkçe, 7'si Arapça'dır. Mesnevi 7 bölümdür. Her bölüm, Ehl-i Beyt'e salavatla biten biri Türkçe, biri Arapça şu iki beyitle tamamlanmaktadır.

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muhammed ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyin bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-ke'l-vâsia

Birinci Bölüm: Besmele ile ve Allah'a "hamd ü senâ" ile başlamaktadır. Münacaat (yakarış)'tır. Bu bölümün tamamı, 18 Türkçe, 1 Arapça beyittir.

İkinci Bölüm: Mesnevinin yazılış sebebi üzerinde durulmakta, Ehl-i Beyt sevgisi işlenmektedir. Kerbelâ mazlumlarının durumlarının anlatılması için yazılan bu mersiye'nin, her yıl başında okunarak Ehl-i Beyt'in matemine ortak olunması istenilmektedir. Bölüm, 11 Türkçe, 1 Arapça beyitten ibarettir.

Üçüncü Bölüm: Dünyanın faniliği, misafirhane oluşu, yaşayan her insanın "semt-i beka"ya can attığı ifade edilmektedir. Peygamber efendimizin ve "ardınca cenâb-ı Fâtima"nın vefat ettiği belirtilmektedir. Hazreti Ali'nin yaşadığı olaylar anılmakta, Cemel Harbi'ne, Şam Vak'ası'na, Haricilerin fitnesine, Haricilerle Nehrevan'da yapılan savaşa değinilmektedir. Hazreti Ali'nin Kûfe'ye gelişi ve Abdurrahman bin Mülcem tarafından Kûfe (şimdiki Nəcəf)'de şehit edilmesi anlatılmaktadır. Bu bölüm, 30 Türkçe, 1 Arapça beyittir.

Dördüncü Bölüm: Hazreti Ali'nin şehadetinden sonra Hazreti Hasan mü'minlerin imamı oldu. Muaviye, Şam ve çevresinden topladığı 60.000 kişi ile Hazreti Hasan üzerine saldırdı. Hazreti Hasan, "gavgâda âsâr-ı felah" görmeyip "sulh u salâh"ı tercih etti. Muaviye'ye 5 maddelik bir barış teklifi sundu.

Muaviye, teklif edilen şartları zahirde kabul etti. Fakat hakkaniyeti gözetmedi. Olumsuz tavırlar sergilemekten geri kalmadı. Ölümünden sonra yerine geçecek kişiyi belirlemek istedi. Oğlu Yezit için sağlığında bey'at almaya başladı. Yezit için tehlike kabul ettiği Hazreti Hasan'ı 5 kez zehirletti. Hazreti Hasan'ın altıncı zehirlenmesi ve şehâdeti Muaviye'nin azmettirmesi, Mervân'ın yardımıyla, karısı Ca'de bint-i Eş'as'ın fiili hareketiyle gerçekleşti. Bu bölüm, 35 Türkçe, 1 Arapça beyittir.

Beşinci Bölüm: Bu bölüm,

Kerbelâ ahvâlin erbâb-ı siyer

Böyle zabt etmiş bi-kavl-i mu'teber

Çün emîr oldu Yezîd-i bed-tebâr
Küfrin izhâr eyledi bî-ihdiyâr

beytiyle başlamaktadır.

Muaviye'nin ölümüyle emirliğini açıklayan Yezit, etrafa mektuplar göndermeye başlar. Medine valisi Velid'e gönderdiği mektup,

Dedi ey rûkn-i rekîn-i devletim
Celb edüp arz et Hüseyin'e bey'atım

Ger kabul eylerse olma münfail
Redd ederse kes başın irsal kıl

beytiyle özetlenmektedir.

İmam Hüseyin, Medine'de kendisini rahat bırakmayacaklarını anlayınca Mekke'ye gider. Bu olaydan haberdar olan Kûfeliler Hazreti Hüseyin'e mektup yazarak hilafet için kendisine bey'at ettiklerini bildirirler, Kûfe'ye davet ederler. İmam Hüseyin, ısrarlı davet sonucu amcası Akîl'in oğlu Müslim'i Irak'a gönderir. Kûfelilerden 20.000 kişi bey'at ederler. Müslim, bu durumu İmam Hüseyin'e bildirir. İmam Hüseyin'in Kerbelâ toprağına ulaştığı günlerde Ubeydullah bin Ziyâd Müslim'i ve iki çocuğunu öldürtür. Bu bölüm, 31 Türkçe, 1 Arapça beyittir.

Altıncı Bölüm: İmam Hüseyin Kerbelâ toprağına ayak basar. Muharrem'in üçüncü günü İmam Hüseyin'in Fırat nehri ile ilişkisi kesilir. Muharrem'in yedinci günü Ehl-i Bey'in su-suzluğu şiddetlenir. Muharrem'in onuncu günü savaş kızıdır. Bu bölüm, 20 Türkçe, 1 Arapça beyittir.

Yedinci Bölüm: Hazreti Hüseyin şehit edilir. Çadırlar yağmalanır. Şimr, hasta yatağında yatmakta olan Zeynelabidin'i öldürmek ister. Ömer bin Sa'd, Şimr'in bu hareketine engel olur. Hazreti Hüseyin'in ailesi önce Kûfe'ye, sonra Şam'a gönderilir. Süfyâniler işlenen cinayet nedeniyle sevinçlerini izhar ederler. Yezit, İmam Hüseyin'in başını önüne alır, elin-

deki çubukla dişlerine dokunma saygısızlığında bulunur. İmam Hüseyin'in Hicaz'a gönderilen yakınları feryatlarla, fiğanlarla karşılaşılır. Şair,

Yazmadım te'sîr için harf-i hılâf
Etmedim Kâzım kabûl-i ihtilâf

beytiyle gerçeği yansıttığını, olayı abartmadığını ifade etmektedir. Bölüm, 40 Türkçe, 1 Arapça beyitten ibarettir.

Mesnevi'nin Yazılış Sebebi

Eserlerin kendilerine has özellikleri ve benzer tarafları vardır. *Riyâz-ı Asfiyâ* adıyla anılan bu mersiye, Süleyman Çelebi'nin *Mevlid'* ile benzerlikler göstermektedir.

Süleyman Çelebi, *Mevlid'* ini, peygamber sevgisini dile getirmek amacıyla yazmıştır. Kâzım Paşa da, *Riyâz-ı Asfiyâ* mesnevisini Ehl-i Beyt sevgisini canlı tutmak amacıyla yazmıştır. Her iki eserin ortak özelliği sevgidir.

Her iki eser, aruzun Fâilâtün Fâilâtün Fâilün kalıbıyla yazılmıştır.

Süleyman Çelebi, *Mevlid'* ine,

Allah adın zikr idelüm evvelâ
Vacib oldur cümle işde her kula

beytiyle, Kâzım Paşa'nın mesnevisi de

Allah adıyla kılup feth-i kelâm
Verelim hamd ü senâya intizam

beytiyle başlar.

Süleyman Çelebi'nin,

Her nefesde Allah adın de müdâm
Allah âdiyle olur her iş tamâm

biçiminde başlayan beyti, Kâzım Paşa'nın

Allah adın ansa her dâim kişi
Feth eder Hak ana her müşkil işi

beytiyle benzerlik arz etmektedir. Süleyman Çelebi'nin

İsm-i pâkin pâk olur zikr eyleyen
Her murada erişir Allah diyen

beytiyle Kâzım Paşa'nın,

Allah adın sıdk ile kim kılssa yâd
Ber-murad eyler anı Rabbü'l-ibâd

beyti arasında benzerliğe tanık olunmaktadır.

Süleyman Çelebi, Mevlid'in ilk bölümünde,

Hak Teâlâ rahmet eyleye ana
Kim beni ol bir duâ ile ana

Her ki diler bu duada buluna
Fâtiha ihsan ede ben kuluna

beytleriyle okuyucuya ve dinleyiciye yönelir, onlardan dua ve fatiha bekler.

Kâzım Paşa da,

Anber-i ihlâs ile pür-râyiha
Edeler ihdâ bana bir fâtiha

beytiyle okuyucudan fatiha beklemektedir.

Her iki eser arasındaki benzerlikler göz önüne alındığında, Kâzım Paşa'nın Mevlid'den etkilendiği, bu etkinin açık ve net biçimde eserine yansdığı görülür.

Peygamberimizin torununun Muharrem ayında şehit olması Kâzım Paşa'yı derinden etkiler. Üzüntüsünü canlı ve diri tutmak için efendimizin matemini yaşamaya çalışır. Ehl-i Beyt muhiplerinin her yıl başında bu mersiyeyi okumalarını, efendimizin matemine iştirak etmelerini, hata ve kusurlarının erbab-ı salah tarafından affını rica eder. Bunu şu beyitle-riyle ifade etmektedir:

Okuyup bu kıssayı her re's-i sâl
Eyledikçe mâtem-i evlâd u âl

Budur ümmîdim ki erbâb-ı salâh
Cürm ü taksîrim kılup afv-ı simâh

*Türk Ansiklopedisi'*nde de, bu mesnevinin *Mevlid* gibi okunmak amacıyla yazıldığı belirtilir⁵³. *Riyâz-ı Asfiyâ'*da kayıtlı bulunan bu beyitler, bu mesnevinin yıl başında (Muharrem'de) okunması için yazıldığına ışık tutmaktadır.

Ahmed Rasim, "İstibdâd-ı Edebî'de Tanınmış Birkaç Şahsiyet" başlığı altında bilgiler sunarken Kâzım Paşa'ya değinir. Onun hakkında şu bilgileri aktarır: "Kâzım Paşa'ya gelince sima olarak hiç tanımam. Fakat eserlerini "*Tercüman-ı Hakikat*"ta, haftalık mecmualarda görürdüm. Mersiyelerini ihtiva eden risaleyi de okumuştum. Bunların Muharrem'in onuncu matemlerinde okunduğunu işittim⁵⁴."

Ahmet Rasim'in son cümlesi de, *Türk Ansiklopedi'*sinde verilen bilgiyi destekler mahiyettedir. Peygamberimizin ve Ehl-i Beyt'in acısına ortak olmak amacıyla yazılan Maktel-i Hüseyinlerin Muharrem ayının belirli günlerinde okunduğu herkesin malumudur. *Makâlîd-i Aşk*, çağdaş bir Maktel-i Hüseyin'dir. Ehl-i Beyt acısının dile getirilmesi ve Muharrem ayında okunması amacıyla yazılmasını garip karşılamamak gerekmektedir.

53. *Türk Ansiklopedisi*, c. 21, s. 446.

54. Ahmed Rasim, *Muharrir, Şair, Edip*, (haz. Kâzım Yetiş), Kervan Yayıncılık, İstanbul 1980, s. 124.

C. MAKĀLĪD-İ AŞK'TAKİ TARAFLAR

Yezit, Yakınları, Yandaşları

Ebu Süfyân'ın torunu, Muaviye'nin oğludur. 647 yılında Şam'da doğmuştur.

İktidarı elinden bırakmamaya, halkla ilişkilerini düzenli yürütmeye çalışan Muaviye, ne halkı kendisinden uzak tutmuş, ne de kendisi halkın uzağında kalmıştır. İktidarının sürdürülmesi için -sağlığında- oğlu Yezit'i halifelige namzet göstermiş, itibarlı kişilerden ve ailelerden bey'at almayı ihmal etmemiştir.

Kâzım Paşa, mersiyelerinde Ebu Süfyân'ın dedesi Harb'in adını anar. Ebu Süfyân'ı ve oğlu Muaviye'yi İbn-i Harb biçiminde isimlendirir. Muaviye'nin Hz. Hasan'la yaptığı anlaşmaya sadık kalmadığını, sözünde durmadığını ifadelendirir.

Turmayup ahdinde amma İbn-i Harb
Toldu zulmüyle diyâr-ı şark u garb

beytiyle bu gerçeği dile getirir.

Kâzım Paşa, Yezit'in emirlik makamını işgal etmesinden sonraki faaliyetlerini de şöylece sergiler:

Çün emîr oldu Yezîd-i bed-tebâr
Küfrin izhâr eyledi bî-ihdiyâr

Etdi istihlâl beng ü bâdeyi
Serdi ka'r-ı dûzaha seccâdeyi

Kıldı etrafa perîşân nâmeler
Kim okur la'net gören allâmeler

Eyleyüp mahrem Medîne âmilin
Ana izhâr etdi esrâr-ı dilin

Dedi ey rûkn-i rekîn-i devletim
Celb edüp arz et Hüsey'n'e bey'atım

Ger kabul eylerse olma münfail
Redd ederse kes başın irsal kıl

Kâzım Paşa, Ebu Süfyân ailesine cephe alır. Bu ailenin efendimize ve yakınlarına karşı işlediği suçları sayar, döker.

Ceddin şehid edip dürr-i dendân-ı Ahmed’i
Kıldı baban la’îni dahi kasd-ı Bû-türâb

Ekl etdi mâderin ciğer-i pâk-i Hamza’yı
Çekdin Hüseyin’e zulm ile sen tığ-ı şu’le-tâb

Bu beyitlerde Ebu Süfyân’ın komutasındaki ordunun Medine’ye geldiği, yapılan Uhut savaşında peygamberimizin dişinin kırılmasına sebep olduğu, Ebu Süfyân’ın karısının aynı savaşta şehit düşen Hazreti Hamza’nın ciğerini yediği belirtilmektedir. Babası Muaviye’nin, Hazreti Ali’nin canına kastettiği, kendisinin de İmam Hüseyin’i şehit ettiği açıklanmaktadır.

Kâzım Paşa, ailenin ve Yezit’in işlediği suçların tesadüfi olmadığını, bu suçların bilerek, istenerek işlendiğini, peygamberimize karşı beslenen kinin, öfkenin ve hıncın ailesinden alındığını vurgulamaktadır⁵⁵.

Kâzım Paşa, “Rûy-ı necat görmesün evlâd-ı İbn-i Harb” mısraıyla da bu aileye beddualarda bulunur. Yezit’e dedesine, babasına, yardımcılara, yakınlarına, kavmine lanet okur.

Mersiyelerde peygamber ailesine sürekli olarak salat ve selam, Yezit’e ve yakınlarına da işledikleri suçlar nedeniyle lanet okunmaktadır.

Kâzım Paşa, Yezit için kelb, seg (köpek), zalim, bî-din (dinsiz), lanetli ifadelerini kullanır. Şeytandan daha şeytan, gaddar köpekten daha gaddar olduğu, emirlik makamını pisliğe bulaştırdığı, pisliklerin annesi, içki ve zinayı helal kabul eden fasık bir insan olduğu ifade edilir ve kafirlikle suçlanır.

55. Recep Demir, *age.*, s. 22.

Yezit'in zulmüne ortak ve destek olan kişiler arasında ilk sırayı alan kişinin Mervân olduğunu söyleyebiliriz. Mervân, üçüncü halife Osman'ın amcası Hakem'in oğludur. Hakem, Mekke'nin fethinde Müslüman olduğunu açıklamış, fakat tutarsız tavırları nedeniyle peygamberimiz tarafından Taif'e sürgün edilmiştir. Ebubekir ve Ömer zamanında Medine'ye gelmek için müracaat etmiş, bu müracaatı kabul görmemiştir. Osman zamanında yapılan müracaat kabul görmüş, Medine'ye dönen aileye ihsanlarda bulunulmuş, Mervân'a da devlet katipliği gibi önemli bir görev verilmiştir. Bu görevi kötüye kullanmasına, halife adına kararlar vermesine rağmen Mervân korunmuştur. Muaviye'nin emri ile hareket eden Mervân, altın ve mücevherle Ca'de'yi kandırdı. Kocasını Hasan'ı öldürmesi şartıyla Yezit'le evlendirileceğini söyledi. Ca'de de, Hazreti Hasan'ı zehirleyerek şehit etti.

Kâzım Paşa, bu olayı,

Ca'de bint-i Eş'as'ı Mervân ile
Mârı pâ-dâş eyleyüp şeytân ile

Eyledi ifna o şâh-ı âlemi
Gülşen-i cennetde iğvâ Âdem'i

beyitleriyle belgelemekte, yılanla şeytanın elbirliği yaparak Âdem'in cennetten çıkarılmasına sebep oldukları gibi, Ca'de ile Mervân'ın Hazreti Hasan'ı şehit ettiklerini ifade etmektedir.

Yezit'in yandaşlarından birisi Kûfe valiliğine atanan ve Hazreti Hüseyin'i bey'ata zorlayan Ubeydullah bin Ziyâd'dır. Diğerleri, İmam Hüseyin'in yakınlarıyla Fırat'ın ilişkisini kesen ve onların üzerine gönderilen ordunun komutanı Ömer bin Sa'd'dır. Yezit'in yandaşlarının en zalimi ise Şimr bin Zî'l-Cevşen'dir. Kâzım Paşa, adı geçen bu nasipsizi şöylece tanıtmaktadır:

Şımr-i mel'ûn çeküp cevır ü cefâ hançerini
Basdı tâ sînesine pây-ı sitem-güsterini
Bedeninden ayırıp âh o mübarek serini
Hûn-ı pâkiyle hizâb itdi ruh-ı enverini
Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi.

Şımr, Hazreti Hüseyin'in başını kesmekle kalmaz, kılıcını, hastalığı nedeniyle hayatta kalan Zeynelabidin'e çevirir.

İstedi Zeynü'l-Abâ'yı ede mest
Şımr-i Zi'l-Cevşen urup şemşîre dest

Ömer bin Sa'd, Şımr'ın, Zeynelabidin'e yapması muhtemel kötülüğü engeller.

Hüseyin ve Yakınları

Hüseyin

Hazreti Hüseyin, Peygamberimizin torunu, Hazreti Fâtıma ile Hazreti Ali'nin ikinci oğludur.

Hicretin dördüncü yılının Şaban ayının (Ocak 626) ilk haftasında Medine'de dünyaya geldi.

Hazreti Ali, oğluna Harb ismini vermek istedi. Peygamberimiz ona Hüseyin adını verdi. Kaynakların ifadesine göre "Hüseyin" adı, Hazreti Harun'un ikinci oğlu "Şübeyr"ın Arapça'sıdır. Hazreti Hüseyin'e bu ismin verilmesi hususu Cebrail tarafından Peygamberimize bildirilmiştir.

Mersiyelerde Hüseyin adı hem yalnız biçimde hem de farklı sıfatlarla birlikte kullanılmıştır. Bazı yerlerde de Hüseyin adı kullanılmaksızın farklı sıfatlarla ve tamlamalarla anlatılmaya çalışılmıştır. Bu tamlamalardan birisi "Seyyid-i şübân-ı cennet"tir. Cennet gençlerinin veya cennet delikanlılarının efendisi anlamında kullanılan bu tamlama mersiyelerde üç yerde geçmektedir. Bir beyitte

Seyyid-i şübbân-ı cennet şâfi'-i yevm-i nedem
Kurree-i şâh-ı velâyet nûr-ı çeşm-i Mustafâ

biçiminde geçmektedir. İkinci beyitte,

Seyyid-i şübbân-ı cennetken Hüseyin ile Hasan
Ah kim hürmetlerin icrada noksân eyledin

biçiminde Hüseyin'le birlikte Hasan ismi de geçmektedir.
Üçüncü beyitte

Nâzenîn-i Rabbi izzetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Seyyid-i şübbân-ı cennetdir Hüseyin-i Kerbelâ

biçiminde sadece Hüseyin adı zikredilmektedir.

“Seyyid-i şübbân-ı cennet” tamlaması, rastgele kullanılan bir ifade değildir. Bu ifade efendimizin bir hadisinde de, “Hasan ve Hüseyin, cennetlik gençlerin iki seydidir” biçiminde zikredilmektedir.

Kâzım Paşa, İmam Hüseyin'i cennet gençlerinin efendisi olarak vasıflandırmakla kalmaz, O'nu hem dünyanın hem de ahiretin efendisi biçiminde zikreder.

Nûr-ı çeşm-i Fahr-i Âlem kurre-i ayn-ı ümem
Seyyid-i dünyâ vü mâ-fihâ Hüseyin-i Kerbelâ

İmam Hüseyin, mersiyelerde ehl-i beyt'e nisbet edilir. “Ey âb-ı rûy-ı hamse-i Âl-i Abâ Hüseyin” biçiminde anılır.

Efendimizle İmam Hüseyin arasında ilgi kurulur. Bu ilgi şu beyitlerle ifadelendirilir:

Çün ceddi oldu illet-i icâd-ı kâinât
Elbet Hüseyin'dir sebab-i mahv-ı mümkünât

Âb-ı rûy-ı evvel ü âhir melâz-ı mümkünât
İftihâr-ı Âdem ü Havva Hüseyin-i Kerbelâ

“Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım” kutsi hadisi gereği kainatın yaratılışı peygamberimizin varlığına bağlanırken, Hüseyin’in şehâdetiyle de kainatın mahvolacağına işaret edilir. Efendimizin torunu olması nedeniyle Hazreti Hüseyin hem Âdem’le Havva’nın, hem de Âdem’le Havva neslinden gelenlerin iftihar kaynağıdır.

Bazen babasıyla birlikte “Hüseyin İbn-i Ali” biçiminde zikredilir. Bazen de

Ey nûr-ı çeşm-i Haydar-ı Hayber-güşâ Hüseyin
Vey rûh-i cism-i hazret-i Hayrû’n-Nisâ Hüseyin

beytinde olduğu gibi hem annesinin, hem babasının adıyla bir beyitte anılır.

Kâzım Paşa, farklı beyitlerde İmam Hüseyin’in özelliklerine dikkat çeker.

Şîr-i meydân-ı şecâatdir Hüseyin-i Kerbelâ
Seyyid-i ehl-i celâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Ey pâdişâh-ı ma’reke-i Kerbelâ Hüseyin
Vey her belâ vü her siteme mübtelâ Hüseyin

Şem’-i mihrâb-ı imâmetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Mînber-efrûz-ı hitâbetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Birinci beyitte, Hazreti Hüseyin, şecaati yönüyle aslana, celadeti yönüyle de seyyide benzetilir. İkinci beyitte savaş meydanının Pâdişâhı olarak tanıtılan Hazreti Hüseyin’in türlü bela ve musibetle karşılaştığı ifade edilir. Üçüncü beyitte, imamet mihrabının ışığı, hitabet minberinin parlıtısıdır.

Mersiyelerde İmam Hüseyin farklı beyitlerde “Şeh Hüseyin” biçiminde geçmektedir. Bu beyitlerin birisinde, “Şeh Hüseyin’i Kûfe’ye da’vet” edenlerin onu Kerbelâ toprağında tevki ettikleri ifade edilir. Diğer beyitte Şam’a götürülen Hüseyin’in kesik başının Yezid’in önüne bırakıldığı, eline aldığı bir

çubukla İmam Hüseyin'in dudaklarına ve dişlerine vuran Yezid'in hayasızlığı dile getirilir. Bu durum Kâzım Paşa'nın şu beytiyle sergilenir:

Şeh Hüseyin'in re'sin aldı yanına
Bir kadîb ile urup dendânına

Başka bir beyitte Hazreti Hüseyin, "Şeh-i Kerbelâ" biçiminde anılır. Diğer bir beyitte "Şâh-ı Kerbelâ" adıyla anılır, bu tamlamayla ona farklı sorumluluklar yüklenir. "Oldu azm-i Kûfe'ye me'mûr Şâh-ı Kerbelâ" mısrasıyla Kûfe'ye gitmeye memur olduğu bildirilir. Başka bir beyitte İmam Hüseyin'in Kûfe'ye gitmesi, babasının yolunda yürümesi biçiminde ifade edilir, bu durumu şöylece dillendirir:

Şemşîr-i Kûfiyâna kılup sinesin siper
Tutdu tarîk-i vâlidini şâh-ı Kerbelâ

İmam Hüseyin'in kesik başı Şam'a getirilir, Yezid'in önüne bırakılır. Kâzım Paşa, Hazreti Hüseyin'i, "Şehîd-i Kerbelâ" biçiminde anarken, elindeki çubukla Hüseyin'in dişlerine dokunan Yezid'i de kelb-i mühîn (alçak köpek, hain köpek) biçiminde adlandırır. Bunu şu beytiyle dile getirir:

Celb edüp re's-i şehîd-i Kerbelâ'yı meclise
Etdi dür-dendânına ta'rîz ol kelb-i mühîn

Kâzım Paşa, "Tutdu cihanı hûn-i şehîdân-ı Kerbelâ" mısrasıyla Hazreti Hüseyin'le birlikte Kerbelâ'da şehit olanların kanlarıyla cihanın sulandığını ifade eder.

Ali

Hazreti Ali, peygamberimizin amcası oğlu ve damadıdır. Fâtıma'nın eşi, Hazreti Hasan'ın, Hüseyin'in, Ümmü Gülsüm'ün ve Zeynep'in babasıdır.

Peygamberimizin terbiyesiyle büyümüştür. Küçük yaşta İslam'ı seçmiş, efendimizin kızı Fâtıma ile evlenmiştir.

Mekkelilerin her türlü kabalıklarıyla karşı karşıya kalan Hazreti Ali, peygamberimizin hicretiyle birlikte Medine'ye geldi. Efendimizin yanından ayrılmadı.

Müşriklerin Müslümanlara karşı baskıları sürmekte, huzursuzluklar devam etmekteydi. Müslümanların kendilerini savunmalarına izin verildi. Hazreti Ali, Tebük savaşı dışındaki savaşların tamamına katıldı. Tebük savaşının yapıldığı günlerde savaşa katılmak için ısrar eder. Ancak peygamberimizin emri gereği Medine'de kalır.

Hazreti Ali, irfâni özelliği, tevazuu, savaşçılığı nedeniyle farklı isim ve lakaplarla anılır. Kâzım Paşa'nın deyimiyle Ali, mâh-ı irfândır, ebr-i ihsândır, nur-i imandır. Peygamberimizin ifadesiyle de Ebu Türeb'dır.

Bunlardan başka Ali, Haydar-ı Kerrâr, Şîr-i Yezdân, Mur-tazâ, Şah-ı Merdan biçiminde anılır.

Kâzım Paşa, *Riyâz-ı Asfiyâ* adını verdiği mersiye'nin üçüncü bölümünde 30 beyitle Hazreti Ali'yi anlatır.

Efendimizin rihletinden bir müddet sonra Fâtıma da vefat eder. Osman'ın şehâdetinden sonra hilafet görevini üstlenir. Osman'ın katillerinin bulunması bahanesiyle kargaşalar artar. Bundan sonrasını Kâzım Paşa şöylece anlatır:

İbtidâ yüz gösterüp Harb-i Cemel
Âteş-i bağı oldu gitdikçe ecel

Vak'a-i Şâm etdi ardınca zuhur
Girdiler yek-dîğere zulmetle nûr

Oldu elli bin kişi ashâbdan
Tu'me-i şemşîr-i hûn-rîz-i fiten

İşte bu seyl-i belâ-yı cân-fikâr
Eyledi dîn-i mübîni rahne-dâr

Kesmeden hem ceng-i harbîler sesi
Çıkdı meydâna havâric fitnessi

Gâyet-i küfr ü dalâle getdiler
Haydar-ı Kerrâr'ı tekfîr etdiler

Gördü kim olmaz nasihat kâr-ger
Mahv edüp ol kavm-i şûmı ser-be-ser

Eyleyince bâ-şükûh u izz ü şân
Nehrevân'dan Kûfe'ye atf-ı iman

İbn-i Mülcem nâm bir kâfir pelîd
Kıldı ol şâhen-şeh-i dîni şehîd

Zâil oldu maşrık-ı dînin günü
Nûr-ı îmânın kırıldı gül-bünü

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Fâtıma

Efendimizin Hatice annemizden doğan son kızı ve son çocuğudur. Mekke'de doğmuştur.

Hicretin ikinci yılında (miladi 624) Hazreti Ali ile evlendi. Evlendikten bir yıl sonra Hasan, Hasan'dan bir yıl sonra da Hüseyin doğdu. Ümmü Gülsüm'le Zeynep'in doğumları daha sonraki yıllardadır. Resulullah'ın irtihalinden iki üç ay sonra vefat etti.

Efendimiz Hazreti Fâtıma'yı "Ümmü Ebîha" şeklinde anmıştır. "Babasının annesi" ve "anam" anlamına gelen bu tamlama Hazreti Fâtıma'nın künyesi olmuştur. Hazreti Fâtıma, "iffetli ve namuslu kadın" anlamına gelen Betûl lakabıyla, "beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü kadın" anlamına gelen Zehra lakaplarıyla da anılmıştır.

Kâzım Paşa,

Hâk-i pâ-yı Mustafâ'dur çeşmimün nûr u ferî
Hubb-ı Zehra vü Alî'dir gönlümün tâc-ı serî

beytiyle efendimizin ayak toprağını göz nuru, Ali ve Zehra sevgisini de baş tacı edinir. Başka bir beytinde Hazreti Fâtıma ve Hasan için "Vâris-i Peygamber-i âhir zaman" ifadesi kullanılır.

Allah Resulü, irthalinden önce ümmetini selamete erİştirecek iki şeyden söz etmiştir. Bunların birisi Kur'an, diğeri de Ehl-i Beyt'tir. Kâzım Paşa, evlad-ı Zehra'nın eteğine tutunmanın gereğine işaret eder, bu dala tutunmanın gereğini ifade eder.

Dâmen-i evlâd-ı Zehra'dan ayırma destini
Melcein olsun dü-âlemde Hasan hulk-ı Rıza

beytiyle Hazreti Fâtıma'nın çocuklarını iki dünyanın sığınağı kabul eder.

Kâzım Paşa, uğrunda can verilecek kişileri de belirler.

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehra vü Rasûl-i Sakaleynün

beytiyle bunların "Ehl-i Beyt" mensubu kimseler olduğunu açıklar.

Hasan

Peygamberimizin torunu, Hazreti Ali ile Hazreti Fâtıma'nın büyük oğludur.

Fâtıma'nın evliliğinden bir yıl sonra 625 yılında Medine'de doğdu. Babasının hilafeti döneminde onun yanında yer aldı. Cemel ve Sıffin savaşında babasının yanına bulundu. Babasının şehâdetinden sonra hilafet görevini üstlendi. Durumdan haberdar olan Muaviye, Hazreti Hasan taraftarlarını

kendi yanına çekmeye çalıştı. Hazreti Hasan, taraftarlarının savaşmak niyetinde olmadıklarını gördü. Müslümanların kanının akmasına engel olmak için bazı şartlar ileri sürerek hilafetten çekildi.

Kâzım Paşa'nın deyişiyle "gavgada âsâr-ı felah" olmadığı ifade edilir, bu durum şöylece belgelendirilmeye çalışılır:

Hazreti Hasın'ın 5 maddelik teklifi şiir diliyle Kâzım Paşa tarafından şöylece nakledilir:

Etdi beş teklîf ile ba's-i Rasûl
Zikri eyler âdemi zâr u melûl

Evvelâ olunmaya bî-irtiyâb
Pâye-i minberde sebb-i Bû-türâb

Sâniyâ ola Hüseyin-i Kerbelâ
Rıbka-i teklîf-i bey'atdan rehâ

Sâlisâ bir kimseyi vâlî-i Şâm
Kılmaya bir vech ile kâim-makâm

Râbiâ ma'lûm olan ba'zı rical
Olmaya makrûn-ı âzâr u nekâl

Hâmisâ her yıl imâm-ı zü'l-kerem
Basra'dan ala iki yüz bin direm

Yukarıda belirlenen şartları daha anlaşılır bir dille şöyle ifade edebiliriz: şöylece aktarabiliriz:

1. Minberlerde ve hutbelerde Hazreti Ali'ye küfür edilmesinin.
2. Bey'at için Hazreti Hüseyin'e baskı yapılmaması, Muaviye'ye karşı bey'at sorumluluğunun olmaması.
3. Muaviye'nin, kendisinden sonrası için hilafet makamına atamada bulunmaması.

4. İnsanlara eşit muamelede bulunulması, insanlar arasında ayırım yapılmaması.
5. Her yıl Hazreti Hasan'a 200.000 dirhem ödenmesi.

Belirlenen şartlar kabullenilmiş biçiminde tavırlar sergilenmişse de Hazreti Ali'ye küfretmeye devam edilmiştir. Bu durum Kâzım Paşa tarafından şöylece belirlenmiştir:

Çünkü teblîğ-i peyâm etdi resul
Olunup bu hamsenin dördü kabul

Dediler kabil değildir mutlaka
Olmamak sebb-i Aliyyü'l-Murtazâ

Kangı mescidde Hasan ola meğer
Andan ol gün oluna sarf-ı nazar

Hazreti Hasan Emevi saltanatı için tehlike olarak görüldü. Karısı Ca'de tarafında zehirlenerek şehit edildi.

Muaviye bununla da yetinmedi. Oğlu Yezid'i kendi yerine emir tayin etmeye, onun adına bey'at almaya çalıştı.

Diğer Yakınları

Hazreti Hüseyin'in yakınları sadece Ali, Fâtıma ve Hasan değildir. Kendi ailesine ve yakınlarının ailesine mensup insanlar da aynı ailenin fertleri içinde yer alırlar. Bunlar, Ehl-i Beyt'e mensup kişilerin ev halkı ve çocuklarıdır.

Mersiyede adı geçen kişiler Hazreti Hüseyin'in kardeşleri, eşleri ve çocuklarıdır.

Kerbelâ sahrasına sürüklenen İmam Hüseyin ve yakınları güneşin yakıcı sıcağı altında kavrulurken, Yezid'in askerleri de Fırat nehri ile Kerbelâ sahrası arasına yerleşerek Ehl-i Beyt mensuplarının su ile ilişkisini kesmeye çalışıyorlardı. İmam Hüseyin'le yakınlarının direnişlerini kırmak için gayret edi-

yorlar, zaman zaman da taciz ediyorlardı. Karşı güçlerin bu saldırılarına engel olmak ve çevresindekileri korumak amacıyla savaş alanına ilk çıkan İmam Hüseyin'in oğlu Aliyyü'l-Ekber'di. Kûfelilere karşı kılıcıyla saldıran Aliyyü'l-Ekber, bir nasipsizin attığı mızrakla atından düşer. Kûfelilerin kılıçlarının hedefi olur. Kâzım Paşa, Ali Ekber'in şehâdeti karşısında annesinin, halasının ve kardeşinin duyduğu acıları şöylece belgelemeye çalışır:

Ümm-i Leylâ sarılıp oğlu Aliyy-i Ekber'e
Reşk-i Mecnûn eyledi hâl-i dil-i gam-perverin

Şerha şerha eyleyüp kalbin Sekîne âhdan
Deste deste yoldu Zeyneb sünbül-i gîsûların

Ümmü Gülsüm bir taraftan eyleyüp âh u figân
Çeşme-i hûn-ı derûn itdi mübarek gözlerin

Güneşin harareti ve susuzluk İmam Hüseyin'in çevresinde bulunan insanları çaresizlikle karşı karşıya getirmişti. Bu çaresizlik henüz altı aylık çocuğu için şöylece dile getirilir:

Destine alup Aliyy-i Asgar'ı amma Hüseyin
İstedi ol kûdek-i mazlum için bir katre mâ

Başka bir mersiyede de bu gerçek şöylece ifade edilir:

Veled-i asgarını gösterüp ol şâh-ı vahîd
Dedi bir savt-ı bülend ile ki ey kavm-i Yezîd

Etmeyin bâri bu ma'sûmı ciğer-teşne şehîd
Meded Allah için olsun bakun ol kavm-i pelîd

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

İmam Hüseyin'in küçük oğlu Ali Asgar, Esedoğullarından bir nasipsizin attığı okla boğazından vurulur. Şehit çocukların efendisi olma şerefine erişir. Esedoğullarının nasipsizi de alınanda alçaklığın ve zilletin damgasını taşıyarak hem çocuklar, hem yetişkinler tarafından lanetlenir.

İmam Hüseyin, Kerbelâ sahrasındaki çarpışmanın başlamasından önce ağabeyi İmam Hasan'ın bir vasiyetini hatırlar. Ölümle burun buruna gelmesine rağmen, yeğeni Kasım'ı yanına çağırarak ağabeyinin bu vasiyetini gerçekleştirir. Kızlarından birisiyle İmam Hasan'ın oğlu Kasım'ın nikahı kıyılır. Kâzım Paşa'nın mersiyesinde bu trajik olaya değinilir, nikah sonrasında da bu çiftin birbirlerine bakarak göz yaşı döktükleri ifade edilir.

Yâd edüp amma vesâyâ-yı ekîd-i dâderin
Akd-i tezvîc etdi anda Kâsım'a bir duhterin

Çeşm-i hasretle bakup yek-dîğere ol iki nûr
Gözlerinden dökdüler yaş yerine cân cevherin

Mutluluğun ve hüznün göz yaşı Kerbelâ toprağını doyurmadı. Göz yaşıyla yoğurulan Kerbelâ toprağının hamuru Kasım'ın kanıyla mayalandı.

Hız. Hüseyin'in şehâdetiyle birlikte Yezid'in askerlerinin saldırıları artmış, çadırlar yağmalanmaya başlanmıştı. Küçük kız çocuklarının kulakları yırtılarak küpeleri alınmıştı. Her şey talan edilmişti. Ehl-i Beyt hanımlarına esir muamelesi yapılmıştı. Hanımlar arasında kalan tek erkek İmam Zeynelabidin'di. Aşırı derecede hastalığı nedeniyle savaş alanına çıkamamıştı. Sağ kalmasının nedeni bu idi.

Kâzım Paşa, İmam Hüseyin'in yakınlarıyla birlikte şehâdet köprüsünden geçtiğini, peygamber torunlarının erkeklerinden bir kişinin kaldığını, bunun da Zeynelabidin olduğunu şöylece vurgular:

Bendeğâniyla geçüp cisr-i şehâdetden tamâm
Kaldı evlâd-ı Nebî'den yalnız Zeyne'l-Abâ

Zeynelabidin'in hayatta kalması kan içici yağmacıları rahatsız etmişti. Yağmacıbaşı Şimr'in bu rahatsızlığı Kâzım Paşa'nın,

İstedi Zeynü'l-Abâ'yı ede mest
Şimr-i Zî'l-Cevşen urup şemşîre dest

beytiyle ifade edilmektedir.

Kerbela olayının sıkıntısını Peygamber torunu hanımlarla, peygamber torununun eşleri hanımlar da yaşadılar. Bu hanımlar, İmam Hüseyin'in kız kardeşleri Ümmü Gülsüm'le Zeynep, eşleri Leylâ ile Şehribanu, kızları Rukiye ile Sekîne idiler.

Ümmü Leyla ile Şehribanu Hanım, çocuklarını, yakınlarını ve eşini yitirmenin acısını yaşadılar.

Sekîne ile Rukiye de babalarını, kardeşlerini, amca çocuklarını kaybetmenin acısını yaşadılar.

Ümmü Gülsüm'le Zeynep Hazreti Hüseyin'in öz kardeşleridir. Kâzım Paşa'nın mersiyelerinde yer almayan fakat Hazreti Ali'nin Fâtıma dışında kalan eşlerinden olan çocuklarının ablaları, mersiyelerde adı geçen Zeynelabidin'in Ali Ekber'in, Ali Asgar'ın ve Kasım bin Hasan'ın da halalarıdır.

Ümmü Gülsüm ve Zeynep, Hazreti Hüseyin'le birlikte anneleri farklı olan kardeşlerinin acılarını yaşadılar. Kardeşlerini, yeğenleri Ali Ekber'in ve Kasım'ın şehâdetine tanık oldular.

Kerbela olayının kahramanı ve hanımlar ordusunun komutanı annemiz Zeynep'ti. O, Kerbelâ olayının sıkıntılarını göğüslemekle birlikte, Kerbelâ olayından sonraki sıkıntıları da göğüsledi. Dağların taşıyamayacağı yükü omuzladı, yiğitçe ve onurluca bir tavır sergiledi.

Cemil Çiftçi

BİBLİYOGRAFYA

- AHMED RASİM, *Muharrir, Şair, Edip*, (haz. Kâzım Yetiş), Ker-
van Yayıncılık, İstanbul 1980.
- AKBAYAR, Nuri. Kâzım Mûsâ Paşa Maddesi, *Türk Dili ve
Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergah Yayınları, İstanbul c.
5, s. 259;
- AKSOYAK, İsmail Hakkı. "Kâzım Paşa, Hayatı, Sanatı ve Mi-
zahi Yönü", *Milli Kültür*, Mayıs 1991, Sayı 84.
- ANADOLU YAYINCILIK. *Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedi-
si*, c. 6, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, tarihsiz.
- BARDAKÇI, Ramazan, *Mûsâ Kâzım Paşa Hayatı, Sanatı, Külli-
yatı*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yayınlan-
mamış doktora tezi, Ankara 2007.
- BİLGEGİL, M. Kaya. *Harabat Karşısında Namık Kemal*, İrfan
Yayınevi, İstanbul 1972, s. 14, 58, 123, 125, 265.
- ÇEÇEN, Mehmet Korkut. "Koniçeli Kâzım Paşa", *Çukurova
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, cilt 17,
Sayı 2, 2008.
- DEMİR, Recep. *Kâzım Paşa Hayatı-Eserleri-Şairliği* (İnceleme-
Metin), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,
Van 1999.

- DİLMEN, İbrahim Nemci. *Tarih-i Edebiyat Dersleri*, c. II, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1338.
- EFLATUN, Muvaffak. "Müselles ve Mûsâ Kâzım Paşa'nın İki Müsellesi", *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Ankara, 2004, Cilt: 10, Sayı: 29.
- FATİN. *Hâtimetü'l-Eş'âr*, İstanbul 1271.
- GÖKALP, Haluk. *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeştnameleler*, Kitabevi, İstanbul 2009, s. 23-24; 473-539.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki. *Divan Şiiri, XIX. Yüzyıl, Varlık Yayınları*, İstanbul 1955.
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin. *Meşhur Adamlar*, İstanbul 1933-1935, c. 3, s. 880.
- GÖVSA, İbrahim Alaeddin. *Türk Meşhurları*, Yedigün Neşriyatı, İstanbul tarihsiz, s. 211.
- HASKAN, Mehmet Nermi. *Yüzyıllar Boyunca Üsküdar, I-III, Üsküdar Belediyesi Yayını*, İstanbul 2001.
- İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*, c. II, Dergah Yayınları, İstanbul 1988.
- KÂZİM PAŞA. *Divân-ı Kâzım Paşa*, İstanbul 1328.
- KÂZİM PAŞA. *Makâlîd-i Aşk*, Ali Bey Matbaası, İstanbul 1301.
- KÂZİM PAŞA. *Mersiye ve Kaside*, İstanbul 1293.
- KÂZİM PAŞA. *Mersiye*, Süleyman Efendi Matbaası, İstanbul 1289.
- KÂZİM PAŞA. *Mersiye-i Cansûz*, İstanbul 1293.
- KÂZİM PAŞA. *Riyâzü'l-Asfiyâ*, 2. baskı, Saruhan Sancağı Matbaası, Manisa 1299.
- KÂZİM PAŞA. *Riyâzü'l-Asfiyâ*, Ahter Matbaası, İstanbul 1296.
- MEHMED SÜREYYA. *Sicill-i Osmânî*, c. IV/I, Sebil Yayınları, İstanbul 1997.
- MEHMED TAHİR EFENDİ. *Osmanlı Müellifleri*, Matbaa-i Âmire, İstanbul 1333, c. II, s. 402.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI. *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, Cilt: 21, s. 446.
- ÖZEĞE, M. Seyfettin. *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu*, c. I-V, İstanbul 1971-1979.

- ÖZGÜL, Metin Kayahan, "Koniçeli Mûsâ Kâzım Paşa'nın Hicviyeleri", *Türk Kültürü*, Mayıs 1993, yıl 31, Sayı 361.
- PAKALIN, Mehmet Zeki. *Mithat Paşa*, c. I, İstanbul 1940.
- PAKALIN, Mehmet Zeki. *Son Sadrazamlar ve Başvekiller*, İstanbul 1942.
- PEKOLCAY, Necla- ERAYDIN, Selçuk. Eraydın ve arkadaşları. *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ülere Giriş*, 5. baskı, Kitabevi, İstanbul 2000.
- SEVÜK, İsmail Habib. *Tanzimattanberi I, Edebiyat Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1942.
- ŞEMSEDDİN SAMÎ. *Kamûsü'l-Alâm*, c. V, İstanbul 1314.
- TUMAN, M. Nail. *Tuhfe-i Nâilî*, I-II, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001.
- UZUN, Mustafa. "Kâzım Paşa" maddesi, c. 25, *T. D. V. İslam Ansiklopedisi*, T. D. V. Yayınları, İstanbul 2001.
- ÜNVER, İsmail. *Büyük Türk Klasikleri*, c. 8, Ötüken Yayınları, İstanbul 1988.

AŞKIN HAZİNELERİ
Makālîd-i Aşk
(Kerbelâ Mersiyeleri)

1- Mesnevî

Mersiye

Bismillâhirrahmânirrahîm

Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Allah âdıyla kılup feth-i kelâm
Verelim hamd ü senâya intizâm

Başlayup tevhîde bismillâh ile
Hatm-i enfâs edelim Allâh ile

Allah âdın sıdk ile kim kılsa yâd
Ber-murâd eyler anı Rabbu'l-ıbâd

Allah âdın ansa her dâim kişi
Feth eder Hakk ana her müşkil işi

Allah âdın eyleyen vird-i zebân
Girse nâr-ı dûzaha görmez ziyân

Her kim Allah dese bir ihlâs ile
Def olur andan cemî'-i gâile

İsm-i pâkin zikr eden mezkûr olur
Her ne isyân eylese mağfur olur

Cân u dilden eyleyüp âh u enîn
Allah Allah diyelim her ân u hîn

Mahv olup sırr-ı süveydâdan sivâ
Kalsun ancak hubb-i Zât-ı Kibriyâ

Birdir ol rûzı resân-ı kâinât
Şekk eden tevhîdine bulmaz necât

İbtidâ vü intihâ olmaz ana
Varlığı zâtından olmuş rû-nümâ

Derk olunmaz künh-i zât-ı Hazreti
Her ne işlerse sorulmaz hikmeti

Nahl-i ahdardan kılup izhâr-ı nâr
Bir dikenden bin gül eyler âşikâr

Eyleyüp uşşâk-ı zârın dil-harâb
Düşmenin eyler anunla kâm-yâb

Şîve-i takdîri pek dil-dûzdur
Hikmeti gâyet tahammül-sûzdur

Eyleyen ümmîd-i hüsn-i hâtime
Etmesün ta'rîz hükm-i Hâkim'e

Cân u dilden döndürüp Mevlâ'ya rû
Zikri olsun her nefes Allah hû

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

Hâme-i İsi-dem-i ehl-i hüner
Koymamış söylenmedik bir söz eğer

Fart-ı hubb-i hânedân-ı Mustafâ
Dedi kim ta'riz edüp bir gün bana

Ey garîk-i ni'met-i Âl-i Rasûl
Da'vî-i ihlâs eden merd-i hamûl

Nola yazup Kerbelâ'nın hâlini
Teşne-leb mazlumlar ahvâlini

Ağlasan ağlatmış olsan âlemi
Sûret-i tevhîde koysan mâtemi

Bast olunsa sûret-i ehl-i kisâ
Nâmına dense *Riyâz-ı Asfiyâ*

Eyleyüp fermânını mengûş-ı cân
Anda bu manzûmeyi yazdım hemân

Okuyup bu kıssayı her re's-i sâl
Eyledikçe mâtem-i evlâd u âl

Budur ümmîdim ki erbâb-ı salâh
Cürm ü taksîrim kılup afv-ı simâh

Anber-i ihlâs ile pür-râyîha
Edeler ihdâ bana bir fâtîha

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme selli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

Devre âğâz edeli bu âsiyâb
Hirmen-i ömrün kılar halkın harâb

Eyler eczâ-yı vücûd-ı mümkinât
Birbirin ifnâ ile kesb-i hayât

Âlemin tığ-i eceldir hârisi
Zât-ı Bârî' dir cihânın vârisi

Lâ-cerem eşya olup mahv u helâk
Vech-i bakîdir dem-â-dem tâb-nâk

Bir misâfir-hânedir dünyâ-yı dûn
Kim kılar mihmânların zâr u zebûn

Her kim olsa câme-hâb-ârâ-yı mehd
Der-kenâr eyler anı elbette lahd

Halka kılmışdır cihanı Müsteân
Dâr-ı teklîf ü makâm-ı imtihan

Muttasil renc-i hırâş-ı sîneden
Cân atar semt-i bekaya her gelen

Görmeyüp lutfun uyûn-ı enbiyâ
Dest-i âzârından ağlar evliyâ

Mazhar-ı tahyîr iken zât-ı Rasûl
Azm-i ukbâ etmeği kıldı kabul

Anda kim bîzâr ola mahbûb-ı Rab
Kangı hâtır kesb eder zevk u tarab

Âkıbet mesmûmen oldu ol cemîl
Âzim-i bezm-i Hudâvend-i Celîl

Gitdi ardınca cenâb-ı Fâtıma
Az zamanda uğrayup pek çok gama

Kıssasın zabt etmiş erbâb-ı siyer
İsteyenler anlara kılsun nazar

Gülmedi bir gün cenâb-ı Bû-türâb
Tâ şehâdetle olunca kâm-yâb

Birbirin ta'kîb edüp emvâc-ı gam
Kıldı hûn-âb-ı sirişkin reşk-i yem

Oldu çün ol mahzen-i sırr-ı nusûs
Mesned-ârâ-yı hilâfet bâ-husûs

Her taraftan açılıp bâb-ı mihen
Kapladı dünyâyı Ye'cûc-i fiten

Eyledi kalb-i mevâlîdi hazîn
Mâkisîn ü mârikîn ü kâsîfîn

İbtidâ yüz gösterüp Harb-i Cemel
Âteş-i bağı oldu gitdikçe ecel

Vak'a-i Şâm etdi ardınca zuhur
Girdiler yek-dîğere zulmetle nûr

Oldu elli bin kişi ashâbdan
Tu'me-i şemşîr-i hûn-rîz-i fiten

İşte bu seyl-i belâ-yı cân-fikâr
Eyledi dîn-i mübîni rahne-dâr

Kesmeden hem ceng-i harbîler sesi
Çıkdı meydâna havâric fitnesi

Gâyet-i küfr ü dalâle getdiler
Haydar-ı Kerrâr'ı tekfîr etdiler

Gördü kim olmaz nasihat kâr-ger
Mahv edüp ol kavm-i şûmı ser-be-ser

Eyleyince bâ-şükûh u izz ü şân
Nehrevân'dan Kûfe'ye atf-ı iman

İbn-i Mülcem nâm bir kâfir pelîd
Kıldı ol şâhen-şeh-i dîni şehîd

Zâil oldu maşrık-ı dînin günü
Nûr-ı îmânın kırıldı gül-bünü

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

Çünkü bâ-takdîr-i Zât-ı Kibriyâ
Çekdi sahbâ-yı şehâdet Murtazâ

Muktedâ-yı mü'minîn oldu Hasan
Kıldı i'lân-ı hilâfet Kûfe'den

Yüz sürüp ayağına sadr u sedîr
Çeşm-i eflâk ü zemîn oldu karîr

Her taraftan toplanup ehl-i süyûf
Tutdular zîr-i livâsında sufûf

İbn-i Süfyân kim bu hâli etdi gûş
Neş'esinden mey gibi etdi hurûş

Çıkdı altmış bin kişi İslâm'dan
Bî'l-maiyye anın ile Şam'dan

Feth-i ebvâb-ı kıtâl u harb için
Âl u evlâd-ı Rasûl'i darb için

Vâris-i Peygamber-i âhir zaman
Nûr-ı çeşm-i Hazret-i Zehrâ Hasan

Görmeyüp gavgâda âsâr-ı felâh
İstedi kılmaklığı sulh u salâh

Etdi beş teklîf ile ba's-i Rasûl
Zikri eyler âdemi zâr u melûl

Evvelâ olunmaya bî-irtiyâb
Pâye-i minberde sebb-i Bû-türâb

Sâniyâ ola Hüseyin-i Kerbelâ
Rıbka-i teklîf-i bey'atdan rehâ

Sâlisâ bir kimseyi vâli-i Şâm
Kılmaya bir vech ile kâim-makâm

Râbiâ ma'lûm olan ba'zı rical
Olmaya makrûn-ı âzâr u nekâl

Hâmisâ her yıl imâm-ı zü'l-kerem
Basra'dan ala iki yüz bin direm

Çünkü tebliğ-i peyâm etdi Rasûl
Olunup bu hamsenin dördü kabul

Dediler kabil değildir mutlaka
Olmamak sebb-i Aliyyü'l-Murtazâ

Kangı mescidde Hasan ola meğer
Andan ol gün oluna sarf-ı nazar

Oldu bakî bu şütüm-ı kîne-ver
Tâ olunca dâver-i âlem Ömer

Ref edüp ol fi'li anın himmeti
Yerine vaz' etdi meşhur âyeti

Hâh u nâ-hâh eyledi iki taraf
İşbu beş şart üstüne ahd ü halef

Turmayup ahdinde amma İbn-i Harb
Toldu zulmüyle diyâr-ı şark u garb

Oğlunu ahdinde itmek-çün emîr
Kıldı icrâ-yı mekîdet bî-nazîr

Kande ârâm eylediyse Müctebâ
Olmadı dest-i cefâsından rehâ

Altı defa zehr ile sundurdu câm
Tâ ede fevtiyle îfâ-yı merâm

Hak beşinde isteyüp te'hîrini
Halk u îcâd etmedi te'sîrini

Âkıbet vakt-i ecel etdi hulûl
Buldu sû-i matlaba tâlib vusûl

Ca'de bint-i Eş'as'ı Mervân ile
Mârı pâ-dâş eyleyüp şeytân ile

Eyledi ifna o şâh-ı âlemi
Gülşen-i cennetde iğvâ Âdem'i

Söndü şem'-i gûşe-i mihrâb-ı dîn
Zulmet-i mâtemde kaldı mü'minîn

Ey cihanda ben de insanım diyen
Mü'minim hakkâ müselmânım diyen

Sineni jeng-i garazdan sâf kıl
Sen düşün Allah için insâf kıl

Vâcib etmişken Hudâvend-i ibâd
Ehl-i Beyt'e kılmağı hubb u vidâd

Eyleyüp damadına şetm-i şedîd
Kim kılar Peygamber evlâdın şehîd

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

Kerbelâ ahvâlin erbâb-ı siyer
Böyle zabt etmiş bi-kavl-i mu'teber

Çün emîr oldu Yezîd-i bed-tebâr
Küfrin izhâr eyledi bî-ihtiyâr

Etdi istihlâl beng ü bâdeyi
Serdi ka'r-ı dûzaha seccâdeyi

Kıldı etrafa perîşân nâmeler
Kim okur la'net gören allâmeler

Eyleyüp mahrem Medîne âmilin
Ana izhâr etdi esrâr-ı dilin

Dedi ey rükn-i rekîn-i devletim
Celb edüp arz et Hüseyin'e bey'atım

Ger kabul eylerse olma münfail
Redd ederse kes başın irsal kıl

Ahz edüp bu nâme-i şûmı Velîd
Nazikâne kıldı mefhûmun bedîd

Gûş edince kavlin ol şâh-ı cihan
Azm-i Bathâ etdi Yesrib'den hemân

Kıldı semt-i Merve'de kesb-i safâ
Kurb-ı ev-ednâ'da hem-çün Mustafâ

Girdiler birbirine rükn ü makam
Secde etdi rûyına Beytü'l-Harâm

Dökdü zezem pâyına çok eşk-i ter
Hâl-i ruhsârıyla fer buldu Hacer

Ol kadar icrâ-yı şehri-âyîn olur
Şehr-i Mekke reşk-i illiyyîn olur

Bu haberler kim olur etrafa şâ'
Kûfe a'yânı ederler istimâ'

Ahd edüp îfâ-yı resm-i bey'ata
Kıldılar cür'et pey-â-pey da'vete

Gördü kim ol hâzin-i esrâr-ı Hak
Eyler eyyâm-ı belâ arz-ı şafak

Seyl-i takdîre çekilmez bend ü sed
Edemez tîğ-ı kazâyı kimse red

Celb edüp İbn-i Akîl'i yanına
Anı gönderdi Irak erkânına

İki mahdumun alup İbn-i Akîl
Oldu şehr-i Kûfe'ye çünkü dahîl

Bey'at itdi yirmi bin ehl-i neberd
Ahd edüp cân vermeğe hep ferd ferd

Müslim i'lâm eyleyüp bu sûreti
Eyledi da'vet Irâk'a Hazreti

Görmeyüp lâyıık o şâh-ı pür-himem
Hûn ile rengîn ola hâk-i Harem

Ref'-i râyet etdirüp oldu hemân
Cânib-i şarka saâdetle revân

Çün yetüp şehr-i Rasûl'e bir gece
Kıldı icrâ-yı ziyâret gizlice

Tuymadan teşrîfin erbâb-ı şikâk
Eyledi ol şeb yine azm-i Irâk

Bakmadı kat'â soluna sağına
Tâ erince Kerbelâ toprağına

Vâkıf-ı ahvâl olup İbn-i Ziyâd
Her yola gönderdi bin ehl-i fesâd

Buldurup katl etdi âhir Müslim'i
Hayf kan ağlatdı vâfir Müslimi

Hem iki tıfl-ı yetimin bir pelid
Kıldı ol suretle kim katl ü şehîd

Rikkat izhâr eyleyüp Süfyâniyân
Dökdü bârân-ı sirişkin âsumân

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

Kerbelâ'ya geldiği gün Hazretin
Süllem-i târihi sâl-i hicretin

Mâh-ı nevden eyleyüp ref-i alem
Eyledi altmış bire vaz'-ı kadem

Anda ârâm olunup on gün tamâm
Çıkdı aşr-i evvel-i şehri haram

Oldu bu on günde pek çok vâkıa
Kim verür zikri hurâş-ı sâmia

Yevm-i sâlisde usât-ı bî-hicâb
Etdiler Âl-i Nebî'den kat'-ı âb

Yevm-i sabî'de bulup şiddet-i atş
Iztrâba başladı her mâh-i veş

Ah u zâr etdikçe etfâl-i güzîn
Sidre'den ağlardı Cibrîl-i Emîn

Nâle çekdikçe ataşdan seyyidât
Hûn ederdi bağrını âb-ı hayât

Oldu bu hengâmede çok zât-ı pâk
Tîğ-ı te'sîr-i ataşdan çâk çâk

Ebr olup çıkdı semâya âhlar
Dehri tutdı nâle-i cân-gâhlar

Yevm-i âşirde gürûh-ı eşkıya
Kıldılar harb ü kıtâle ictirâ

Elli altı bende vü on altı âl
Cümlesi yetmiş iki sâhib-kemâl

Yirmi bin nâ-merde karşu bî-telâş
Oldular âmâde-i harb u savaş

El urup tîğ u sinân u hançere
Serdiler çok düşmen-i dîni yere

Nûş edüp âhir şehâdet câmını
Âlemin terk etdiler âlâmını

Birbiri ardınca âl ü bende-gân
Kıldılar azm-i huzûr-ı Müsteân

Eyledi ol kavm-i udvân inhimak
Cümlesin üftâde-i hâk-i helak

Mahv edüp Âl-i Rasûl-i emcedi
Yıkdılar bünyâd-ı şer'-i Ahmed'i

Her kim itmezse bugün feryâd u âh
Dîn-i îmânında vardır iştibâh

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme salli ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma

Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-'aded-i katarât-ı bahr-i rahme-
tike'l-vâsia

Oldu ol dem kim Hüseyin-i Kerbelâ
Âzim-i kurb-i Cenâb-ı Kibriyâ

Mest-i câm-ı kâm olup a'dâ-yı şûm
Hayme-gâha etdiler birden hücûm

Her ne kim var idi tâlân etdiler
Ka'be-i dîni perîşân etdiler

Almadık şey koymayup kavm-i buğât
Hıfz-ı Hak'da kaldı ancak seyyidât

İstedi Zeyne'l-Abâ'yı ede mest
Şimr-i Zî'l-Cevşen urup şemşîre dest

Ditreşüp bu hâlden tıfl u nisâ
Bir ağızdan kıldılar zâr u bükâ

Gûş-ı sükkân-ı semâyı etdi ger
Ehl-i Beyt'in kıldığı feryâdlar

İbn-i Sa'd olup işe vâkîf hemân
Eyledi ol kâfiri andan revân

Dîde giryân u ciğer âteş-nisâr
Seyyidâtı kıldılar mahmil-süvâr

Etdiler âheng-i âğâz-ı sürûd
Katl-i Yahya ile çün kavm-i Yehûd

Zîb-i rumh oldu ser-i sad-çâkler
Kaldı hâk üzre vücûd-ı pâkler

Geldiler İbn-i Ziyâd'ın bezmine
Okuyup sâpâş azm u rezmine

Her biri bir cür'etin etdi beyân
Ditredi sohbetlerinden kudsiyân

Mest olup şevkinden ol dîv-i gurûr
Hayli av'av etdi çün kelb-i akûr

Bir mükemmel ceşş tertîb eyledi
Ehl-i Beyt'i Şam'a tesrîb eyledi

Şam'a kim geldi cenâb-ı hanedân
Şâd-mân oldu bütün Süfyâniyân

Kıldılar her hânede tezyînler
Etdiler icrâ-yı şeh-râyînler

Toplayup erkân-ı menhusun Yezîd
Eyledi teşkîl bir bezm-i cedîd

Celb ü ihzar etdi bâ-şevk u tarab
Seyyidât ile ruûs-ı pâki hep

Şeh Hüseyin'in re'sin aldı yanına
Bir kadîb ile urup dendânına

Küfrünü te'yîd-i i'lân eyledi
Kâ'inâtı zâr u giryân eyledi

Gelmeyüp takat bu cevri dâime
Anda fevt oldu Rukiyye Fâtıma

Yadigâriydi İmâm-ı ekremin
Nûr-ı çeşmânı o Rûh-ı âlemün

Hûr-ı illiyyîni kıldı nâle-zen
Seyyidâtın nâlesi bu gussadan

Sûretâ hattâ Yezîd-i bed-fiâl
Gösterüp bu hâle hüzn ü infiâl

Etdi izhâr-ı rûsûm-ı dil-nüvâz
Cümlesin i'zâz ile sevk-i Hicaz

Oldular çün dâhil-i şehri Rasûl
Şâm-ı gurbetden gelüp âl-i Betûl

Dide pür-hûn u gönül zâr u harâb
Sîne mecruh u ciğer laht-ı kebâb

Çıkdı eflâke figân u nâleler
Âhdan mihr etdi peyda hâleler

Âl u ashâb-ı Muhammed'le tamâm
Cümle efrâd-ı ahâlî hâs u âm

Kıldılar ol rûtbe kim âh u figân
Oldu hengâm-ı kıyâmetden nişan

Gark edüp hûn-âb-ı eşke âlemi
Tutdı dünyâyı Hüseyin'in mâtemi

Yazmadım te'sîr için harf-i hulâf
Etmedim Kâzım kabûl-i ihtilâf

Râst-gûluk bana feyz-i hâsır
Söz değil nazmım dür-i ihlâsır

Oldu bu suretle carî vâkiât
Eylesün tahkik şekk eden zevât

Budur ümmîdim be-hakk-ı Mustafâ
Eyleye zât-ı Cenâb-ı Kibriyâ

Kadrimi hem-rütbe-i Ashâb-ı Kehf
Nâmımı Kitmîr-i Sultân-ı Necef

Hem kılıp bu nazm-ı nâçizim müdâm
Mazhar-ı tevfik-i izz ü ihtiram

Olalar müstağrak-ı afv u emân
Dinleyenlerle okuyan okudan

Ey eden Hak'dan ümîd-i iltifât
Hamse-i Âl-i Abâ'ya kıl salât

Allâhümme sallı ve sellim ve bârik alâ seyyidinâ Muham-
med ve Ali ve Fâtıma
Ve'l-Hasan ve'l-Hüseyn bi-aded-i katarât-ı bahr-i rahmeti-
ke'l-vâsia

2- Kasîde

Mersiye-i Mihr-i Sipih-r-i Belâ Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ Ra- diyallâhu Anhu

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Gurre-i mâh-ı Muharrem kim toğup rahşân olur
Ehl-i îmânın yanar canı sirişki kan olur

El-ataş-gûyân-ı deşt-i Kerbelâ'yı yâd eden
Dîni ayrı kâfir olsa dîdesi giryân olur

Fark olunmaz rûz-ı mahşer mi ya rûz-ı Kerbelâ
Ol kadar anda girîv ü nâliş ü efgân olur

Sih-veş diller deler bâng-ı fiğân-ı cân-güzâr
Sıf-ı etfâl ü nisâ kim teşne-leb nâlân olur

Bir içim suya fedâ-yı cân edüp bin gonca-leb
Âb-ı tâbından Fırât'ın hârları reyyân olur

Serpilüp al kan içinde cisimler bî-ser yatur
Bî-beden devletlü başlar gûy-veş galtân olur

Şeb-çerâğ-âsâ yanup tütdükçe evlâd-ı Rasûl
Şâd olup kalbi Yezîdânın yüzi handân olur

Âsumana ser çeker fevvâre-i hûn-i Hüseyin
Kavs-i a'dâdan ki her tîr-i sitem perrân olur

Katl edüp âlin binâ-yı şer'in eylerler harâb
İşleri dâim Rasûl-i ekreme udvân olur

Bu ne hikmetdir Hudâyâ olmasa mîkrâz-ı lâ
Hikmetinden ben gibi hep kulların pürsân olur

Neylesün mîkrâz-ı lâ ben mest-i rüsvâyım bana
Bin suâle eylemek cür'et medâr-ı şân olur

Nây-veş demlenmemek kabil değil derd ehline
Ol ki ehl-i derddir elbet bugün gûyân olur

Yâ nasıl sabr u sükût etsün buna erbâb-ı dil
Bâis-i mahv-ı vücûd-ı âlem-i imkân olur

Seslenen ra'd u yâğân bârân değildir nüh-felek
Yâd edüp bu vâkıâtı âh eder giryân olur

Kûr eder nergislerin çeşmin hücûm-ı seyl-i eşk
Goncanın bağı gülün berg-i izârı kan olur

Âşıkâ lâzım değil min-ba'd meyl-i geşt-i deşt
Dağlardan bağı reşk-i lâle-i nu'mân olur

Bâri olsa fülk-i ma'kûs-ı felek gark u şikest
Seyl-i eşkinden ki halkın her sene tûfân olur

Ey olan kâil Yezîdânın yine îmânına
Böyle kâfir seng-dillerde nice îmân olur

Ey dem-â-dem İbn-i Süfyân'ı tesâhübler kılan
Düşmen-i Âl-i Nebî hubba nasıl şâyân olur

La'net-i Hak ber-devâm olsun o kavm-i şûma kim
Mefsedetde her biri şeytândan şeytân olur

Gam değil yanmazsa şimdi nâr-ı mâtemle dilin
Sabr et ey bî-derd âhir menzilin nîrân olur

Elvedâ ey cân ey sabr u tahammül el-firâk
Âşıkım kârım bugün terk-i metâ'-ı cân olur

Terk-i cân uşşâka bir iş mi tarîk-i aşkda
Şâh-ı devrânlar bu râhın hâkine kurbân olur

Bâ-husûs ol pâdişâh-ı âlem-i tevfk kim
Sabr-ı bî-pâyânına Eyyûblar hayran olur

Şehriyâr-ı mülk-i istiğna Hüseyin-i Kerbelâ
Kim vücûdı âleme müstelzim-i gufrân olur

Ol şeh-i mazlûm kim dökmek anın-çün hûn-ı eşk
Rûşenâ-bahş-ı uyûn-ı cevher-i îmân olur

Ol şehîd-i bî-muâdil kim giriv ü mâtemi
Akıbet bâdî-i hedm-i âlem-i imkân olur

Şârib-i şehd-i şehâdet kim su alsa destine
Şerm-i mecrûhî-i gül-berg-i lebinden kan olur

Çeşme-sâr-ı hûn-ı hicrân kim vücûd-ı pâkinin
Zahm-ı bî-pâyândan her mûyî hûn-efşân olur

Şâh-ı evreng-i vefâ-kârına mahzâ dîn için
Hanedanıyla şehîdâ vâsıl-ı Yezdân olur

Çâk olur tığ-ı ecel seyr etse dâğ-ı sînesin
Görse şemşîr-i kazâ çâk-ı serin bî-cân olur

Verse berk-ı sûzişi ednâ şerâra takvîyet
Mihr-i mahşer şem'ine pervâne-i sûzân olur

Âba te'sîr eylese feyz-i sebâtı her habâb
Nüh-revâk-ı âsumandan râsihu'l-erkân olur

Çıksa sadr-ı bezme bir hurşîd-i evc-i izz ü nâz
Girse sahn-ı rezme âteş püskürür arslan olur

Çekdiği bâr-ı belâ konsa sipihrin başına
Deşt-i pehnâ-yı ademde gûy-veş galtan olur

Bir yere gelse cemî-i ins ü cânın mihneti
Defter-i âlâmına ser-nâme-i unvan olur

Keştî-i cürm ü kusûr-ı bendegânın gark için
Ol zaman kim herkesin etdikleri mîzân olur

Çeşm-i pâkinden akan hûn-âbenin her katresi
Bâis-i feyz-i hurûş-ı lücce-i gufran olur

Dökdüğü hûn-ı ciğerler Kerbelâ toprağına
Zât-ı Hakk'a lâyük ancak cevher-i rummân olur

Serverâ şâhâ şehîdâ seyyidâ dîn-perverâ
Ey der-i devlet-penâhı kible-i ekvân olur

Sensin ol şâhen-şeh-i mazlum kim bî-iştibâh
Sana gülle tokunan şâyeste-i nîrân olur

Firkatinle âh u feryâd eyleyüp kan ağlamak
Her ibâdetden büyük uşşâka hırz-ı cân olur

Mâteminle yandı dil zât-ı zırâma döndü âh
Gerçi erbâb-ı vefânın cümlesi sûzân olur

Şu'le-i dâğ-ı derûnum diğere olmaz kıyâs
Zerresi hırmen-güdâz-ı mihr-i tâb-efşân olur

Dil değil yek-pâre âteşdir dil-i gam-perverim
Kim sözümden sûzişim nakş-âver-i iz'ân olur

Söz değil feryâd-ı mahşerdir kelâm-ı mu'cizim
Gûş eden kâfir de olsa mazhar-ı î mân olur

Bir gazel tarh edeyim bâri berây-ı derd-i dil
Tab'ım ol gülşende bülbül gibi hoş-elhân olur

Ol melek-sîmâ ki gözden cân gibi pinhân olur
Yûsuf-ı cân u dile cismim çeh u zindân olur

Birbirine girdi müjgânım o denlü giryeden
Seyl-i eşkim girmese ortalarına kan olur

Ağladıkça hasret-i la'l-i lebinle dâmenim
Lücce-i âteş-hurûş-i âlem-i ahzân olur

Azm-i gülzâr eylesem fikr-i ruh-ı âlinle âh
Çeşmime her berg-i gül bir hançer-i bürrân olur

Teşnelikten dil şarâb-ı vaslına sûzân iken
Hûn-ı eşkimden vücûdum lâle-veş reyyân olur

Kametın yâdıyla döksem dîdeden seyl-i sirişk
Haşr olup kâim cihan gark-âbe-i tûfân olur

Eşk-i çeşmim giydirir endamıma kanlu kefen
Âb-ı şefkat tab-ı merdüm-zâddan neb'ân olur

Eyleme isnâd-ı efkâr-ı Fuzûlî tab'ına
Merd-i kâmil sen Fuzûlîlik sana bühtan olur

Çaresiz müşkil budur Kâzım ki sende sabr yok
Yohsa her müşkil cihanda sabr ile âsân olur

Bunda izhâr-ı cemâl it yâ veliyyullâh meded
Va'de-i ferdâ yanımda mâye-i hüsrân olur

Vasl için sabra mecali olmaz erbâb-ı dilin
Sabr u takat zâhid-i dil-mürdeye şâyân olur

Başlasun artık duâya hâme-i âteş-makâl
Kim duâ söz âhirinde de'b-i meddâhân olur

Tâ ki her yıl gurre-i şehri harâmın hançeri
Zehr-i mâtem-rîz-i dâğ-ı sîne-i merdân olur

Nâil olsun devlet-i dîdârına her subh u şâm
Subh u şâm ol kim firâkınla senin giryân olur

3- Kasîde

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Ey gönül lebbeyk giryânsın belî çokdan mı hâ
Bâis-i hüznün ne nolsun girye-i ehl-i vefâ

Seyl-i eşk-i halk mı yok yok ne yâ bir başka şey
Aşk u sevda mı hayır yâ söylenilmez bir belâ

Söylenilmez derd olur mı söz mü bu elbet olur
Söyle ey dil söylemem lillâh söyle merhaba

Bir tükenmez mâcerâdır eşk-i hûnînim benim
Kim ana nisbetle deryâlar değil yek katre mâ

Anladık mağmumsun gam ne gam-ı sıbt-ı Nebî
Kimdir ol zât-ı mükerrerem şâh-ı deşt-i Kerbelâ

Seyyid-i şübbân-ı cennet şâfi'-i yevm-i nedem
Kurre-i şâh-ı velâyet nûr-ı çeşm-i Mustafâ

Noldu ol şâha ne olsun kıldılar susuz şehîd
Yâ evet kim eyledi Şimr-i pelîd-i bed-likâ

Bûse-gâh-ı Ahmed'e kâr etmeyüp şemşîr-i tîz
Kıldı re's-i ekremin fark-ı celilinden cüdâ

Kangı rûz u hefte vü mâh oldu bu kâr-ı şenî'
Kangı hâke düşdü ol mihr-i sipihr-i ıstıfâ

Aşr-i mâtem mâh-ı âşûrâ vü rûz-ı cum'ada
Kerbelâ'da vâdî-i Tafta' da oldu rû-nümâ

Yalnız o şeh mi yok yâ ehl-i beyti cümleten
Hey ne söylersin ne sandın söyleyem bir bir sana

Heşt dâver çâr ibn-i amm u iki ibn-i ah
Hem dü mahdûm-ı güzîniyle o Şâh-ı müctebâ

Bendegânıyla geçüp cîsr-i şehâdetden tamâm
Kaldı evlâd-ı Nebî'den yalnız Zeyne'l-Abâ

Âh-ber-leb sîne pür-sûz u dü-dîde eşk-bâr
Cism pür-teb cân u dil pâ-mâl-i cevr-i eşkıya

Yanlarında kimseler yok muydu var amma kalîl
Müslümanlar noldular hep tâbî'-i ehl-i guvâ

Allah Allah ey ne'am var mı delîlin bu söze
Gün gibi meşhur olan da'vâ delîl ister mi yâ

Mûcib ü îcâb neydi zulm-i erbâb-ı fesâd
Netdi ol mazlumlar halkı hidâyet-âşînâ

Kangı ceş oldu musallat Kûfiyân u Şâmiyân
Kim emîr idi o ceş İbn-i Sa'd-ı pür-cefâ

Anı kim sevk eyledi İbn-i Ziyâd-ı bed-nijâd
Yâ ana kim verdi bu emri Yezîd-i bî-hayâ

La'net olsun her birinin canına benden dahi
Ol kadar kim acz ede bilmekte mikdârın kazâ

Noldu yâ Zeyne'l-Abâ kat' olunan başlar ile
Bir alay tertîb edüp eczası etfâl ü nisâ

Kûfe'ye gönderdiler andan Dîmaşk-ı Şâm'a hem
Her biri uryân-i püryân u melûl u bî-nevâ

Hûn-ı hicrandır yemîn ü zulm ü udvândır yesâr
Âh u efgândır imamet tîğ-i a'dâdır kafâ

Tûşehâ-yı rehleri ta'n-i adû-yı bed-tebâr
Mahrem-i âgehleri zâl-i sipîhr-i bî-vefâ

Acıyan yok mu bu hâle vâr kim zahm-ı derûn
Ağlayan pek çok kimler ser-be-ser ehl-i semâ

Bu ne hikmetdir ne olsun biz gibi âsîleri
Bunlar için ağladup afv eylemek ister Hudâ

Hirmen-i eflâke âteş urdu sûzân eyledi
Berk-ı mahşerdir meğer Kâzım bu nazm-ı nev-edâ

4- Kasîde

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Mâh-1 mâtem kim olur her yıl nümâyân yâ Hüseyñ
Tazeler dâğ-1 derûnın ehl-i îmân yâ Hüseyñ

Âh-1 feryâd etmesün yâ neylesün erbâb-1 aşk
Hasretinle âsumân ağlar bugün kan yâ Hüseyñ

Nola olsa haşre dek tûlâb-1 devrân muztarib
Etdi seyl-âb-1 şekâ izhâr-1 tuğyân yâ Hüseyñ

Hûn-1 evlâd-1 Alî'den Kerbelâ toprağının
Oldu her bir rîze-sengi la'l u mercân yâ Hüseyñ

Na'rahâ-yı yâ Muhammed nâlehâ-yı vâ Alî
Eyedi Rûhu'l-Emîn'i zâr u giryân yâ Hüseyñ

Hûr u gilmânın eder cân u ciğer-gâhın kebâb
El-ataş-güyâ olan etfâl ü nisvân yâ Hüseyñ

Dest urup dâmân-1 arşa bahr-i bî-pâyân-1 eşk
Lâ-mekânı tutdı dûd-1 âh u efgân yâ Hüseyñ

Pâre pâre eyleyüp Âl-i ızamın kıldılar
Mushaf-ı şîrâze-i dîni perîşân yâ Hüseyin

Sâyesi üftâde-i hâk olmamışken ceddinin
Hâk-sâr etdi seni erbâb-ı udvân yâ Hüseyin

Gül gibi devletlü başın tu'me-i tiğ oldu hayf
Etmeyüp Allâh'dan haşyet Yezîdân yâ Hüseyin

Ref' olundu arş-ı Rahmân'a vücûd-ı Mustafâ
Hûn-ı pâkin olduğu dem hâke rîzân yâ Hüseyin

Sen yaturken sîne-i sad-çâk ile al kanda
Kanlu yaşın çok mudur dökse muhibbân yâ Hüseyin

Firkatin verdi cemâlullâha envâr-ı celâl
Âteşin kıldı Rasûlullâh'ı sûzân yâ Hüseyin

Sensin ol ser-çeşme-i ehl-i şehâdet kim eder
Hûn-ı pâkin hâne-i imkânı vîrân yâ Hüseyin

Sen o mihr-i âlem-i evc-i hüviyyetsin k'olur
Nûr-ı zât-ı Kibriyâ vechinde rahşân yâ Hüseyin

Dil-harâb-ı derd-i aşkındır kulun Kâzım senin
Devlet-i vaslınla kıl ihya vü derman yâ Hüseyin

Dûdmân-ı pâkine olsun salât-ı bî-hisâb
Şem'-i bezm-i kudret oldukça fûrûzân yâ Hüseyin

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

5- Terkîb-i Bend

Mersiye

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün

I

Yâ Rab nedir bu şûriş ü gavgâ-yı bî-hisâb
Saldı derûn-ı enfüs ü âfâka pîç ü tâb

Yâ Rab nedir bu gulgule-i nâliş ü fiğân
Verdi sükûn-ı arza hâlel çarha inkılâb

Yâ Rab nedir bu demdeme-i âh-ı sûz-nâk
Sükkân-ı arşı etdi ciğer-hûn-ı dil-harâb

Yâ Rab ne kara gün ki bugün âh u giryeden
Yayıldı yerlere bayılup mâh u âfitâb

Gûyâ bugün kıyamet olup âleme ayan
Oldu şikeste bâr-geh-i çarh-ı nüh-kıbâb

Yok yok galat dedim ki kıyamet nedir ki halk
Çeksün bu rütbe ânın için bîm ü iztirâb

Keştî-i kevni eyledi gark-âb-ı bahr-i gam
Emvâc-ı hûn-ı nâ-hak-ı evlâd-ı Bû-türâb

Ta'rîz edüp zamane bugün Âl-i Ahmed'e
Gadr etdi hânedân-ı Cenâb-ı Muhammed'e

II

Sad-çâk olup sürâdık-ı eyvân-ı Kerbelâ
Oldu şikeste hayme-i sultân-ı Kerbelâ

Sürh-ı felek değil görinen âsumanda
Tutdu cihanı hûn-i şehîdân-ı Kerbelâ

Rûhu'l-Emîn'e oldu gelû-gîr-i inbisât
Kuhl-i gubâr-ı hâk-i hıyâbân-ı Kerbelâ

Âteş savurdu hırmenine mihr-i mahşerin
Yandı tutuşdı öyle ki meydân-ı Kerbelâ

Etdi simâh-ı küngüre-i arşı çâk çâk
Bâng-ı bülend-i nâle-i atşân-ı Kerbelâ

Kıldı fezâ-yı âlem-i lâhûtı şule-zâr
Âh-ı şerer-feşân-ı yetîmân-ı Kerbelâ

Hûn-i Hüseyin ile bezenüp âh her yeri
Gülzâr-ı Adn'e döndi beyâbân-ı Kerbelâ

Çün ceddi oldu illet-i îcâd-ı kâinât
Elbet Hüseyin'dir sebep-i mahv-ı mümkinât

III

Kâş ol zaman hurûşa gelüp leşker-i adem
Pâ-mâl edeydi âlemi İskender-i adem

Kâş ol zaman zemîne geçüp tâk-ı nüh-tibâk
Olsaydı hayyiz-i dü-cihân mihver-i adem

Kâş ol zaman Sürâdık-ı ekvân olup şikest
Şad-çâk edeydi mihr ü mehi hançer-i adem

Kâş ol zaman ki teşne-leb ağlardı Ehl-i Beyt
Kılsaydı hûn-ı halkı heder saf-der-i adem

Kâş ol zaman ki oldu şeh-i Kerbelâ şehîd
Etseydi katl-i âm-i cihan dâver-i adem

Kâş ol zaman ki kasd-ı harem kıldı eşkıya
Yıksaydı har-geh-i feleği sarsar-ı adem

Kâş ol zaman ki oldu bu hengâme âlemi
Mahv eyleseydi yek şerer-i ahker-i adem

Gark eyleyüp cihanı yem-i kahr-ı Zü'l-Celâl
Nâ-bûd olaydı mihr ü meh ü keştî-i hilâl

IV

Hubb u velâya lâzım olup mihnet ü anâ
Hân-ı belâya kıldılar ol demde kim salâ

Tîr-i kazaya nefis-i nefîsin edüp hedef
Aldı hüdâ-yı sebkatı Sultân-ı Enbiyâ

Nevbet gelince silsile-i sümme'l-emsele
Tîğ-ı belâya cân u serin tutdu Murtazâ

Pey-rev olup cenâb-ı Hasan cedd-i pâkine
Zehr-i sitemle eyledi azm-i reh-i bekâ

Şemşîr-i Kûfiyâna kılup sinesin siper
Tutdu tarîk-i vâlidini şâh-ı Kerbelâ

Derdâ ki oldu zevrak-ı Âl-i Nebî şikest
Meydân-ı Kerbelâ'da çoşup lücce-i belâ

Tâ arşa çıkdı zemzeme-i vâ Muhammedâ
Kasd-ı harem kılınca o gün hasm-ı bed-likâ

Dil-teng olup o nevhadan ervâh-ı kudsiyân
Az kaldı lerzeden yıkıla arş-ı Müsteân

V

Hûn-ı Hüseyin düşdü o dem kim zemîne dek
Kan ağladı cihan felek-i heftümîne dek

Sükkân-ı âsumân u zemîn kara geydi hep
Ervâh-ı kudsiyân ile Rûhu'l-Emîn'e dek

Oldu büyü-t-ı hâtır-ı İslâmiyân harâb
Erkân-ı dîn ü hâne-i şer'-i mübîne dek

Hâk ü helâka saldı serin âh u giryeden
Âlem bu hüzn ü mâtem ile hûr-ı îne dek

Girdi libâs-ı mâteme ervâh-ı enbiyâ
Tâ Bu'l-Beşer'den İsí-i gerdûn-nişîne dek

Kûr itdi çeşm-i enfüs ü âfâkı gerd-i âh
Ferş-i hazîz-i hâkden arş-ı berîne dek

Bâ-kavl-i Muhteşem o gubâr oldu gam-nisâr
Tâ dâmen-i Celâl-i cihân-âferîne dek

Emr-i muhaldır ana ger nisbet-i keder
Bir dil kedersiz olmaz o her dilde cilve-ger

VI

Havfım budur ki kâim olup arsa-i ceza
Mîzân-ı ma'delet olıcak anda rû-nümâ

Destinde kanlu pîrehen-i Hazret-i Hüseyin
Başında nûr-ı ahdar-ı destâr-ı Murtażâ

Dil-rîş ü sîne-çâk u ciğer-hûn u cân-figâr
Bir hey'et ile zahir olup mefhar-ı nisâ

Dâmân-ı rûkn-i arşa urup pençe-i figân
Kalb-i hazin ile edicek arz-ı iştikâ

Bahr-i celâl-i Rabb-i Celîl eyleyüp hurûş
Bir ehl-i cürme kalmaya ümniyye-i rehâ

Tâ enbiyâya dek şefean hep boyun büküp
Her biri kendi nefsi için eyleye bükâ

Kimden ümîd-i merhamet eyler o gün aceb
Âl-i Rasûl'i tu'me-i tîğ eden eşkıya

Bir zâta kıydı âh kim ol kavm-i rû-siyâh
Yek zerredir cemâline nisbetle mihr ü mâh

VII

Re's-i Hüseyin'i nîzeye kim dikdi Kûfiyân
Destârın atdı yerlere sükkân-ı âsumân

Hurşîd çıkdı zîr-i ufukdan bürehne-ser
Mâh urdu sadrına feleğin tığ-ı hûn-feşân

Şemşîr-i âh ile açılan çâk u şerhadır
Ey dil felekde zahir olur sanma Kehkeşân

Hûn-i şafakla şîşe-i haccâma döndi çarh
Tığ-ı kazâ vü hançer-i Mirrîh'i tutdu kan

Bir serverün ki mehdini sallardı Cebreîl
Ta'zîm ederdi zâtına Hallâk-ı ins ü cân

Bir mecman ki her biri bir nûr-ı mahz idi
Eylerdî sürme hâklerin çeşm-i kudsiyân

Şemşîr-i zulm ile o şehi eyleyüp şehîd
Tağıtdı dest-i gadr ile ol cem'i Şâmiyân

Toldu dem-i Hüseyin ile sahrâ-yı Kerbelâ
Dünyâyı tutdu zezeme-i nây-ı Kerbelâ

VIII

Ol kavm-i bî-hayâ kim edüp i'tisâf-ı nâm
Rumh üzre re's-i pâklere verdiler nizâm

Hacletle girdi mihr-i cihan ebr-i tîreye
Gayretle çekdi meh feleğe tığ-ı intikam

Feryâd u zara başladı eczâ-yı kâinât
Âvâz-ı vâ Hüseyin ile toldu cihan tamâm

Sahrâ-yı lâ-mekâna çıkup gerd-i infiâl
Deşt-i vücûba sarsar-ı gam kıldı iktihâm

Semt-i sitîz ü ma'rekeden eyleyüp güzer
Tutdu tarîk-i Kûfe'yi kim eşkiyâ-yı Şâm

Oldu nümûde dîde-i hûn-bâr-ı Zeyneb'e
Uryân u ser-bürîde ten-i Hazreti İmâm

Bir âh-ı cân-güdâz kılup sîneden güşâd
Kevn ü mekânı eyledi müstağrak-ı zalâm

Feryâd-ı âteşin ile ol kurretü'l-Betûl
Döndü Medîne'ye dedi yâ eyyühe'r-Rasûl

IX

Bu küşte-i garîb Hüseyin'in değil midir
Bu nûr-ı dil-firîb Hüseyin'in değil midir

Efzûn teninde yâre vücûd-ı sitâreden
Bu server-i hasîb Hüseyin'in değil midir

Bu hâk-i hûn içinde yatan ser-bürîde-ten
Serdâr-ı pür-şekîb Hüseyin'in değil midir

A'dâ elinde âl ü iyâli esîr olan
Bu seyyid-i nesîb Hüseyin'in değil midir

Tiğ-i kazaya sînesini eyleyen siper
Bu dâver-i rebîb Hüseyin'in değil midir

İcrâ-yı şer'-i pâkin için nakd-i cân veren
Bu saf-der-i necîb Hüseyin'in değil midir

Mazlumlukla haşre dek ibkâ-yı nâm eden
Bu husrev-i lebîb Hüseyin'in değil midir

Döndü bu hâl ile yine ol sırr-ı Murtazâ
Kıldı cenâb-ı Fâtıma'ya arz-ı iştikâ

X

Yâ biz'atü'r-Rasûl bak ehl-i kisâyâ bak
Bigâneler elinde esîr-âşinâyâ bak

Müşfik şefî'-i mahşer olan nûr-ı çeşminin
Dest-i adûda çekdiği derd ü belâyâ bak

Pejmürde kıldı seng-i sitem berg ü bârını
Nahl-i riyâz-ı dîn olan Âl-i Abâ'ya bak

Tiğ-ı sitemle neylediler cism-i pâkini
Da'vâ-yı müslimi eden ehl-i şekâyâ bak

Bî-ser yatur bürehne vücûd-ı mükerremi
Perverde-i kinârın olan meh-likâyâ bak

Hâr-ı sinân-ı zulme felek dikdi gül gibi
Bak ser-nüvişt-i pâdişeh-i Kerbelâ'ya bak

A'dâ-yı nâ-bekâra muîn oldu akıbet
Devr-i muhâlif-i felek-i bî-vefâyâ bak

Feryâd devr-i zâlim-i cevr-i'tiyaddan
Sad-şekve ehl-i münkir ü bağy u fesâddan

XI

Ey nutfe-i Muâviye ey dîv-i dil-harâb
Ey necs-i kelb-i hâviye ey püşt-i bî-hicâb

Fikr eyle hâl-i âl-i eb ü cedd ü mâderin
Neslinde var mı bak hele bir merd-i müstetâb

Ceddin şehîd edüp dür-i dendân-ı Ahmed’i
Kıldı baban lâîni dahi kasd-ı Bû-türâb

Ekl etdi mâderin ciğer-i pâk-i Hamza’yı
Çekdin Hüseyin’e zulm ile sen tiğ-ı şu’le-tâb

Verdin sevâd-ı Yesrib ü Bathâ’yı gârete
Etdin bir iki sağar için küfri irtikâb

Sultân-ı enbiyâ ne cefâ kıldı kim sana
Kıldın firâz-ı minberini menzil-i kilâb

Olmaz cezası eylediğin mel’anetlerin
Pür olsa bâr-ı la’net ile çarh-ı nüh-kıbâb

Yağsun o rütbe cânınıza la’net-i Kadîr
Kalsun muhît rahmeti yanında çün gadîr

XII

Kâzım sükût eyle ki yandurdun âlemi
Sokdun libâs-ı mâteme arş-ı muazzamı

Kâzım sükût eyle ki feryâd-ı nâlişin
Andırdı nâsa nevhâ-i âl-i mükerremi

Kâzım sükût eyle ki âh-ı dem-â-demün
Geçdi cihânun itdiği âh-ı dem-â-demi

Kâzım sükût eyle ki deryâ-yı hûn-ı eşk
Gark eyledi hurûşa gelüp çarh-ı a'zamı

Kâzım sükût eyle ki bâng-ı fiğân-ı halk
Basdırdı Kerbelâ'daki feryâd-ı muzlimi

Kâzım sükût eyle ki bâr-ı gumûmdan
Zih-gîre döndi nüh-feleğin kadd-i pür-hamı

Kâzım sükût eyle ki bu nazm-ı âteşîn
Bâm-ı felekde yakdı hilâl-i Muharrem'i

Oldu şikeste bâr-geh-i iktidâr-ı çarh
Min-ba'd hüsn-i gerdişe yokdur medâr-ı çarh

6- Terkîb-i Bend

Mersiye

Me'ûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün

I

Bir subh dem kim eyleyüp âfâkı lâle-gûn
Oldu bürîde-ser gibi hurşîd-i rû-nümûn

Eflâki şule-zâr kılup âteş-i şafak
Kânûn-ı hâki eyledi girdâb-ı bahr-i hûn

Te'sîr-i hâdisât ile ervah bî-huzur
Feryâd-ı kâinât ile ecrâm bî-sükûn

Ateş bıraktı hurmenine akl u fikretin
Sükkân-ı adni âh u fiğân eyleyüp zebûn

Oldu kıyâm-ı sâate âmâde kâinât
Dikdi helâk-i halka dü-çeşmin sipihr-i dûn

Ra'd eyledi sadâ-yı bülend ile bir hitâb
Didi ki ey meâşir-i zî-fehm ü zû-fünûn

Hengâm-ı restahîz değıldir bu inkılâb
Devr-i muhâlif-i felek ü dehr-i bü'l-füsûn

Enkâz-ı Ka'be'den kılup inşâ-yı Sûmenâk
Oldu fedâ-yı renc-i remed kurretü'l-uyûn

Yüz gösterüp mesâib-i dil-dûz-ı Kerbelâ
Yakdı cihanı âteş-i cân-sûz-ı Kerbelâ

II

Zânû-yı Kerbelâ'ya edüp vaz'-ı ser belâ
Cem' oldu anda kesb-i kemâl etdi her belâ

Evlâd-ı Mustafâ'ya kılup intisâb-ı tâm
Anlar belâ vü anlar ile buldu fer belâ

Sahrâ-yı Kerbelâ'nın edüp hûn-ı âl ile
Seng-i sevâd u hâkini rengîn ü ter belâ

Ruhsâr-ı seyyidâtı hırâşide-i fiğân
Etfâl-i zarı tu'me-i tığ-ı keder belâ

Nevk-i nigejde zahir olup katre katre hûn
Gösterdi hâr ucunda gül ü lâleler belâ

Her kandan itse nâvek-i tîr-i kazâ zuhur
Sultân-ı Kerbelâ'yı tutardı siper belâ

Âl-i Rasûl'i eylediler teşne-leb şehîd
Yâ Rab cihanda bundan olur mı beter belâ

Mehd-i vücûda basmadı mutlak ayak henüz
Bir derd ü gam bu arsada mânend-i Kerbelâ

Yandı tutuşdı anda ciğer-gûşe-i Betûl
Yâ Rab ne derdi görse idi Hazret-i Rasûl

III

Mülk-i Irâk'a nâzır olan kevkeb-i nifâk
Salmışdı Kerbelâ çöline şu'le-i şikâk

Bir yanda çetr-i leşker-i a'dâ-yı rû-siyâh
Bir yanda tığ-ı şu'le-i hurşîd-i bed-siyâk

Dil çâk çâk u teşne ciğer âb-ı munkatı'
Düşmen kavî vü baht denî çarh bî-vifâk

Feryâd u nâle mahrem-i efvâh-ı seyyidât
Hûn-âb-ı dîde hem-dem-i etfâl-i pür-meşâk

Her bir tarafda gulgule-i bâng-ı el-ataş
Her yanda rû-nümûde belâyâ-yı lâ-yutâk

Ahbâb mest-i câm-ı şehâdet adû leîm
Ye's aşikâre gurre-i ümmîd der-mehâk

Leb-teşne-i visâl-i Nebî şâh-ı dîn-penâh
Şevk-i şehâdet ile olup şekkerîn-mezâk

Meydân-ı kâr-zâra ki kıldı sürüp semend
İhrâk-ı hûn-ı düşmene teşmîr-i dest ü sâk

Sükkân-ı âsumân u zemîn oldu nâle-zen
Gûş-ı cihanı tutdı bu nağme o nâleden

IV

Ref' oldu âsumana meğer millet-i Rasûl
Yokdur Irak u Şam'da bir ümmet-i Rasûl

Hükkâm-ı Şâm u Kûfe'ye oldu fedâ bütün
Ahkâm-ı şer'-i enver-i Hak sünnet-i Rasûl

Oldu esîr-i dest-i eyâdî-i eşkıya
Nûr-ı uyûn-ı âlem olan ıtret-i Rasûl

Hûn-ı Hüseyin'i kıldı o eller ki cûy-bâr
Anlarla eylemişler idi bey'at-i Rasûl

Mefrûz iken meveddet-i kurbâ nusûs ile
Süfyâniyâna oldu fedâ hürmet-i Rasûl

Bu kavm-i şûmı la'net ile eylemez mi yâd
Her hâl ü her mahalde aceb Hazret-i Rasûl

Kâş eyleseydi âlemi zîr ü zeber Hudâ
Ol gün gelüp hurûşa yem-i gayret-i Rasûl

Rûy-ı necât görmesün evlâd-ı İbn-i Harb
Oldukça rû-nümâ şeref ü izzet-i Rasûl

Söndü çerâğ-ı dîdesi Zehrâ vü Haydar'ın
Oldu şikeste kalbi Cenâb-ı Peygamber'in

V

Te'sîr-i teşnegiyle kim ol Haydar-ı besûl
Esbinden indi âyet-i rahmet gibi nüzul

Gark oldu gitdi bahr-i visâl-i şehâdete
Hurşîd-i âsumân-ı şeref eyledi ufûl

Girdi sevâd-ı mâteme âbâ vü ümmehât
Düşdü muzîk-ı derd ü gama enfüs ü ukûl

Feryâda geldi âlem-i kudsîde Cebreîl
Sultân-ı enbiyâya değin ağladı fuhûl

Dâmân-ı Kirdgâr'a konup gerd-i infiâl
Huddâm-ı bâr-gâh-ı Hudâ oldu hep melûl

Yâ Rab ne seng-sîne imiş kavm-i şûm-ı Şâm
Tuğyanlarından itmediler zerre-veş nükûl

İcrâ-yı nehb ü gâret için bir alay pelîd
Kasd-ı harem-serây-ı Nebî kıldı çün Moğol

Kahrından atdı mağrıbe cân gökde âfitâb
Şerminden etdi cây beyâbânı yerde ğûl

Mevcûd u mâ-melek ne ise gasb edüp buğât
Hıfz-ı Huda'da kaldı hemân zât-ı seyyidât

VI

Vaz'-ı sinân olunca ser-i şâh-ı dîn-penâh
Düşdü hazîz-i zillete hacletle mihr ü mâh

Hâk oldu seyl-i eşk ile girdâb-ı âteşîn
Kıldı sehâb-ı nâle semâvâtı simsiyah

Subh etdi sanman arz-ı şafak dökdü kanını
Âhû-yı âfitâba değüp nevk-i tîr-i âh

Çıkdı huzûr-ı İzzet'e feryâd-ı Ehl-i Beyt
İsbât-ı müddeâya olup her biri güvâh

Deryâ-yı hûn içinde yatur çün habâb-ı mey
Ol kim sürerdi dergehine âsumân cibâh

Şimr-i pelîdin oldu siper tığ-ı zulmüne
Mahbûb-ı Hak ki sürmüş idi ol yere şifâh

Nâ-mahremân içinde tururlar açık saçık
Anlar ki rûyına kılamazdı felek nigâh

Bulmaz felah vak'a-nüvisân-ı Kerbelâ
Bu bâr-ı gam sipihrin eder kametin kütâh

Yâ Rab nolurdu olmadan evvel bu fâcia
Mefkûd olaydı kuvve-i idrâk u sâmia

VII

Bâz-ı hüdâ kim eyledi pervâz lânedden
Kat'-ı taalluk etdi saâdet zamânedden

Sevk itdi şehri Kûfe'ye düşmen ketîbesin
Bîzâr edüp zemîn ü zamanı cefâ neden

Evvel kademde maktel-i âl oldu rû-nümûn
Bir bir göründü hep şühedâ bâr-hânedden

Yek-dîgerine kıldı irâe muhadderât
Fark eyleyüp şehîdlerin bir nişânedden

Feryâd-ı yâ ahî vü ebî bâng-ı yâ Nebî
Tâ arşa çıkdı hâher-i evlâd ü anadan

Döndürdi çarhı şîşe-i haccâma âh u zâr
Hûn-ı ciğer çekîde olup her terâneden

Zeyneb ki gördi dâderini ser-bürîde-ten
Yâkût gibi yerlere düşmüş hızâneden

Bir tarz-ı âteşîn ile kim eyledi fiğân
Dâmen-keşîde oldu tahammül miyâneden

Kıldı kemâl-i hüzn ile sırr-ı Bû-türâb
Sultân-ı enbiyâya bu suretle bir hitâb

VIII

Bu serv-i ser-bürîde Hüsey'nin değil midir
Bu ar'ar-ı mecîd Hüsey'nin değil midir

Nûr-ı cemâli encümen-efrûz-ı Kibriyâ
Bu neyyir-i saîd Hüsey'nin değil midir

Hûn-geşte kalb ü kâlibı yâkût-ı ter gibi
Bu seyyid-i reşîd Hüsey'nin değil midir

Uryân vücûd-ı ekremi gark-âb-ı bahr-i hûn
Bu cevher-i ferîd Hüsey'nin değil midir

Revnaq veren menâzil-i evc-i şehâdete
Bu kevkeb-i ümmîd Hüsey'nin değil midir

Ahkâm-ı ser-nüvişti kazayı hacîl iden
Bu nüsha-i müfîd Hüsey'nin değil midir

Yek-katre kanı bâis-i i'dâm-ı kâinât
Bu server-i vahîd Hüsey'nin değil midir

Ten-çâk u ser-bürîde ciğer-hûn ü teşne-leb
Bu saf-der-i şehîd Hüseyin'in değil midir

Fi'l-cümle arz-ı maksad edüp Fahr-i Âlem'e
Döndü o gamla dedi ki Zehrâ-yı ekreme

IX

Yâ biz'atü'r-Rasûl eyâ kurretü'l-ümem
Bizden nigâh-ı lutfunu lutfunla kılma kem

Dil-rîş ü sîne-çâk u ciğer-hûn-ı gurbetiz
Pâ-mâl-i esb-i gadr-i adû mübtelâ-yı gam

Yek-katre âba hasret ile verdi nakd-i cân
Tığ-ı sitemle yârelenüp bunca muhterem

Oldu şikâr-ı pençe-i âl-i Ümeyye hayf
Perverde-i kenârın olan âhû-yı harem

Uryân-ı ser-bürîde yatur sîne çâk çâk
Sırr-ı Rasûl-i Ekrem olan zât-ı muhterem

Feryâd çarh-ı kec-rev ü hükmi-zamânedin
Kim her birinden oldu ayan başka bir sitem

Çekdi Hüseyin'e çarh-ı denî tığ-ı şu'le-tâb
Verdi Hasan cenabına devr-i zamane sem

Her derd sahn-ı sînemize oldu hayme-zen
Her gam der-i sarayımıza dikdi bir alem

Teşnîf edüp bu nâle ile gûş-ı mâderin
Döndü muhâtab eyledi rûh-ı birâderin

X

Ey dâder-i mükerrerim ey cân-berâberim
Sırr-ı azîm-i cedd ü peder cân-ı mâderim

Ey kâş kim yolunda olup ben senün fedâ
Çıksaydı görmeseydi seni böyle gözlerim

Gelmez kıyâm-ı haşre kadar kalbime sükûn
Cân çıksa yansa âteşe dil sönse peykerim

Mümkün mi def-i zulmet-i gam bana ba'd-ezîn
Söndi çerâğ-ı cân u dilim düşdü ahterim

Billâh hâl-i zârıma ağlardin ibtidâ
Ey cân-ı men göreydin eğer hâl-i muztarım

Kıldı ihata öyle mesâib vücûdumu
Gûyâ ki kûre-i gam u endûha mihverim

Girmez meşâm-ı hatırıma bûy-ı tesliyet
Tâ haşr olunca cennet-i adn olsa ger yerim

Uryân u bî-kefen koyan eller bugün seni
Kıldı benim de pâ-zede-i gasb mi'cerim

Feryâd Şimr-i şûm-ı şekavet-nihâddan
Sad-şekve İbn-i Sa'd ile İbn-i Ziyâd'dan

XI

Bilmem ne idi mûcib ü îcâb ey dirîğ
Büt-hâne oldu mescid ü mihrâb ey dirîğ

Nahl-i pelîd payım edüp havz-ı âb-ı rû
Gülzâr-ı dîne virmediler âb ey dirîğ

Bir hâr için ki deşt-i şekavet dırahtıdır
İfna olundu bin gül-i sîrâb ey dirîğ

Ol saht sineler ki cehennem taşıydı hep
Her biri kırdı bin dür-i nâ-yâb ey dirîğ

Tahrîb olundu gülşeni Bathâ vü Yesrib'in
Hâk-i Dımaşk'a virmek için tâb ey dirîğ

Bahr-i belâ hurûşa gelüp kıldı akıbet
Keştî-i Âl-i Ahmed'i gark-âb ey dirîğ

Dünyâyı tutdı velvele-i deyr ü sümânât
Oldu şikeste minber ü mihrâb ey dirîğ

Der-pençe itdi mühr-i Süleyman'ı ehrimen
Geçdi Yezîd'e hükm-i cihân-tâb ey dirîğ

Yâ Rab nedir bu hikmet ü bu şîve-i kader
Fikr ü hayâli taşı deler câna kâr eder

XII

Kâzım hemîşe nâle çeküp âh u zâr kıl
Gülşen-serây-ı şîvene gönlün hezâr kıl

Yâd eyledikçe Âl-i Nebî teşnegânını
Kan ağla hûn-ı dîdelerin cûy-bâr kıl

Olsun delik delik ciğerin tîr-i âhdan
Zahm-ı derûn-ı cân u dilin bî-şümâr kıl

Her bâr muşt-ı mâtem urup vech ü sinene
Başdan ayağa dek bedenini dâğ-dâr kıl

Çetr-i sipihre âteş-i ahun edüp umûd
Mânend-i berk nâlelerin şu'le-bâr kıl

Doldur cihanı dâne-i hûn-âb-ı eşk ile
Âhınla hırmen-i feleği târ-mâr kıl

Bir nazm-ı âteşin ile her yıl terennüm it
Hem kendin ağla âlemi hem hûn-nisâr kıl

Âl-i Rasûl'e fâtiha-hân-ı senâ olup
Süfyâniyânı la'net ile seng-sâr kıl

Durdukça bâr-gâh-ı sipih ü mükevvenât
Kılsun Rasûl u Âl-i Rasûl'e cihan salât

7- Terkîb-i Bend

Mersiye

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

I

Bir bağa oldu dil-şude kim andelîb-i cân
Toprağı su yerine içer kâse kâse kan

Yek-katre âb vermeyüp ol bağa bâğ-bân
Dökmüş zemine berg ü baharın dem-i hazân

Etmîş şikeste güllerini bâd-ı imtihan
Kılmîş zamane lâlesinin dağını ayan

Gülbünlerinde zâğ-ı siyeh tutmuş âşiyân
Olmuş dü-çeşm-i nergis-i mahmûrî hûn-feşân

Serv-i revânı hâke düşüp sâye-veş hemân
Müjgân-ı hûn-giriftelere dönmüş erguvân

Bülbül görüp bu hâli fiğân eylesün fiğân
Bu mâ-cerâya haşre kadar ağlasun cihan

Bârân edüp sirişkini sükkân-ı âsumân
Çıksun sipihre şu'le-i feryâd-ı âşikân

Kılsun dü-dest-i nâliş ü feryâd-ı rûzgâr
Bâğ-ı sipihir ü gonca-i hurşîdi târ-mâr

II

Yâ Rab ne bâğdır ki denür ana Kerbelâ
Bâğ-ı belâ vü meşhed-i evlâd-ı Mustafâ

Ol yerde tutdu âlemi feryâd-ı el-ataş
Ol yerde akdı su yerine hûn-ı evliyâ

Kıldı şikeste zevrak-ı Âl-i Muhammed'î
Ol bahr-i bî-kenârda hîz-âbe-i belâ

Söndürdü şem'-i dîde-i Zehrâ vü Haydar'ı
Ol câmi-i müzayakada sarsar-ı fena

Sâdât-ı dîni eyledi bir bir bürîde-ser
Şemşîr-i i'tisâf ile ol yerde eşkiya

Hâk-i helake düşdü bütün oldu nâ-bedîd
Ezhâr-ı nâ-şüküfte-i gülzâr-ı ıstifâ

Tutdu cihanı zezeme-i bâng-ı yâ Alî
Çıkdı sipihre demdeme-i vâ Muhammedâ

Dil-hûn olup o na'ra-i cân-sûzdan melek
Gark oldu bahr-i hayrete keştî-i nüh-felek

III

Azm-i gurûb-ı vuslat edüp âfitâb-ı dîn
Kaldı zalâm-ı mâtem içinde muvahhidîn

Mazlumlar kanıyla şafak-reng olup zemîn
Tâs-ı sipihri âh u figân kıldı pür-tanîn

Hûn-ı Hüseyin'den kızarup mihr-i jâle-çîn
Mînâ-yı çarhın eyledi ruhsârın âteşîn

Leb-teşnelikle inler iken bunca nâzenîn
Sad-pâre etdi her birin erbâb-ı hıkd u kîn

Göçdü tamâm-ı Âl-i Nebî zâr u dil-hazîn
Kaldı muhadderât ile bir Zeyne'l-Âbidîn

Feryâd-ı seyyidâta edüp arş-ı Hakk enîn
Cennât-ı âliyâtda zâr etdi hûr-ı în

Dil-teng olup bu fâci'adan sınıf-ı müşrikîn
Yandı tutuşdu âteş-i hacletle mü'minîn

Yâ Rab ne kanlı zâlim-i bî-dîn imiş Yezîd
Bükdü ruûs-i âlemi mânend-i müşk-i bîd

IV

Telvîs edüp o kelb emaret makamını
Ref itdi arşa zulm ü ihanet hyâmını

Ümmü'l-habâisin kılup i'lân ibâhatın
Bozdu tağıtdı şer'-i kavîmin nizâmını

Sefk-i dem ü zinâya edüp inhimâk-ı tâm
Fısk u fücûrun eyledi icra tamâmını

İbn-i Ziyâd u Şimr'ı edüp âlet-i fesâd
Meydân-ı i'tisâfa çıkardı meramını

Sultân-ı Kerbelâ'ya çeküp hançer-i sitem
Sad pâre pâre eyledi âl-i izamını

Zu'munca aldı Fahr-i Cihan'dan bu tarz ile
Ecdâd-ı bed-nijâdının ol intikamını

Şetm itmeye mi kâfire sen söyle müslümân
Hüccet sanup elimde emâlî kelâmını

La'net o kelbe vâlidine cedd-i şûmuna
Ensâr u âl ü kavm u tebâr-ı zalûmuna

V

Ref olmuş âsumana meğer Dicle vü Fırât
Hûn-i Hüseyin ile suladı yerleri usât

Zâr eyledikçe teşne-leb etfâl-i seyyidât
Tutdu cihân-ı bâng-ı fiğân-ı muakkabât

Oldu alîl ağlamadan çeşm-i kâinât
Döndü uyûn-ı hasrete ser-çeşme-i hayât

Gamdan şaşırıldı gerdişini çarh-ı bî-sebât
Tondu fütûr-ı ye's ile efkâr-ı mümkünât

Âl-i Rasûl-i Ekrem'e âlem kılup salât
Süfyâniyâna eyledi la'net mükevvenât

Feryâd-ı vâ Hüseyin ile lertzân olup cihân
Girdi libâs-ı mâteme âbâ vü ümmehât

Efgân edüp bu gamla sunûf-ı mücerredât
Kan ağladı şükûfe-i cennât-ı âliyât

Kâş ol figândan yıkılup bâr-gâh-ı arş
Teslîm-i cân edeydi umûmen sipâh-ı arş

VI

Tîr-i belâ ki kavs-i kazadan zuhur eder
Evvel Rasûl-i muhteremi bî-huzûr eder

Meydân-ı Kerbelâ'da çeker ibtidâ alem
Her gird-bâd-ı fitne ki dünyâyı kûr eder

Sultân-ı Kerbelâ-veş olur teşne-leb şehîd
Hak bir kulun ki mazhar-ı ism-i Sabûr eder

Hem-çün Yezîd halkın olur başına belâ
Gönlünden ol ki havf-ı İlâhîyi dûr eder

Rahmet o rind-i aşka ki câm-ı gumûmdan
İzhâr-ı şükr ü kesb-i safâ vü sürûr eder

La'net ol ehl-i zulme ki buldukça iktidar
Halk-ı cihâna cevr ü cefâsın vüfûr eder

Gör sırr-ı hikmetin ki bu mihnet-serâda Hak
Erbâb-ı hâli fidye-i ehl-i gurûr eder

Mikrâz-ı lâ zebanımı kat' etmeseydi âh
Bu hikmet-i hafiden olur dum cevâb-hâh

VII

Keşti-i kevne lerze salup lücce-i celâl
Nâr-ı cahîme verdi veleh âteş-i cidâl

Hâk-i siyaha oldu revân öyle hûn-ı âl
Gülzâr-ı Adn'e döndi ser-i arsa-i kıtal

Hayret hezâr-ı kudsi edüp lâl ü bî-mecâl
Kıldı cünûd-ı derd ü belâ arşı pâ-y-mâl

Kat' eyleyüp taallukun âlemden ehl-i hâl
Düşdü derûn-ı enfüs ü âfâka ihtilâl

Etdi ihata âlemi ol rütbe kim melâl
Fevz ü felaha kalmadı ümmîd ü ihtimâl

Dünyâyı ıztırâba salup gerdiş-i kelâl
Zîr-i felekde kalmadı âsâr-ı i'tidâl

Bâlâ-yı lâ-mekâna çıkup gerd-i infiâl
Az kaldı tîre-sâz ola deryâ-yı Lâ-Yezâl

Yâ Rab nedir bu fâcia kim leşker-i gumûm
Tâ âlem-i vücûba kadar gösterür hücum

VIII

Hetk eyleyüp sitâre-i nâmûs-ı hürmetin
Gör nitdi yâ Rasûl bugün âsî ümmetin

Evlâd-ı pâkin eylediler hep susuz şehîd
Fikr etmeyüp muâhazesin Rabb-i İzzet'in

Elbette sırr-ı hikmeti vardır velî çi-sûd
Yakdı metâ'-ı sabrımı sırrı bu hikmetin

Mest-i şarâb-ı hâlet-i aşkım aceb değil
Ma'zûr olursa sözleri mest-i mahabbetin

Fikr eyledikçe sabr u tahammül kalır mı hiç
Al kanlar içre yatdığını âl u itretün

Gâv-ı zemîni eyler idi rişte-veş nizâr
Bir cüz'ü konsa başına bu bâr-ı mihnetin

Gavvâs-ı bahr-i hayret olanlar bu bâbda
Bilsin kenar u ka'rı bulunmaz bu hayretin

Bir derde düşmüşüm ki hezârân belâsı var
Ne ihtimâl-i sabr ne sabrın safâsı var

IX

Ey şehriyâr-ı âlem-i derd ü anâ Hüseyin
Vey nokta-i medâr-ı gumûm u belâ Hüseyin

Ey cevher-i yegâne-i bahr-i velâ Hüseyin
Vey ma'den-i fütüvvet ü kân-ı atâ Hüseyin

Ey ser-fedâ-yı deşne-i tîr-i kazâ Hüseyin
Vey serv-i cûy-bâr-ı riyâz-ı rızâ Hüseyin

Ey pâdişâh-ı ma'reke-i Kerbelâ Hüseyin
Vey her belâ vü her siteme mübtelâ Hüseyin

Ey âb-ı rûy-ı hamse-i Âl-i Abâ Hüseyin
Vey hâtem-i mükerrerem-i ehl-i kisâ Hüseyin

Ey nûr-ı çeşm-i Haydar-ı Hayber-güşâ Hüseyin
Vey rûh-ı cism-i hazret-i Hayrû'n-Nisâ Hüseyin

Ey vâris-i ulûm-ı Habîb-i Hudâ Hüseyin
Vey bahr-i cûd u merhamet-i Kibriyâ Hüseyin

Sensin sunûf-ı Âl-i Rasûl'ün ser-âmedî
Senden göründü âleme sabr-ı Muhammedî

X

Her kim bu mehd-i şûmda ser-mest-i hâb olur
Hâl ü kemâline mütenâsib musâb olur

Her kim olur bu bezm-i mahabbetde bâde-hâr
Laht-ı derûnı nâr-ı sitemle kebâb olur

Merdân-ı aşka ayn-ı velâdur belâ vü gam
Gamsız kalırsa her ne zaman dil-harâb olur

Amma nazar kıl Âl-i Abâ'nın belâsına
Hakk'ın nukûd-ı lutfu kadar bî-hisâb olur

Tafsîl olunsa mihnet-i sultân-ı Kerbelâ
Nüh defter-i semâya sığamaz kitâb olur

Yâ Rab ne âteşîndir âlâm-ı Ehl-i Beyt
Yek şu'lesiyile mihr-i kıyamet kebâb olur

Farz olmasun mı âşîka kan ağlamak bu dem
Kim hûn-i Ehl-i Beyt ile yerler hizâb olur

Tâ haşre dek felek o demi ansun ağlasun
Biryân-ı sîh-i mâtem olup yansun ağlasun

XI

Kılsun hamîde kametini bâr-ı inkılâb
Yaksun metâ-ı cân u dilin âteş-i hicâb

Selb eyleyüp karârını âlâm u ıztrâb
Hûn eylesün derûnunu âsâr-ı pîç ü tâb

Çeşm-i ümîdi görmesün asla huzur u hâb
Bağrın şarâb-ı âteş-i endûh edüp kebâb

Tutsun cihanı eylediği âh-ı şu'le-tâb
Versün şafak gibi yüzine hûn-i dil hizâb

Seyl-âb-ı eşki gülşen-i ömrün kılup harâb
Çeksün hemîşe nâliş ü feryâddan azâb

Pîşânî-i niyazın edüp ferş-i hâk-i bâb
Ebr-i siyahı arızına eylesün nikâb

Her gün sürüp yüzün derine misl-i âfitâb
Özr ile desün ey şeh-i zî-şân u kâm-yâb

Ben bir kemîne âlet-i icrâ-yı hikmetim
Fermân-ber-i meşîyyet ü mahkûm-ı kudretim

XII

Yâ Rab be-câh-ı Hazret-i Sultân-ı Kerbelâ
Yâ Rab be-seyl-i hûn-i şehîdân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-âh u nâle-i dil-sûz-ı seyyidât
Yâ Rab be-eşk-i çeşm-i yetîmân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-sa'y-ı hûş-rübâ-yı guzât-ı Bedr
Yâ Rab be-fart-ı himmet-i şüc'ân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-hevl-i ma'reke-i müdhiş-i ahad
Yâ Rab be-nâlehâ-yı garîbân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-lâle-i ciğer-i Hamza vü Hasan
Yâ Rab be-gonca-i leb-i atşân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-sıdk-ı Fâtıma vü Murtazâ Alî
Yâ Rab be-sabr-ı dâver-i devrân-ı Kerbelâ

Yâ Rab be-hakk-ı cevher-i dendân-ı Mustafâ
Yâ Rab be-hûn-ı husrev-i meydân-ı Kerbelâ

Kâzım kuluna devlet-i vaslın inayet et
İki cihanda mazhar-ı feyz-i saâdet et

8- Terkîb-i Bend

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

I

Ey felek noldun ne kesb-i rif'at ü şân eyledin
Bunca cân yakdın gönül yıkdın ciğer kan eyledin

Âdem ü Havva'yı dîr etdin cinândan Hâbil'i
Dest-i Kâbil'le helâk-ı seng-i udvân eyledin

Nâr-ı Nemrûd'a edüp ilkâ Halîl-i ekremi
Eşk-i çeşm-i Nûh'ı reşk-i mevc-i tûfân eyledin

Kıldı gam Ya'kûb'u a'mâ giryeden kim Yûsuf'u
Keyd-i ihvan ile zîb-i çâh u zindân eyledin

Cevr-i tâkat-sûz-ı Fir'avn'a Kelîm'i mübtelâ
Cism-i Eyyûb-ı sabûrı kût-ı kirman eyledin

Çıkdı çarh-ı çârüme kurtulmadı gamdan Mesih
Gerden-i Yahya'yı cây-ı tığ-ı bürrân eyledin

Olmadı âzâde cevrenden Habîb-i Kibriyâ
Ravza-i Rıdvân'a derd ile hırâmân eyledin

Dağlardan lâle-zâra döndi ruhsâr-ı Betûl
Ahmed-i Muhtâr'ı kim hâk içre pinhân eyledin

Mâkisîn ü mârikîn ü kâsîfîne el verüp
Haydar-ı Kerrâr'ı dil-hûn u perişân eyledin

Seyyid-i şübbân-ı cennetken Hüseyin ile Hasan
Ah kim hürmetlerin icrada noksân eyledin

Birini endûh-hâr-ı tığ-ı âzâr-ı Yezîd
Birini zehrâbe-nûş-ı İbn-i Süfyân eyledin

Pençe-i âhımla ben de dâmenin çâk eyleyem
Evc-i istikbârını ruh-sûde-i hâk eyleyem

II

Vâlî-i Şâm oldu ol dem kim Yezîd-i bed-likâ
Kasd-ı evlâd-ı Rasûlullâh'a kıldı ictirâ

Gûş edüp bu vak'a-i cân-sûzu erkân-ı Irak
Şeh Hüseyin İbn-i Alî'den kıldılar bey'at recâ

Vermedi ruhsat zuhûr-ı fitneye Bathâ'da Hak
Oldu azm-i Kûfe'ye me'mûr Şâh-ı Kerbelâ

İbn-i ammin gönderüp evvel hem ardınca anun
Eyledi ol canibe sür'atle tehzîz-i liva

Etdiler amma cenâb-ı Müslim'i zulmen şehîd
Eyleyüp her canibe sevk-i asâkir eşkıya

Kerbelâ'da iki leşker kavuşup yek-dîğere
Lâ-cerem der-kâr olunca âteş-i harb ü vegâ

Her kim olmuşdu muhalif ibtidâ ol servere
Terk ile ol kavmi oldu dâhil-i ehl-i vefâ

Abd ü ibn ü dâderiyle ittifâkan cân verüp
Tutdular ihlâs ile dâmân-ı feyz-i ihtida

Sâniyâ şehd-i şehâdet nûş edüp ashâb u âl
Kaldı üç mahdûm-ı pâk ile İmâm-ı evliyâ

Ahz edüp gayret Aliyy-i Ekber'in ârâmını
Urdı saff-ı düşmene kendin misâl-i Murtazâ

Destine alup Aliyy-i Asgar'ı amma Hüseyin
İstedi ol kûdek-i mazlum içün bir katre mâ

Her taraftan üstüne ok yağdırup kavm-i Yezîd
Kıldılar leb-teşne ol ma'sûmu da katl ü şehîd

III

Bî-cemâat kaldı ol dem kim İmâm-ı ins ü cân
Tığ-ı âteş-tâb ile mânend-i mihr-i âsumân

Eyleyüp ric'at derûn-ı hayme-i iclâline
Hazret-i Zeyne'l-Abâ'yı der-kenâr etdi hemân

Teşnegân-ı Ehl-i Beyt'e sundu âb-ı tesliyet
Dâmen-i sabra el urdu ol mesâib-dîdegân

Cümlesin hıfz-ı Huda'ya terk ü tefvîz eyleyüp
Kıldı meydân-ı sitîze şevk ile atf-ı inan

Gelmedi reng-i tegayyür himmet-i vâlâsına
Her ne suretle anı kıldıysa Mevlâ imtihan

Her belâ kim eyledi Hak'dan nüzul etdi kabul
Tâ olunca vâsıl-ı zât-ı Cenâb-ı Müsteân

Harb edüp yek başına bir ceş-i bî-pâyân ile
Dest-bürd-i Haydar-ı Kerrâr'dan verdi nişan

Kesr edüp ehl-i nifâkın enf-i istikbârını
Zûr ile nehr-i Fırât'a girdi ol sâhib-kırân

Koymadı anı fütüvvet kim kıla def-i ataş
Ağladırken Ehl-i Beyt'in hasret-i âb-ı revân

Çıkdı meydâna yine amma kalup cevândan
Esb-i pâkinden inince hâke ol şâh-ı cihan

Bî-muhâbâ üstüne savlet kılup Şimr-i pelîd
Tiğ çekdi bûse-gâh-ı Ahmed'e ol bî-amân

Ka'be-i dînin yıkıldı âh rûkn-i a'zamı
Alemi yakdı harâb etdi Hüseyin'in mâtemi

IV

Kerbelâ'yı taşt-ı pür-hûn eyleyüp a'dâ-yı dîn
Buldı hükmün lâ-cerem takdîr-i Rabbü'l-Âlemîn

Mihnet-i a'dâyı Şâh-ı Kerbelâ gördü hemân
Ehl-i Beyt'in kıldı Mevlâ şerr-i düşmenden emîn

Vardılar bir hâl ile İbn-i Ziyâd'ın bezmine
Ah-ber-leb sîne pür-sûz u gönül zâr u hazin

Sitt-i Zeyneb'den suâl-i hâle âğâz eyledi
Gösterüp fart-ı tekebbürle kemâl-i gayz u kîn

Bî-tekellüf eyledi redd-i cevâb-ı mâ-yelik
Ammesin teskin ile fi'l-hâl Zeyne'l-Âbidîn

Eyleyüp bu hâl kânûn-ı nifakın şu'le-bâr
Kasd idince ol şeh-i zî-şâna ol dîv-i la'în

Sarılup Zeyneb figân u zâra âğâz eyledi
Giryeden sadr-ı Sekîne oldu pür dürr-i semîn

Gönlüne dehşet düşüp bu nâle-i cân-sûzdan
Seyyidâtı Şam'a gönderdi o re'îs-i müşrikin

Şam'a kim vardı cenâb-ı hânedân-ı Ehl-i Beyt
Kıldılar bezm-i Yezîd'e vaz'-ı pâ-yı bihterîn

Celb edüp re's-i şehîd-i Kerbelâ'yı meclise
Etdi dür-dendânına ta'rîz ol kelb-i mühîn

Âkıbet irsal edüp şeh-r-i Rasûl'e cümlesin
Halka karşı eyledi izhâr-ı vaz'-ı dil-nişîn

Yüz sürüp kabr-i Rasûl-i Ekrem'e Zeyne'l-Abâ
Kıldı Zeyneb'le beraber böyle arz-ı iştikâ

V

Yâ Rasûlallâh âsî ümmetin kan etdiler
Terk edüp îmânların izhâr-ı udvân etdiler

Eyleyüp ilhâh ile hem Kûfe'ye da'vet bizi
Hem yine hep iktidâ-yı Âl-i Süfyân etdiler

Bey'at-ı âl-i Ebî Süfyân eden bî-dînler
Kîne-i mektûmun ibraz u nümâyân etdiler

Men' edüp âb-ı Fırât'ı bir alay ma'sûm ile
Her birin hûn-ı sirişkin reşk-i bârân etdiler

Pâre pâre eyleyüp evlâd-ı ekbâdın tamâm
Hânedân-ı ekremin mahv u perîşân etdiler

Bunca sâdât-ı güzîni tu'me-i şemşîr-i kîn
Bir pelîdin gönlünü mebsût u ferhân etdiler

Kurre-i aynın Hüseyin'in teşne-leb oldu şehîd
Ser-bürîde cismini hâk içre galtân etdiler

Râh-ı şeytân-ı la'îne bezl-i cân u mâ-melek
Meslek-i sıdk u savâbı terk ü nisyân etdiler

Şekve kim Şimr ü Yezîd ü İbn-i Ziyâd u Sa'd'dan
Her biri bir veçhile izhâr-ı tuğyan etdiler

Nâvek-i ta'rîz atup hem âlüne hem şer'ine
Hem sana hem Hazret-i Allah'a isyân etdiler

Etmedi belki Halîlullâh'a Nemrûd-ı la'în
Anı kim bu kavm-i bed-kirdâr u nâdân etdiler

Her cefâyı gerçi kim İbn-i Ziyâd etdi bize
Her ne etdiyse Yezîd-i bed-nijâd etdi bize

VI

Ey edenler mâtem-i Âl-i Rasûl-i Kibriyâ
Vey kılanlar da'vî-i hubb-ı Aliyyü'l-Murtazâ

Fikr edüp dâim Şehîd-i Kerbelâ'nın hâlini
Âh u feryâd eyleyüp kan ağlayın subh u mesâ

Âsumân-sûz ol meded ey berk-i âh-ı cân-güzâr
Gark-ı eşk et âlemi ey dîde-i tûfân-fezâ

Âteşe yansun o dil kim âh u zâr etmez bugün
Çıksun ol göz kim bu dem zâr eyleyüp kılmaz bükâ

Sell-i şemşîr-i teberrâ eyleyüp a'vânına
Şetm ü nefrîn et Yezîd-i bed-likâya dâimâ

Gösterüp fart-ı mahabbet hânedân-ı ekreme
Zikr ü fikrin ola dâim şâh-ı mülk-i lâ-fetâ

Dâmen-i evlâd-ı Zehrâ'dan ayırma destini
Melcein olsun dü-âlemde Hasan hulk-ı Rıza

Terk-i cân eyle Hüseyin-i Kerbelâ'nın râhına
Olmak istersen eğer makbûl-i Mahbûb-ı Hudâ

Hevl-i mahşerden tehâşî eylemez ol kim olur
Bende-i Bakır muhibb-i sâdık-ı Zeyne'l-Abâ

Şeş-cihât-ı âlemin her biri bir sultânidir
Hâdî vü Mehdî Takîyy ü Askerî Kâzım Rıza

Cümlesi bir veçhile çekmiş belâ-yı aşkı lîk
Cami '-i derd ü mesâ'ibdir şehîd-i Kerbelâ

Nâle kıl âh it dem-â-dem aşr-ı mâtemdir bugün
Âh u feryâd edecek demdir Muharrem'dir bugün

VII

Vâkîf-ı sırr-ı ulûm-ı Mustafâ'sın yâ Hüseyin
Mazhar-ı tâm-ı Cenâb-ı Kibriyâ'sın yâ Hüseyin

Nûr-ı vechindir karîr-i çeşm-i Zehrâ-yı Betûl
Gonca-i gülzâr-ı sulb-i Murtazâ'sın yâ Hüseyin

Cevher-i eczâ-yı nûr-ı unsurundur akl-ı kül
Şu'le-i mıs bâh-ı mişkât-ı hüdâsın yâ Hüseyin

Faysal-ı dâru'l-kazâdır cedd-i vâlâ-cevherin
Sen serîr-ârâ-yı kerb-i Kerbelâ'sın yâ Hüseyin

Müntesibdir her mesâ'ib dergeh-i iclâline
Şehriyâr-ı mülk-i âlâm u belâsın yâ Hüseyin

Revnağ-ı mihrâb u minber zînet-i arz u semâ
Rûh-ı âlem muktedâ-yı asfiyâsın yâ Hüseyin

Pâdişâhım iddi'â-yı bendegî haddim değil
Ben gedâyım sen şeh-i mülk-i bekasın yâ Hüseyin

Dergeh-i zî-şânının bir rû-siyeh kıtmîriyim
Cümle mahlûkât için şefkat-nümâsın yâ Hüseyin

Dâmen-i ihsânına düşdüm meded kurtar beni
Urvetü'l-vüskâ-yı erbâb-ı recâsın yâ Hüseyin

Ben ne hacet söyleyem hâl-i dil-i nâ-kâmımı
Hâlîme her bir cihetden âşinâsın yâ Hüseyin

Kâzım-ı bî-çârenem redd itme bâbından âmân
Bahr-i bî-pâyân-ı ihsân-ı Huda'sın yâ Hüseyin

Tâ ki devrân eyleye bu âsiyâb-ı bî-sebât
Zâtına evlâdına olsun salât-ı kâinât

9- Terkîb-i Bend

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

I

Bir aceb fânûs-ı hikmetdir ki bu çarh-ı berin
Şu'le-i hirmân olur devr ü likasından mübîn

Lutf u kahrı öyle kim yek-dîğere peyvestedir
Eyler eşkâl-i garibi âlemi hayret-rehîn

Subhı şâm-ı fitne-i devr-i kamerden munkabız
Şâmı subh-ı rûz-ı mahşerden mehîb ü âteşin

Zerre zerre âfitâbı berk-ı hirmen-sûz-ı cân
Katre katre âb-ı nâbı menba'-ı deryâ-yı kîn

Âh elinden kim o sırr-ı hikmetin ditrer turur
Satvetinden cevher-i sîmâb-veş Rûhu'l-Emîn

Hirmen-i sabrın yakar elbette bir berk-i belâ
Olsa insânın zamîri reşk-i kûh-ı âhenîn

Dâne-çîn-i kâm kılmaz girse âdem cennete
Düşmeyince dûş-ı canından kabâ-yı mâ vu tin

Bülbül-âsâ nola inlerse sunûf-ı evliyâ
Gül gibi hûnîndir gamdan derûn-ı enbiyâ

II

Enbiyâyâ nazil olmuşdur eşedd-i her belâ
Lücce-i rahmetden anlar anlara cevher belâ

Nâr-ı aşkın micmer-i zerrînidir kalb-i velî
Rû-nümâdır anın içün anda çün âzer belâ

Dil ki nîrân-ı mahabbet âteş-i sûzânıdır
Lâ-cerem olmak gerekdir ana hâkister belâ

Yâ çemen-zâr-ı kulûbün cûy-ı feyz-âsârıdır
Devr edüp sîrâb eder her gûşesin yer yer belâ

Kaçma arıfsen belâyâdan ki merd-i ârife
Olmuş ihsân-ı celîl-i Hâlık-ı Ekber belâ

Bulmasa derd ü belâ nezd-i Huda'da i'tibâr
Meşhed-i âl-i Rasûl olmazdı hâk-i Kerbelâ

Kerbelâ bir bahr-i bî-pâyân-ı gam girdâbıdır
Âlem-i imkâna hep çekmiştir andan ser belâ

Pâdişâh-ı Kerbelâ'dır kıdve-i ehl-i yakîn
Çekmemiştir ol kadar derd ü belâyâ mürselîn

III

Nüsha-i îmânların anlar ki tahrif etdiler
Bin kitâb-ı mefsedet te'lif ü tasnîf etdiler

Şeh Hüseyin'i Kûfe'ye da'vet kılup mel'ûnlar
Kerbela hâkinde ol mazlûmı tevkif etdiler

Ehl-i Beyt'e arz edüp nâ-hak Yezîd'in bey'atın
Kudsiyâna secde-i esnâmı teklif etdiler

Eyleyüp Âl-i Rasûl-i muhteremden kat'-ı âb
Kanlarıyla yerleri iskâya tehnîf etdiler

Kalkışup şer'-i kavim ü hânedânın mahvına
Hem Rasûlullâh'ı hem Allah'ı tecyîf etdiler

Etmedi mutlak Kelîmullâh'a Fir'avn-ı la'în
Ehl-i Beyt'i öyle kim tahkir ü tezyif etdiler

Ân-be-ân cevri ü ezayı arturup hem bir birin
Zulm ü âzâr itmeğe teşvik u tahlif etdiler

Leyle-i aşr-i Muharrem kim hemân oldu sabâh
Çekdi evlâd-ı Rasûl'ün üstüne a'dâ silâh

IV

Bir taraftan cûşiş-i cünd-i adû-yı bed-nijâd
Bir taradan sûziş-i mihr-i sipîhr-i bî-sedâd

Pend bî-te'sîr ü ümmîd ü teselli munkatı'
Derd-i bî-hadd ü deva nâ-bûd hatır nâ-murâd

Baht nâ-sâz u felek ma'kûs u devrân bed-nüvâz
Dost kem-mikdâr u tâli' dîn-i düşmen bî-idâd

Na'rahâ-yı el-ataş sâ mân-güdâz-ı sâ mia
Çâk çâk-ı tığ-ı hançer hân umân-sûz-ı fuâd

Sîne mecruh u ciğer pür-hûn u hatır münkesir
Cân nizâr u ten zahım-dâr u kuvâ bî-ittihâd

Ehl-i tâat ser-be-ser âmâde-i hükm-i kazâ
Eşkıya saf saf hadeng-endâz-ı udvân u inâd

Neylesün bilmezdi kim sultân-ı deşt-i Kerbelâ
Hıfz-ı ezvâc ide yâ azm-i cinâna ictihâd

Cümlesin âhir kılup tevdi'-i lutf-ı Kirdgâr
Kıldı nâmûs-ı şerîat uğruna canın nisâr

V

Yâd edüp amma vesâyâ-yı ekîd-i dâderin
Akd-i tezvîc etdi anda Kâsım'a bir duhterin

Çeşm-i hasretle bakup yek-dîğere ol iki nûr
Gözlerinden dökdüler yaş yerine cân cevherin

Ümm-i Leylâ sarılıp oğlu Aliyy-i Ekber'e
Reşk-i Mecnûn eyledi hâl-i dil-i gam-perverin

Şerha şerha eyleyüp kalbin Sekîne âhdan
Deste deste yoldu Zeyneb sünbül-i gîsûların

Ümmü Gülsüm bir taraftan eyleyüp âh u fiğân
Çeşme-i hûn-ı derûn itdi mübarek gözlerin

Seyr edüp evc-i âlâdan Ehl-i Beyt'in hâlini
Çâk çâk etdi felek dâmân-ı mihr-i enverin

Akıbet hâb-ı huzura vardı hep ashâb u âl
Nûş edüp birbiri ardınca şehâdet kevserin

Hey ne hikmet kim tecellâ eyleyüp ism-i Sabûr
Pây-mâl oldu sehâb-ı zulmete deryâ-yı nûr

VI

Söndi nûr-ı dîde-i Zehrâ-yı iffet-kâr hayf
Muntafî oldu çerâğ-ı sîne-i Kerrâr hayf

Bûse-gâh-ı Ahmed-i Muhtâr olan cây-ı latif
Oldu yâ Rab arza-i şemşîr-i âteş-bâr hayf

Dîv-bâd-ı fitneden hıfz itmeyüp fânûs-ı çarh
Zulm ile diğnendi şem'-i meclis-i ebrâr hayf

Bir şekavet taşı kim cevr ü cefâ bünyâdıdır
Kırdı mahv etdi hezârân cevher-i şeh-vâr hayf

Gülsitân-ı dîni pâ-mâl eyledi seyl-i sitem
Oldu âfet-dîde bâğ-ı âlem-i envâr hayf

Pâre pâre kıldı hâr-ı gam ki bir berg-i güli
Bülbül-i kuds eylemişdi anı der-minkâr hayf

Hikmetinden sormak olmaz Hakk'a amma hûn eder
Âdemin cân u dilin bu hikmet ü esrar hayf

Mest-i rüsvâ-yı mahabbetdir dil-i âşüfte-kâr
Mestin olmaz sözleri şâyân-ı sem'-i i'tibâr

VII

Farz iken islâma hubb u ihtirâm-ı Ehl-i Beyt
Nâzenînân-ı Îlâh iken kirâm-ı Ehl-i Beyt

Kudsiyân eylerken izhâr-ı temennî olmağa
Hâk-i pâ-y-ı Mustafâ kemter-gulâm-ı Ehl-i Beyt

Kılmadı tığ-ı sitemden gerden-i canın rehâ
Şeh Hüseyin İbn-i Alî ya'nî İmâm-ı Ehl-i Beyt

Hançer-i âzâr-ı kavm-i mel'anet-kirdâr ile
Pâre pâre oldu ecsâd-ı izâm-ı Ehl-i Beyt

Oldu pâ-mâl-i huyûl-i leşker-i a'dâ-yı dîn
Bâr-gâh-ı arşa hem-serken hıyâm-ı Ehl-i Beyt

Hâne-i şer'-i mübîn-âsâ elinde düşmenin
Tarumar oldu esâs-ı intizâm-ı Ehl-i Beyt

Kâviş-i udvân ile fass-ı nigîn-i dehrden
Mahv u imha olmağa az kaldı nâm-ı Ehl-i Beyt

Her ne zulm âlemde kim bir ehl-i udvân eyledi
Anı Evlâd-ı Rasûl'e İbn-i Süfyân eyledi

VIII

Taşa ursun başını âb-ı revân kan ağlasın
Hâke salsın mihr ü mâhın âsumân kan ağlasın

Gird-bâd-ı âhun irsal etsin arşa rüzgâr
Âlemi devr eyleyüp bâd-ı vezân kan ağlasın

Çeşme-i zulmetde kalsın haşre dek âb-ı hayât
Hızr edüp âh-ı dem-â-dem nîm-cân kan ağlasın

Çâk çâk olsun girîbânı sipihrin çün sehâb
Hâk-sâr etsün zemîni gam zaman kan ağlasın

Eyleyüp Rıdvân saray-ı cenneti beytü'l-hazen
Nâle çeksin hûr-i gılmân-ı cinân ağlasın

Nevhalar bünyâd kılsun Müntehâ'da Cebreîl
Giryê-bâr olsun uyûn-ı kudsiyân kan ağlasın

Çeşme-sâr oldukça hûn-ı teşnegân-ı Ehl-i Beyt
İnlesün lâhûtiyân u lâ-mekân kan ağlasın

Âteş-efrûz-ı belâ vü mihnet ü gamdır bugün
Mâh-ı cân-sûz-ı Muharrem rûz-ı mâtemdir bugün

IX

Düşdü ol dem kim yere hûn-ı şehîd-i Kerbelâ
Ref olundu arşa kabrinden Cenâb-ı Mustafâ

Zîb-i rumh oldu o gün kim re's-i vâlâ-yı Hüseyin
Hâke atdı tâc u destârın cemî 'i enbiyâ

Haydar u Zehrâ'yı kıldı nezd-i Hak'da bî-huzûr
Hûn-ı erbâb-ı şehâdet eşk-i etfâl ü nisâ

Iztırâbından haraba tutdu yüz arş-ı Mecîd
Gâret etdikçe hıyâm-ı hanedanı eşkiya

Sanmayın hûn-ı şafakdır dâmen-i âfâkda
Afitâbın berk-i şemşîrinden oldu rû-nümâ

Seyyidâtın seyr edüp rûy-ı melâl-engîzini
Kıpkızıl oldu hicabından sipihri-bî-vefâ

Kâbil-i icra değildir mâtem-i Âl-i Rasûl
Olsa kat kat nüh-revâk-ı âsumân mâtem-serâ

Nûş-ı sahbâ-yı şehâdetdir bu derdin çâresi
Ölmeden Kâzım onulmaz ehl-i aşkın yâresi

10- Tercî-i Bend

Mersiye

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâilü Fâilün

I

Derdâ ki gerdiş-i felek-i bed-şiyem sana
Oldu medâr-ı mihnet ü âlâm u gam sana

Kesb-i tefeyyüz eyledi dünyâda her belâ
İzhâr edüp inâbetin ey muhterem sana

Sâğar-dih-i helâhil olan zât-ı Şebber'e
Çekdi dü-dest-i zulm ile tığ-ı sitem sana

Tahrik edince Kûfe'ye râyât-ı devletin
Oldu şu'â-ı âteş-i âhın alem sana

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

II

Sen pâdişâh-ı mesned-i kurb-ı kabulsün
Sen kurre-i dü-çeşm-i cenâb-ı Rasûl'sun

Serv-i riyâz-ı dîn ü ciğer-pâre-i Alî
Nûr-ı sürûr-ı sîne-i zât-ı Betûl'sün

Şîr-i Hudâ'dır ey şeh-i zî-şân vâlidin
Hayru'l-halefsin ol şeh-i şibl-i besûlsün

Zevk eylemekde sâye-i ceddinde kâinât
Vâ hasretâ ki sen yine zâr u melûlsün

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

III

Meydân-ı Kerbelâ'ya çeküp râyet-i himem
Kıldun rikâb-ı devletini mecma'-ı elem

Sabrın düşürdü hayrete ehl-i mesâibi
Bir bir gelüp mülâzemetin kıldı cümle gam

Cem' oldu zîr-i zılline ervâh-ı enbiyâ
Rekz eyledin o menzil-i ulyâyâ kim alem

Sen ber-güzîde bir gül-i sad-berg iken henüz
Sındırdı nahl-i kâmetüni sarsar-ı sitem

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

IV

Çekdin sabâvetünde gam-ı cedd-i ekremin
Öksüz bıraktı ümm-i şefik-i mükerremin

Sît-i şehâdetin işedüp amm-i pâkinin
Gördün belâ-yı vâlid-i zî-şân u ehramın

Zehr-i firâk-ı dâderi nûş eyleyüp tamâm
Hazm eyledin mesâib-i evlâd-ı efhamın

Tığ-ı sitemle cismin edüp pâre pâre âh
Kıldı Yezîd'e tuhfe felek re's-i a'zamin

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

V

Etdikde Kerbelâ'ya sefer Şâh-ı Kerbelâ
Kılmış idi hûn-ı eşki siper Şâh-ı Kerbelâ

Bir bir görüp şehâdet-i evlâd ü âlini
Gözden dökerdi hûn-ı ciğer Şâh-ı Kerbelâ

Meydân-ı sabra taş diküp kıldı sînesin
Âmâc-ı tîr- hükm-i kader Şâh-ı Kerbelâ

Gör lutfı kim adûsını dil-şâd eder kılup
Nefsinde ihtiyâr-ı keder Şâh-ı Kerbelâ

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

VI

Biz mâteminle sîne döğerse mahallidir
Bismil-geh-i belâna çökersek mahallidir

Hem-çün kemâl-i çille-i mihnetle kaddimiz
Dâl-i dile dönince bükersek mahallidir

Kâzım kulun gibi tükedüp eşk-i dîdeyi
Hûn-âbe-i derûn dökersek mahallidir

Yâd eyledikçe çekdiğin âlâmı çarha biz
Şemşîr-i âh u nâle çekersek mahallidir

Yâ Şâh-ı Kerbelâ ne reva bunca gam sana
Derd-i dem-â-dem ü elem-i dem-be-dem sana

11- Müsemmen

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

❖ Mâh-ı mâtem kim doğar her yıl bu nîlî bâmdan
Şevk u şâdî hicret eyler kişver-i İslâm'dan
El çeküp ehl-i recâ dâmân-ı istirhamdan
Şu 'le-i hırmân olur peyda çerâğ-ı kâmdan
Bî-mecâlim öyle kim âlâm-ı bî-ârâmdan
Nûr-ı subhı gözlerim seçmez sevâd-ı şamdan

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmıdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyamdan

Teşne şâh-ı Kerbelâ'yı eyledikçe yâd dil
Cân olur tenden gönül cân u cihandan münfail
Kabil olmaz tesliyet sabr eylemek mümkün değil
Mihnetim artar güzâr etdikçe ömrüm muttasıl
Âteş-i endûh edüp kânûn-ı sînem müştail
Hirmen-i sabrım kılar berk-i belâyı müzmahil

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-eyyâmıdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmıdan

Âh u feryadım görüp ayb etmesün bî-derdler
Fikr-i hevl-i Kerbelâ'dandır bana bu derd-i ser
Eyleyüp cân u dilim mihr-i mahabbet müstakar
Olmuşum rûz-ı ezelden bende-i İsnâ Aşer
Öyle itmişdir derûn-ı sineme gam kim eser
Zâil olmaz haşre dek mir'ât-ı canımdan keder

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmdan
Bari hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmdan

Bir dem olmaz kim gide dilden gam-ı Âl-i Abâ
Zikr-i vâlâ-yı Hasan fikr-i Hüseyin-i Kerbelâ
Hâsılı bilmem nedir âlemde âsâr-ı safâ
Âşık-ı zarım benimle tev'em olmuşdur belâ
İnse de gökden müdâvât edemez İsâ bana
Hâl-i zarımdan şikâyet olmasın yâ Rabbena

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmdan

Dil-harâb-ı mihnetim her bâr âbâd olmazam
Mübtelâ-yı hasretim deyyâr dil-şâd olmazam
Dâimâ melûf-ı derdem zevk-mu'tâd olmazam
Bir nefes gamdan rehâ mâtemden âzâd olmazam
Merd-i mazlûmam halâs-ı dâm-ı bî-dâd olmazam
Her ne olsam hâsılı mehcûr-ı feryâd olmazam

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmdan

Hâk-i pâk-i Kerbelâ'dır cevher-i mâhiyyetim
Hûn-ı hicranla muhammerdir hamîr-i tiynetim
Ârzû-bîgâne bir dîvâne-i ye's-ülfetim
Nâle-mu'tâdım fiğân-kârım bükâ-hâsiyyetim
Yokdur âsâr-ı meserretten nasîb ü kısmetim
Bir muazzam heykel-i hüzn-i diyâr-ı rikkatim

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmdan

Deşne-i mâh-ı Muharrem'den olup mecrûh-ı cân
Mâtem-i Âl-i Muhammed'le gözüm doldukça kan
Lâle-veş kıldıkça bağrım dâğ-ı hûnînin ayan
Eyledikçe çille-i gam nâvek-i kaddim keman
Hirmen-i samanımı sûzân edüp berk-i figân
Eyledim Kâzım bu mu'ciz matla'ı vird-i zeban

Çün demî şâd olmazam devr-i cefâ-encâmdan
Bâri hergiz doğmayaydım mâder-i eyyâmdan

12- Müsemmen

Mersiye

Meʼûlü Fâʼilâtün Meʼûlü Fâʼilâtün

Zâlimler el urup hep şemşîr-i cân-rübâya
Kasd etdiler ser-â-pâ evlâd-ı Mustafâ'ya
Devrân olup müsâid o kavm-i bî-hayâya
İsâl olundu bî-dâd ser-hadd-i intihaya
Kimler eder tahammül yâ Rab bu ibtilâya
Âmâc edüp vücûdın bin nâvek-i kazaya

Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

Ashâb u âlinün hep kibarı vü sığârı
Bir bir kılup önünde azm-i huzûr-ı Bârî
Dil-teng edüp susuzluk tâ arşa oldu sârî
Etfâl ü seyyidâtın feryâd-ı bî-karârı
Her yüzdenden itdi tazyîk a'dâ o şehriyârı
Ahir çıkup elinden dâmân-ı ihtiyârı

Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

Yârân olup ser-â-ser mest-i mey-i şehâdet
Meydânda kaldı tenhâ ol neyyir-i saâdet
Bu hâl olup adûya sermâye-i cesaret
Etrafın aldı birden eşrâr-ı pür-dalâlet
Yetmiş iki yerinden mecruh olup nihayet
Bundan ziyâde harbe Hak vermeyüp icazet

Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

Cûş eyleyüp belâya mânend-i mevc-i tûfân
Keştî-i Ehl-i Beyt'i kıldı şikest ü vîrân
Maktul olup ser-â-ser ashâb-ı âl-i hîşân
Yektâ-rev oldu ol mâh çün âfitâb-ı rahşân
Saldırdı her taraftan hınzîr-veş Yezîdân
Âhir olup vücûdı mânend-i lâle al kan

❖ Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

Ol şâh-ı dîn-penâhı tenhâ görünce düşmen
Etdi hücum u savlet şiddetle her taraftan
Mânend-i kasr-ı cennet açup vücûdı revzen
Her canibinde kandan bir çeşme oldu rûşen
Ahkâmın etdi icra takdîr-i Rabb-i Zü'l-men
Kâzım olup nihayet bî-tâb harb ederken

Düşdü Hüseyin atından sahrâ-yı Kerbelâ'ya
Cibrîl var haber ver Sultân-ı Enbiyâ'ya

13- Müsemmen

Mersiye

Müstef'ilün Mefâilün Müstef'ilün Mefâilün

Ey derd-i gamdan ağlayan şâhân-ı Kerbelâ'yı gör
Cevr-i sitemden inleyen mihmân-ı Kerbelâ'yı gör
Yanma yakılma hâline sûzân-ı Kerbelâ'yı gör
Mevc-i belâya gam yime tûfân-ı Kerbelâ'yı gör
Devrân ne hâle koydı bak meydân-ı Kerbelâ'yı gör
Benzer mi zulm-i dîğere udvân-ı Kerbelâ'yı gör

Gel ey Rasûl-i Kibriyâ atşân-ı Kerbelâ'yı gör
Al kan içinde teşne-leb Sultân-ı Kerbelâ'yı gör

Senden ümîd-i lutf edüp erbâb-ı ibtilâ Alî
Dâmân-ı iltifâtına etmişler iltica Alî
Leb-teşnelikle cân verüp evlâd-ı Mustafâ Alî
Dönmüş fezâ-yı mahşere meydân-ı Kerbelâ Alî
Tutmuş cihanı ser-be-ser bâng-ı nidâ-yı yâ Alî
Alup Betûl-i ekremi yâ rûh-ı Murtazâ Alî

Gel ey Rasûl-i Kibriyâ atşân-ı Kerbelâ'yı gör
Al kan içinde teşne-leb Sultân-ı Kerbelâ'yı gör

Emr-i Yezîd-i şûm ile İbn-i Ziyâd'ın askeri
Gösterdi Ehl-i Beyt'ine âlâm-ı hevli-i mahşeri
Hep pâre pâre kıldılar âl-i Akîl ü Ca'fer'i
Mecrûh-ı bî-beden yatur al kan içinde serleri
Seyr et ne hâle koydılar evlâd-ı pâk-i Haydar'ı
Sil eşk-i çeşm-i Zeyneb'i hûn-ı Aliyy-i Ekber'i

Gel ey Rasûl-i Kibriyâ atşân-ı Kerbelâ'yı gör
Al kan içinde teşne-leb Sultân-ı Kerbelâ'yı gör

Eyler Rukiyye dîdeden her dem isâle kanlu yaş
İder Sekîne sinesin mecruh urup her taş baş
Feryadı Ümmü Gülsüm'ün kılmış cihanı dil-hurâş
Zeyne'l-Abâ'nın eylemiş emraz u gam sadrın firâş
Almış vücûd-ı ekremin hep seyyidâtın irtîâş
Olmuş mı ayn-ı âlemin manzûrî böyle bir savaş

Gel ey Rasûl-i Kibriyâ atşân-ı Kerbelâ'yı gör
Al kan içinde teşne-leb Sultân-ı Kerbelâ'yı gör

Âl-i Rasûl'e eyleyüp Süfyâniyân kasd-ı gulû
Bir tıfl-ı nâza vermedi rahm eyleyüp birisi su
Kâzım bu kanlu fâcia kılmaz mı çarhı tîre-rû
Dolmaz mı cevvi-i âsumân hûn-ı ciğerle sût-be-sût
Hûn-ı Hüseyin'e kanmayup billâh o kavm-i fitne-cût
Cism-i latifin etdiler pâ-mâl-i esb-i tünd-hû

Gel ey Rasûl-i Kibriyâ atşân-ı Kerbelâ'yı gör
Al kan içinde teşne-leb Sultân-ı Kerbelâ'yı gör

14- Gazel

Mersiye

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

Kıldı Hüseyin-i mazlum azm-i huzur-ı bî-çûn
Ten-çâk u ser-bürîde dil-teşne vü ciğer-hûn

Yâ Rab nedir bu hikmet verdi ukûle hayret
Etdi Yezîd'e hürmet kıydı Hüseyin'e gerdûn

Âl-i Nebî kanından seyl akdı her yanından
Meydân-ı Kerbelâ'nın toprağı oldu gül-gûn

Kıldı Aliyy-i Ekber nûş-ı şarâb-ı kevser
Leb-teşne Ümm-i Leylâ derd ile oldu mecnûn

Urdu Sekîne başın her taşa hem-çü emvâc
Akıtdı kanlu yaşın Zeyneb misâl-i Ceyhun

Gülbâng-ı Ümmü Gülsüm ditretti şeş-cihâtı
Feryâd-ı Şehribânû dünyâyı kıldı mahzun

Şemşîr-i tîr-i Abbâs ol kavm-i şûmî yâ nâs
Gökden biçerdi çün dâs Hak'dan olaydı me'zûn

Cevr ü cefâsı yârın uşşâk-ı can-fikârın
Etdi dil-i nizârın nâr-ı gumûma kânun

Kâzım gelür mi takat bu derd-i cân-güdâza
Kim ıtret-i Muhammed ola esîr ü mescûn

15- Müseddes

Mersiye

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Nâ-hak dökilen kanını andıkça Hüsey'n'in
Ey dîde akıt yaş yerine kurre-i aynın
Bu bâr-ı belâ kaddini бүkdü kamereynin
Kan ağladı kabrinde şehîdânı Huney'n'in

Her mûyına bin cân fedâdır Haseney'n'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Hañçer-keş-i ebru olıcak mâh-ı Muharrem
Dünyâyı tutar velvele-i şîven ü mâtem
Feryada gelüp ravza-i Firdevs'de Âdem
Müstağrak-ı deryâ-yı gumûm oldu dü-âlem

Her mûyına bin cân fedâdır Haseney'n'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Bir âh ideyim kim dü-cihân âteşe yansın
İmân getirüp âhirete kâfir inansın
Deryâ-yı sirişkim ser-i eflâka tayansın
Şemşîr-i siyeh-tâb-ı kaza kana boyansın

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Ger kat'-ı suâl eylemese deşne-i takdîr
Dâmân-ı kazaya sarılır nâle-i şeb-gîr
Âh etmemeğe çâre mi var âh kim ey pîr
Dünyâyı harâb etdi bu gam yok yine tedbîr

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Bâr-ı gam u evzâr-ı belâ бүkdü belim âh
Âh eylemeden başka işe varmaz elim âh
Ey ehl-i vefâ müttefikan gel diyelim âh
Âh etmeyelim de nidelim neyleyelim âh

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

La'netle anup nâmını her bâr Yezîd'in
Söğ a'vânına ensârına ol kahbe pelîdin
Güş eyleme akvâlini zühhâd-ı anîdin
Yok bunda yeri laklaka-i güft ü şenîdin

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Ey da'vî-i islâm iden erbâb-ı şekavet
Sad reng-i hicâb-âver-i ruhsâre-i ümmet
Ayâ ne idi bâis-i izhâr-ı adâvet
Kim eyledinüz bunca fesâdât u ihanet

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Dehrün yere mi geçdi aceb âb-ı hayâtı
Leb-teşne şehîd eylediler bunca guzâtı
Mîn-ba'd gerekmez feleğın halka sebâtı
Çarhı kırılıp aksine dönsün harekâtı

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Feryâd bugün bâis-i nakz-ı edeb olmaz
Bu vak'a gibi mâteme a'lâ sebep olmaz
Erbâb-ı dile gerçi zamân-ı tarab olmaz
Cân virse de gamdan bugün âdem aceb olmaz

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Gafletle geçürme gününü aç gözün ey cân
Eyle feleğın gerdişine nazra-i im'ân
Billâh değıldir dökülen katre-i bârân
Sükkân-ı semânun oluyor göz yaşı rîzân

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Şemşîr çeküp pâdişeh-i kurb-ı kabule
Şu vermediler teşne-leb evlâd-ı Rasûl'e
Yâd etmeyi cennet getürür ehl-i ukûle
Yâ Rab bu ihanet ne reva âl-i Rasûl'e

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Bu fâcia ger hükm-i şu'ûn-ı ezelîdir
Bin hikmet ü esrâr-ı Hudâ bunda celîdir
Sabr itmeğe yok çâre velî neylemelidir
Kim mahşer-i gam maktel-i evlâd-ı Alî'dir

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Açdın bize bir yâre kim ey çarh-ı sitem-zâd
Kan ağlıyor ahvâlimize hançer-i bî-dâd
Yetmez bu gama kıldığımız nâliş ü feryâd
Erbâb-ı dil etsin yeni feryâdlar îcâd

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

Kâzım yetişür perde-birûn-ı edeb olma
Bir âh ile ifnasına halkın sebep olma
Meydân-ı mahabbetde velî pür-tarab olma
Ağla gece gündüz nazar-endâz-ı şeb olma

Her mûyına bin cân fedâdır Haseneyn'in
Hem Haydar u Zehrâ vü Rasûl-i Sakaleynin

16- Müseddes

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Destim ey cellâd-ı gam pek bağla Allah aşkına
Hançer-i cevri ü cefâyı zağla Allah aşkına
Öldürüp bîmâr gönlüm sağla Allah aşkına
Ey hadeng-i aşk sînem dağla Allah aşkına

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Mihnet-i cân-sûz-ı Şâh-ı Kerbelâ'yı yâd kıl
Ehl-i Beyt'in çekdiği kürbetleri îrâd kıl
Bâda vir bünyâd-ı sabrın nâliş ü feryâd kıl
Derd ile hûn ile bağrın âhın âteş-zâd kıl

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Ağla âşık ağla aşr-i mâh-ı mâtemdir bugün
Âh u feryâd edecek demdir Muharrem'dir bugün

Âh u zâr etmek ibâdetden mukaddemdir bugün
Dem-be-dem kan ağlamak uşşâka elzendir bugün

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Hayf kim tığ-ı sitemle bir alay kelb-i anîd
Eyledi nahl-i mübîn-i dîni kat' u nâ-bedîd
Bûse-gâh-ı Ahmed'e hançer koyup Şimr-i pelîd
Kıldı rûh-ı Murtazâ'yı teşne-leb zâr u şehîd

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Eyleyüp şeytânı sebkat bir seg-i gaddâr hayf
Çekdi evlâd-ı Rasûl'e tığ-ı âteş-bâr hayf
Kaplayup kevn ü mekânı zulmet-i âzâr hayf
Şâm-ı hicran oldu subh-ı vuslat-ı dildâr hayf

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Kerbelâ toprağına rîzân olan her katre kan
Sîne-i sabr-ı Rasûl'e açdı dâğ-ı hûn-feşân
Ditreyüp bu zulm ü cevrün dehşetinden lâ-mekân
Eyledi la'net Yezîdâna Cenâb-ı Müsteân

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Benzemez diğêr belâyâya belâ-yı Kerbelâ
Hâric-i sabr u tahammüldür cefâ-yı Kerbelâ
Eyleyüp keş-i dil ü câm fedâ-yı Kerbelâ
Olalım sâğar-keş-i mâtem-serâ-yı Kerbelâ

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Gûş kıl ehl-i nifâkın cür'et-i bî-bâkini
Anmayup Hakk'ın Rasûl-i mazhar-ı levlâkini
Terk edüp hâk üzre sâdâtın ten-i sad-çâkini
Revnağ-ı rumh etdiler bir bir ruûs-ı pâkini

Ah u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Sanmayın reng-i şafakdan oldu ahmer hâfikayn
Yakdı yandırdı cihanı şu'le-i hûn-i Hüseyin
Eşk-i çeşmin kalmadıysa hûn-ı dilden eyle deyn
Kim bugün kan ağlamaktır ehl-i aşka farz-ı ayn

Ah u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Tu'me-i tîğ-ı mezâlim âl-i Zehrâ'dır bugün
Ehl-i derde her belâ vü gam müheyyâdır bugün
Vakt-i mâtemdir zamân-ı bes ü şekvâdır bugün
Rûz-ı mahşerden hezârân dehşet-efzâdır bugün

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Ye's ü mâtemdir mihekk-i imtihanı âşıkın
Giryeye germ-i dem-â-demdür nişanı âşıkın
Dîdesinden bellidir râz-ı nihânı âşıkın
Ayn-ı rahmetdür dü-çeşm-i hûn-feşânı âşıkın

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

Ehl-i Beyt'in çekdiği âlâmı der-hâtır kılup
Za'f-ı ten verdikçe derd-i dil hayât-ı cân bulup
Geh giribân çâk edüp geh rîş ü ruhsârun yolup
Kâzım-ı zâra hemîşe hem-dem ü hem-derd olup

Âh u feryâd eyle ey dil ağla Allah aşkına
Ey sirişk-i dîde durma çağla Allah aşkına

17- Müseddes

Mersiye

Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilâtün

Sanma devrân ki Muharrem ayın i'lân etdi
Tığ-ı udvânını izhâr u nümâyân etdi
Açdı mâtem kapısın âlemi giryân etdi
Âl-i Süfyânı fakat mazhar-ı ihsân etdi

Kanını dökdü Hüsey'nin ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdup göz yaşın umman etdi

Şimr-i mel'ûn çeküp cevr ü cefâ hançerini
Basdı tâ sînesine pây-ı sitem-güsterini
Bedeninden ayırıp âh o mübarek serini
Hûn-ı pâkiyle hizâb itdi ruh-ı enverini

Kanını dökdü Hüsey'nin ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

Ümmü Gülsüm kapanup yerlere hem-çün âhû
Yolarak saçlarını Zeyneb ü Şehribânû
El-ataş-gû iken evlâd-ı Muhammed yâ hû
Bu ne udvân ki yine vermeyüp a'dâ bir su

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan itdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

Veled-i asgarını gösterüp ol şâh-ı vahîd
Dedi bir savt-ı bülend ile ki ey kavm-i Yezîd
Etmeyin bâri bu ma'sûmı ciğer-teşne şehîd
Meded Allah için olsun bakun ol kavm-i pelîd

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

Allah Allah bu ne esrâr-ı hikem-pîrâdır
Hânumân-sûz u ciğer-dûz u esef-efzâdır
Beni ma'zûr tutun derd ile dil şeydâdır
İbn-i Süfyân gibi nezdimde felek rüsvâdır

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

Ey eden Ahmed-i Muhtâr'a salât u hürmet
Yok mudur zerre kadar sende mürüvvet gayret
Al ü evlâdına eyler mi bu cevri ümmet
Yine mi etmeyelim kavm-i Yezîd'e la'net

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

La'net ol kelb-i akûrun sıfat u hey'etine
Dil ü cân u ciğer ü peyker ü pây u serine
Kavm-i ensâr u tebâr u hadem ü leşkerine
Ki geçüp her biri Kâzım o pelîdün yerine

Kanını dökdü Hüseyin'in ciğerin kan etdi
Ehl-i Beyt'in akıdıp göz yaşın umman etdi

18- Müseddes

Mersiye

Feilâtün Feilâtün Feilün

Meded ey çeşm-i dil ü cân ağla
Gülme bir saniye her ân ağla
Kerbelâ vâkıasın yâd kılup
Âteş-i mâtem ile yan ağla

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Mâh-ı cân-sûz-ı Muharrem'dir bu
Mevsim-i şîven ü mâtemdir bu
Bende-i Âl-i Rasûl'e billâh
Yanacak yakılacak demdir bu

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Eyleyüp şâhid-i gam arz-ı cemâl
Bağrımı deldi yine mâtem-i âl
Dâhil-i gülşen-i firdevs olsam
İdemem kesb-i meserret fi'l-hâl

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Eşkdir âşık-ı nâlâna nişan
Eşkdir da'vî-i hubba burhan
Bilinir âşık olan çeşminden
Olagör âşık isen eşk-feşân

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Zikr-i ahvâl-i şehîd et turma
Sebb-i a'vân-ı Yezîd et turma
Var ise hubb-ı Hudâ kalbinde
Girye vü zârî şedîd et turma

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Vâkîf-ı sırr-ı mahabbetsen eğer
Mâil-i devlet-i vuslatsan eğer
Yolun evlâd-ı Rasûl'ün yoluna
Tâlib-i cennet ü rü'yetsen eğer

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Mihnet-i şâh-ı şehîdânı düşün
Ehl-i Beyt etdiği efgânı düşün
Kerbela sahn-ı ciğer-sûzında
Tiğ-ı gadr ile akan kanı düşün

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidir durma hemân kan ağla

Olayım dersen eğer nâil-i kâm
Sâha-i haşrde ber-vefk-i meram
Kâzım-ı zâr u perîşân gibi
Yâd edüp teşne şehîdânı müdâm

Ağla ey dîde-i giryân ağla
Demidür turma hemân kan ağla

19- Müseddes

Mersiye

Müfte'ilürü Müfte'ilün Fâ'ilün

Sîne döğüp ey dil ü cân mâtem et
Kan yaş akıt girye-künân mâtem et
Ah u fiğân eyle amân mâtem et
Âşık isen turma hemân mâtem et

Mü'min olan mâtem mu'tâd eder
Hakk'ı seven nâliş ü feryâd eder

Sîne döğüp ney gibi kıl nâleler
Dağlar aç sînene çün lâleler
Gıpta edüp çeşmüne bîğâleler
Hâline kan ağlayalar jaleler

Mâtem et ey âşık-ı âşüfte-dil
Mâtem eder mü'min olan muttasıl

Cû gibi taşlarla döğüp sîneni
Dest-i irâdetle kır âyîneni
Hâke salup hırka-i peşmîneni
Mâteme vakf et dil-i gam-kîneni

Mâtem eder mü'min-i pâk-i'tikâd
Mü'min isen mâteme kıl i'tiyâd

Sinene eşkün akıdup hem-çü Nil
Giryeden et merdüm-i çeşmün alîl
Eyle Hüseyin uğrına kanın sebîl
İsteme îmânına dîğەر delîl

Mâtem eder mazhar-ı îmân olan
Cana kıyar merd-i müselmân olan

Sîneden et nâvek-i âhın güşâd
Kavs-i kazayı bürüsün gird-bâd
Öyle fiğân eyle kim ey nâ-murâd
Rahm ide feryâdına Rabbu'l-ibâd

Mâtem eder Hak'dan atâ isteyen
Sîne döğەر ehl-i azâyım diyen

Şerhadan et sîneni dâğ üstü bâğ
Kıl harem-i izzete âhın çerâğ
Eylemeyüp zâr u figândan ferağ
Âlem-i imkânda oldukça sağ

Mâtem et Allah u Rasûl aşkına
Yak çiğêrin nûr-ı Betûl aşkına

Sîne açup hançer-i hûn-hâreye
Cismini döndür dil-i sad-pâreye
Bakma bu yolda açılan yâreye
Hem-dem olup Kâzım-ı bî-çâreye

Mâtem et ey cân âmân mâtem et
Durma âmân ağla hemân mâtem et

20- Müseddes

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Şem'-i mihrâb-ı imâmetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Minber-efrûz-ı hitâbetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Nâzenûn-i Rabbi izzetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Seyyid-i Şübbân-i cennetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Bahr-i rahmetdir Muhammed ebr-i ihsândır Alî
Mîhr-i hikmetdir Muhammed mâh-ı irfândır Alî
Fahr-i âlemdür Muhammed şâh-ı merdândır Alî
Cevher-i cândur Muhammed nûr-ı îmândur Alî

Verd-i gülzâr-ı nübüvvetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Bülbül-i bâğ-ı vesâyetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Dest-i a'dâdan helâhil-nûş-ı şîvendir Hasan
Dâğ-ber-dil bir şehîd-i mekr-i düşmendir Hasan
Hüsni hulk u hüsni sîret ile ahsendir Hasan
Nûr-ı çeşm-i Fâtîma mahbûb-ı Zü'l-mendür Hasan

Nuhbe-i şâh-ı velâyetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Vâris-i sırr-ı risâletdir Hüseyin-i Kerbelâ

Matla'-ı şems-i menâimdir Ali Zeyne'l-Abâ
Menba-ı lutf u merâhimdir Ali Zeyne'l-Abâ
Fahr-i ashâb-ı maâlimdir Ali Zeyne'l-Abâ
Câmi-i hulk-ı mekârimdir Ali Zeyne'l-Abâ

Kıdve-i ehl-i siyâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Verd-i destâr-ı şerâfetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Bâkır-ı ilm-i hakikat Hazret-i Bakır ki Hak
Hızr ile zât-ı şerîfin eylemişdir hem-sebak
Nüh-felek mecmûa-i fazlında gûyâ bir varak
Sâbi'-i seb'u'l-mesânîdir be-kavl-i müttefak

Hâris-i hısn-ı şerîatdır Hüseyin-i Kerbelâ
Hâmî-i şer' u hakikatdır Hüseyin-i Kerbelâ

Nakd-i mevrûs-i nübüvveddir kemâl-i Ca'ferî
Mazhar-ı "el-fakru fahrî" dir hısâl-i Ca'ferî
Lutf-ı Hak'dır ictihâd-ı bî-misâl-i Ca'ferî
Kıldı ser-hayl-i eimme imtisâl-i Ca'ferî

Mesned-ârâ-yı hılâfetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Sadr-pîrâ-yı imâmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Kâzım-ı gayzu'l-eâdî Mûsî-i Mûsâ-şiyem
Dest-i beyzâ-yı mekârim şâh-ı kudsiyyet-haşem
Nahl-i gülzâr-ı tecellâ Eymen-ârâ-yı hikem
Nûr-ı misbâh-ı saâdetdir o şâh-ı muhterem

Saykal-ı mir'ât-ı vahdetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Cevher-i bahr-i hüviyyetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Âfitâb-ı evc-i rif'atdır Ali Mûsâ Rıza
Mâhtâb-ı burc-ı kudretdir Ali Mûsâ Rıza
Zâik-i zehr-âb-ı mihnetdir Ali Mûsâ Rıza
Mübtelâ-yı kerb ü kürbetdir Ali Mûsâ Rıza

Tu'me-i tığ-ı felâketdir Hüseyin-i Kerbelâ
Şârib-i şehd-i şehâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Âşir-i İsnâ Aşer şâh-ı serâmeddir Takî
Ma'şer-i İslâm'a hâdî-i müeyyeddir Takî
Urvetü'l-vüskayı ümmet kutb-i emcedir Takî
Vefk-ı bâzû-yi yemin şer'-i Ahmed'dir Takî

Meyl-i mizân-ı adâletdir Hüseyin-i Kerbelâ
Zib-i evreng-i emaretdir Hüseyin-i Kerbelâ

Pâdişâh-ı etkiyâdur zât-ı vâlâ-yı Nakî
Dür-i bahr-i istifâdır zât-ı vâlâ-yı Nakî
Subh-ı nevrûz-ı hüdâdır zât-ı vâlâ-yı Nakî
Mîve-i nahl-ı Rıza'dır zât-ı vâlâ-yı Nakî

Serv-i gülzâr-ı semâhatdır Hüseyin-i Kerbelâ
Bûstân-pîrâ-yı re'fetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Kible-i hâcetdir ins ü cana bâb-ı Askerî
Cünd-i mansûr-ı melâikdir rikâb-ı Askerî
Başkadır te'sîr-i şemşîr-i hitâb-ı Askerî
Seyf-i meslûl-i İlâhîdir cenâb-ı Askerî

Şîr-i meydân-ı şecâatdir Hüseyin-i Kerbelâ
Seyyid-i ehl-i celâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Kutb-ı eflâk-i hüdâdır Mehdî-i sâhib-zamân
Zübde-i Âl-i Abâ'dur Mehdî-i sâhib-zamân
Sırr-ı pâk-i Mustafâ'dır Mehdî-i sâhib-zamân
Nûr-ı zât-ı Kibriyâdır Mehdî-i sâhib-zamân

Âfitâb-ı evc-i kudretdir Hüseyin-i Kerbelâ
Muktedâ-yı cümle ümmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Gerçi ol şehler ki bir bağın gül-i nesrînidür
Bir mükerrem nahl-i feyzin mâve-i nûşînidür
Cümlesi hep bir sipîhr-i izzettin pervînidür
Her biri mülk-i bekânın şâh-ı pür-temkînidür

Dürre-i tâc-ı saâdetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Kurre-i ayn-ı inâyetdir Hüseyin-i Kerbelâ

Olalı ser-dâde-i hubb u velâ-yı hanedan
Hamdû-lillâh eyledim kesb-i hayât-ı câvidân
Nola Kâzım eylemezsem fart-ı cürmümden figân
Eşref-âsâ eyleyüp bu matla'ı vird-i zeban

Melce-i erbâb-ı hâcetdir Hüseyin-i Kerbelâ
Şâfi'-i yevm-i nedâmetdir Hüseyin-i Kerbelâ

21- Muhammes

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Döndürüp çarhun sipihr-i kîne-gerdân yâ Hüseyin
Etdi icra hükmünü mîzâb-ı devrân yâ Hüseyin
Cürm ü noksanın kılup dünyâya i'lân yâ Hüseyin

Mâh-ı mâtem kim olur her yıl nümâyân yâ Hüseyin
Tazeler dâğ-ı derûnun ehl-i îmân yâ Hüseyin

Devre âğâz edeli peymâne-i pür-tâb-ı aşk
Dil-harâb etdi cihanı teşne-i tîz-âb-ı aşk
Subh-ı sâdik-veş girîbân-çâk olup ebvâb-ı aşk

Âh u feryâd etmesün yâ neylesün erbâb-ı aşk
Hasretinle âsumân ağlar bugün kan yâ Hüseyin

Hâlden hâle olup hukm-i zamane münkalib
Südde-i Süfyâniyâna oldu âlem müntesib
Olmadı gitdi felek semt-i salâha müncezib

Nola olsa haşre dek dülâb-ı devrân muztarib
Etdi seyl-âb-ı şekâ izhâr-ı tuğyan yâ Hüseyin

Mihr-i enverdir gül-i hamrâsı bâğ u râğının
Âb-ı Kevser'den musâffâdır suyu irmağının
Kerbelâ gülzârıdır gûyâ ki cennet bağının

Hûn-i Evlâd-ı Alî'den Kerbelâ toprağının
Oldu her bir rîze-sengi la'l ü mercan yâ Hüseyin

Çiğneyip tâ lâ-mekân sahraların hicran yeli
Pür-gubâr eyler riyâz-ı hâtır-ı ehl-i dili
Kabr-i Zehrâ'dan çıkup mecnûn eder her âkili

Na'rahâ-yı vâ Muhammed nâlehâ-yı yâ Alî
Eyledi Rûhu'l-Emîn'i zâr u giryân yâ Hüseyin

Hey ne kâfir-mâcerâdır İbn-i Sa'd-ı bî-hicâb
Kıldı evlâd-ı güzîn-i Mustafâ'dan kat'-ı âb
Ditreyüp mânend-i Zehrâ meşhedinde Bû-türâb

Hûr u gılmânın eder cân u ciğer-gâhın harâb
El-ataş-gûyân olan etfâl ü nisvân yâ Hüseyin.

Katre katre bahr-i bî-pâyân olup bârân-ı eşk
Keştî-i kevn ü mekânı kapladı ummân-ı eşk
Ol kadar cûş u hurûşa geldi kim tûfân-ı eşk

Dest urup dâmân-ı arşa bahr-i bî-pâyân-ı eşk
Lâ-mekânı tutdı dûd-ı âh u efgân yâ Hüseyin

Bir alay mel'ûn ki küfri ayn-ı îmân bildiler
Havf-ı Hak hubb-ı Rasûlullâhı dilden sildiler
Kasd edüp âhir sana cism-i latîfün dildiler

Pâre pâre eyleyüp âl-i izâmun kıldılar
Mushaf-ı şîrâze-i dîni perîşân yâ Hüseyin

Küfr ü îmân tâb olup sahbâsı buğz vü dinin
Muktezâsı nâr u cennetdir kabul ü reddinin
Anlaşılsun hükmü bundan kim adavet haddinin

Sayesi üftâde-i hâk olmamışken ceddinin
Hâk-sâr etdi seni erbâb-ı udvân yâ Hüseyin

Olalı mihmân-sarây-ı âlem-i imkâna zayf
Görmedik sahbâ-yı derd ü ibtilâdan başka keyf
Bî-tekellüf üstine a'dâ çeküp şiddetle seyf

Gül gibi devletlü başın tu'me-i tığ oldu hayf
İtmeyüp Allâh'dan haşyet Yezîdân yâ Hüseyin

Dîv-bâd-ı Kerbelâ'dan cûş iden bahr-i belâ
Koymadı bir gûşesinde saha-i dehrün safâ
Nola feryâd itse âlem çün hezâr-ı bî-nevâ

Ref olundu arşa gül-berg-i vücûd-ı Mustafâ
Hûn-i pâkin olduğu dem hâke rîzân yâ Hüseyin

Leşker-i a'dâ tereddüdler kılup her yanda
Tığlar ellerde eller hançer-i bürrânda
Âl u ashâbın fedâ-yı cân edüp meydânda

Sen yaturken sîne-i sad-çâk ile al kanda
Kanlı yaşlar dökseler çok mu muhibbân yâ Hüseyin

Tığ-ı gadr ile gedüp ukbâya hep evlâd u âl
Hayl-i düşmenle ederken sen tek ü tenhâ cidal
Deşt-i imkândan vücûba ref olup gerd-i melal

Rikkatin verdi cemâlullâha envâr-ı celâl
Âteşin kıldı Rasûlullâh'ı sûzân yâ Hüseyin

Mazhar-ı gufrân olur elbet seni her kim sever
Hubb u buğzundan ibâretdir vücûd-ı hayr u şer
Ey cemâl-i bâ-kemâli kurre-i hayru'l-beşer

Sensin ol ser-çeşme-i ehl-i şehâdet kim eder
În'idâmın hâne-i imkânı vîrân yâ Hüseyin

Bendegânnn her ne olsa ravza-i Rıdvân bulur
Düşmenin elbet miyân-ı çâh-ı gayyada solur
Sana gülle tokunan bilmez mi kim âyâ nolur

Sen o mihr-i âlem-i sırr-ı hüviyyetsin k'olur
Nûr-ı zât-ı Kibriyâ vechinde rahşân yâ Hüseyin

Cevher-efşân-ı tecellâ eyleyüp Hak ma'denin
Fer verip bezm-i eleste şem'-i rûy-ı rûşenin
Girmeden mehd-i şuhûd-ı cisme gül-pîrâhenin

Dil-harâb-ı derd-i aşkındır kulun Kâzım senin
Devlet-i vaslınla kıl ihya vü derman yâ Hüseyin

Ey sürûr-ı sîne-i Zehrâ vü rûh-ı Bû-türâb
Kurre-i çeşm-i Rasûl-i Ekrem-i âlî-cenâb
Sende gelmişdir zuhura sabr-ı Hak bî-irtiyâb

Dûdmân-ı pâküne olsun dürûd-ı bî-hisâb
Şem'-i bezm-i kudret oldukça fûrûzân yâ Hüseyin

22. Muhammes

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Na'l-i ceddün dürre-i tâc eyleyüp arş-ı İlâh
Hüsüne pervane olmuşdu çerâğ-ı mihr ü mâh
İncidirken berg-i rûy-ı enverin târ-ı nigâh

Gül gibi re's-i şerîfin revnak-ı rumh oldu âh
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

Vâlideynin akd edüp bi'z-zât Hallâk-ı Celîl
Mehd-i vâlâ-şânını tahrik ederken Cebreîl
Sel edüp tığ-ı ihanet bir rezîl ibn-i rezîl

Kıldı hâk-i Kerbelâ'da su gibi kanın sebîl
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

Eyleyüp hân-ı visâle zâtını Allah zayf
Tab'ın etmişken karîn-i ülfet ü bîzâr-ı seyf
Bî-sebeb bir nutfe-i mel'ûn edüp izhâr-ı keyf

Çekdi dest-i Şimr-i bed-kirdâr ile şemşîr-i hayf
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

Nûş edüp câm-ı firakı vâlideyn-i ekremin
Etdin idrâk-ı belâ-yı hecr-i cedd-i a'zamın
Yakdı fevt-i dâderinle gam fuâd-ı efhamın

Katl edüp evlâdın a'dâ akıbet dökdü demin
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

Pâdişehsün çekdiğin kavs-ı belâ şâhânedir
Gam senünle dest ü dâmen derd zülf ü şânedir
Aşinâ-yı aşksın lâ-büd safâ bîgânedir

Her belâ şem'-i cemâl-i pâküne pervânedir
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

Yüz sürüp derd ü mesâib pâyına leyl ü nehâr
İltifâtınla belâyâ kıldı kesb-i i'tibâr
Devre âğâz ideli mihr-i sipihr-i bî-karâr

Görmedi çeşm-i cihan zâtın gibi bir dil-figâr
Yâ Hüseyin-i Kerbelâ vâ seyyidâ vâ seyyidâh

23- Murabba'

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün

Mâteminle ağlamakdan oldu çeşmânım alil
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl
Koyma künc-i fûrkatinde gönlümü zâr u zelîl
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Hâk-i pâ-yı Mustafâ'dur çeşmimün nûr u ferî
Hubb-ı Zehrâ vü Alî'dir gönlümün tâc-ı seri
Dâder-i sa'd-ahterindir nakd-i canım cevheri
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Hazret-i Zeyne'l-Abâ'nun bende-i fermanıyım
Şeh Muhammed Bâkır'ın bin cân ile kurbânıyım
Ca'ferîyim sâdıkü'l-kavlim sadâkat kâniyım
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Munhasırdır vasf-ı pâk-i Kâzım'a cân u dilim
Halka-i bâb-ı Rıza'dan gayriye varmaz elim
Hubb-ı vâlâ-yı Takî'dir dilde ancak hâsılıım
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Ehl-i isti'dada hâdîdir imâm u muktedâ
Nûr-ı vech-i Askerî'dir neyyir-i evc-i Hüdü
Mehdî-i sâhib-zamândır âfitâb-ı ıstıfâ
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Nâr-ı aşkın eyleyüp dünyâyı hâkister bana
Firkatinle yetdi devrândan ne mihnetler bana
Lutf edüp rü'yâda olsun rûyunı göster bana
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Derd-i hecrindir dil-i şûrîdemi nâlân iden
İftirâk u hasretindir sînemi sûzân iden
Mâtemindir dâde-i gam-dîdemi giryân iden
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Dergeh-i devlet-me'âbındır melâz u melceim
Meşhed-i izzet-nisâbındır melâz u melceim
Sen efendimsin cenâbındır melâz u melceim
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Rabt edüp dest-i recâyı gûşe-i dâmânına
Cân-be-leb düşdüm riyâz-ı dergeh-i ihsânına
Eyle icra razıyım her ne düşerse şânına
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

Kimseyi Kâzım gibi tasdî'-i hâcât eylemem
Kimseden ümmîd-i ihsan u inâyât eylemem
Dergehinden başka dergâha münâcât eylemem
Yâ şehîd-i Kerbelâ anı dahîl anı dahîl

24- Kasîde

Hâk-i Pây-ı Risâlet-penâhîye Mersiye-yi Müşa'ar Na't-ı Şerîf

Mefâilün Mefâilün Mefâilün Mefâilün

Doğunca gurre-i mâh-ı Muharrem yâ Rasûlallâh
Olur bâr-ı belâdan kametim ham yâ Rasûlallâh

Cihan tecdîd-i lebs-i mâtem eyler Ehl-i Beyt'in-çün
Teceddüd eyledikçe sâl-i âlem yâ Rasûlallâh

Devâ-sâz ol yetiş kuhl-i gubâr-ı hâk-i pâynla
Alîl etdi gözüm eşk-i dem-â-dem yâ Rasûlallâh

Ser-â-pâ şâne-veş dil çâk çâk-i erre-i gamdır
Bulunmaz zahmuma âlemde merhem yâ Rasûlallâh

Firâkın bir taraftan bir taraftan mâtem-i âlin
Vücûdum eyledi her derde mahrem yâ Rasûlallâh

Ben ol mağmûm-ı dil-rîşim azâ-yı Ehl-i Beyt'inle
Gören cismim sanur hüzn-i mücessem yâ Rasûlallâh

O mehmûmum felekde çâre-bahş olmakdan âcizdir
En ednâ derdime Îsî-i Meryem yâ Rasûlallâh

Dü-âlemden girândır cüz'-i ferd-i lâ-tecezzâsı
Gamım bu bâbda mizana çeksem yâ Rasûlallâh

Tükenmez eşk-i çeşmim mâ-cerâ-yı Kerbelâ'dandır
Ölünce eylerim icrâ-yı mâtem yâ Rasûlallâh

Bu derd-i ibtilâ hep hazretindendir bana mîrâs
Şeh-i mülk-i belâ sensin müsellemler yâ Rasûlallâh

Belâ-keşlikde yokdur zât-ı vâlâ-şânına akran
Meğher sıbteyn-i pâkin ola tev'em yâ Rasûlallâh

Kulun Kâzım belâdan hisse-yâb-ı semm-i emseldir
Ana her gün Muharrem her safâ gam yâ Rasûlallâh

25- Gazel

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Şem'-i şeb-pîrâ-yı bezm-i ibtilâsın yâ Hüseyñ
Merd-i gerden-dâde-i tiğ-ı kazâsın yâ Hüseyñ

Hâtır-ı meksûruna rahat meğer bîgânedir
Her belâ-yı dehr-i dûna mübtelâsın yâ Hüseyñ

Bir vücûb-âsâr-ı mümkindir vücûd-ı kâmilin
Vech-i Hak sırr-ı Cenâb-ı Mustafâ'sın yâ Hüseyñ

Sende cem' oldu velâyetle nübüvvet cevheri
Cevher-i bahreyn-i izz ü istifâsın yâ Hüseyñ

Sendedür hulk-ı Hasan sırr-ı Ali feyz-i Betûl
Kurre-i çeşm-i Habîb-i Kibriyâ'sın yâ Hüseyñ

Senden ister kâm-ı dil ger mücrim ü ger muttaki
Rûh-ı âlem melce-i şâh u gedâsun yâ Hüseyñ

Mübtelâyım dergeh-i ihsânına düşdüm meded
Ehl-i hâcâta melâz u mültecâsın yâ Hüseyin

Râh-ı aşkında şehâdetdir muradım hasıl et
Kâbil-i hâcât-ı erbâb-ı recâsın yâ Hüseyin

Yakdı canım dökdü kanım intizâr u iştiyak
Merhamet kıl merhamet kân-ı atâsın yâ Hüseyin

Ben maâsî-pîşe bir ednâ kulun Kâzım gibi
Sen serîr-ârâ-yı mülk-i innemâsın yâ Hüseyin

Zâtına evlâdına olsun salât-ı bî-idâd
Tâ ki revnak-bahş-ı hâk-i Kerbelâ'sın yâ Hüseyin

26- Gazel

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Pâdişâh-ı sûret ü ma'nâ Hüseyin-i Kerbelâ
Server-i bî-misl ü bî-hemtâ Hüseyin-i Kerbelâ

Nûr-ı çeşm-i Fahr-i Âlem kurre-i ayn-ı ümem
Seyyid-i dünyâ vü mâ-fihâ Hüseyin-i Kerbelâ

Âb-ı rûy-ı evvel ü âhir melâz-ı mümkünât
İftihâr-ı Âdem ü Havva Hüseyin-i Kerbelâ

Mazhar-ı teşrîf-i ni'me'r-râkib olmuş kadrle
Zât-ı Hak'da mahv olup hakka Hüseyin-i Kerbelâ

Serv-i bustân-ı siyâdet mihr-i evc-i merhamet
Şâh-ı pür-cûd u kerem-fermâ Hüseyin-i Kerbelâ

Âfitâb-ı feyz-i akdes çeşme-i hurşîd-i aşk
Şem'-i fânûs-ı cihân-pîrâ Hüseyin-i Kerbelâ

Mültecâ-yı çâr-unsur kible-gâh-ı şeş-cihât
Nûr-ı zât-ı Hâlık-ı Yekta Hüseyin-i Kerbelâ

Mübtelâ-yı derd-i mihnetdir bütün erbâb-ı kurb
Cümleden mümtaz u müstesna Hüseyin-i Kerbelâ

Bağrına taşlar basıp giymekte hâlâ karalar
Mâteminle Ka'be-i ulyâ Hüseyin-i Kerbelâ

Gösterir ism-i Sabûr'a mazhar-ı tâm olduğun
Bir belâdan kılmayup şekva Hüseyin-i Kerbelâ

Dil-esîr-i derd-i aşkıdır kulun Kâzım sana
Vuslatınla eyle ihya yâ Hüseyin-i Kerbelâ

27. Gazel

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Kurb-ı Hak pîrâmenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali
Zeyl-i kudret dâmenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Âb-ı rûy-ı bahr-i imkân olsa nola cevherin
Sulb-i Haydar ma'denindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Feyz-i akdesden nemâ bulmuş aceb bir dânesin
Batn-ı Zehrâ hırmenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Kurre-i çeşm-i Muhammed şem'-i bezm-i Kibriyâ
Nûr-ı vech-i rûşenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Mazhar-ı tevhîd olur çâk-ı girîbânın gören
Subh-ı vuslat gerdenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Sen ne Yûsuf'sun cihanı ağladan Ya'kûb-vâr
Vak'a-i pür-şîvenindir yâ Hüseyñ İbn-i Ali

Sensin ol mazlum kim pâ-mâl-i esb-i eşkıya
Hûn-feşân olmuş tenindir yâ Hüseyin İbn-i Ali

Aynıma almam gubâr-ı tûtüyâyı kuhl-i cân
Bana hâk-i medfenindir yâ Hüseyin İbn-i Ali

Silk-i erbâb-ı necata dâhil et Kâzım kulun
Arsa-i mahşer senindir yâ Hüseyin İbn-i Ali

28- Gazel

Mersiye

Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün

Yâ şehîd-i Kerbelâ ümmîd-gâhımsın benim
Ben bir ednâ çâkerin sen pâdişâhımsın benim

Rûzgârın dest-i cevrenden rehâ-yâb et beni
Çâre-sâz-ı sûret-i hâl-i tebâhımsın benim

Vuslatından eyleme mehcûr lillâh ve'r-Rasûl
Zerre-i nâçîzinem hurşîd ü mâhımsın benim

Hâşe-lillâh kim kusurum dûr ede senden beni
Sen veliyy-i ni'met-i bî-iştibâhımsın benim

Kuhl-i çeşm-i iftihârımdır sevâd-ı ma'siyet
Sen ki mahşerde şefî'-i çâre-hâhımsın benim

Senden ister kâm gönlüm gayre kılmaz ser-fürû
Kible-gâhım melceim şahım penâhımsın benim

Redd-i sadr eyler kulun Kâzım kılup aczin beyân
Ben bir ednâ çâkerin sen pâdişâhımsın benim

29- Kıt'a

Mersiye

Mefûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

Kılmış Hasan Hüseyin'i Hudâvend-i Zü'l-celâl
Arşun dü-gûşvâre sipihrin dü-dîdesi
Olmuş yolunda kesb edüp anlar da i'tibâr
Birisi cân-resîde biri ser-bürîdesi

30- Kasîde

Der-Sitâyiş-i İmâm Hüseyin Radiyallâhu Anhu

Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün

Fütâdenem meded ey sâkî-i kerem-meftûr
Şarâb-ı nâb getir "inne rabbenâ le-gafûr"

Bırakma ta'na-i seng-i humardan devrân
Piyâle-i dil-i nâlânım eylesin meksûr

Esîr-i pençe-i aşk-ı melâmetim kerem et
Koma ayakda beni al elim be-Rabb-i Gayur

Pür eyle şîşemi kandır şarâba gönlümü gör
Çıkar zebân-ı terimden ne lü'lü-i mensur

Benem ol bâde-perest-i safâ ki yokdur hiç
Sözümde neş'e-i nahvet gözümde kuhl-i gurûr

Harâb olursa zevâyâ-yı âlem olsun tek
Harîm-i mey-kedede olmasun müdâm kusûr

Ayağı yer mi görür âdemin safâsından
Girince destine sâkî vü sağar u tanbûr

Güşâdedir dil ü cân feyz-i bâde-i terden
Nesîmden nitekim çeşm-i nergis-i mahmur

Hezâr mescid ü mey-hâne devr edüp gördüm
Birin nişîmen-i şîven birin sarây-ı sürûr

Makâm-ı çeşme-i âb-ı hayâtdır zulemât
Olursa künc-i hârâbat aceb mi ger ma'mûr

O turfe hâkdır ashâb-ı zevke mâye-i şevk
O hâk-i pâkdır erbâb-ı hâle cây-ı huzûr

Hevâsı bâğ-ı İrem'den latîf ü cân-perver
Likası cevher-i candan mükerrem ü mebrûr

Gazel-serâlîğa düşdü hezâr-ı endişem
Edince hatırıma gül gibi piyâle hutur

Kiminle olsa beraber o kaşları semmûr
Sabâh-ı îd olur elbet ana şeb-i deycûr

Görince zülfünü aklım başımdan oldu revân
Durur mı mâr ile bir âşiyânede Tayfûr

Su içdiği görünür gerdeninden ol mâhın
Beyân-ı sûret-i mâ-fi'z-zamîr eder billur

Fütâdedir dil-i zarım o serv-i kâmete kim
Kemine kumrî-i gerden-be-tavkıdır Mansûr

Efendi halka-i bâb-ı Rıza'dadır nazarım
Kulun bu Kâzım-ı zarı derinden eyleme dûr

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

Kızışdı bezm-i mahabbet amân amân sâkî
Bu dürd ü tire bu sâfî deme hemân doldur

Velî o badeden eyle kerem ki sâğarının
Ola medîhası “ke’sün mizâcuhâ kâfur”

Ne bâde bâde-i kevser-mezâk-ı hubb-i Hudâ
Ne câm câm-ı vidâd ü şehen-şeh-i mansûr

O şehriyâr-ı cihân-ı ulûm-ı irfân kim
Nukât-ı nüsha-i evsâfıdır şümûs u bûdûr

O pâdişeh kim olurdu elinde vâ-kerde
Yed-i kazada güşâd olmayan ukûd-ı umur

O âfitâb-ı sipihr-i kerem kim olmuşdur
Kemîne zerresi mihr-i münîr-i âlem-i nûr

O yekke-tâz-ı firâz-ı himem ki bulmuşdur
Uluvv-i bâr-gehi arşa rüchat-ı mevfûr

İmâm-ı Mescid-i Kuds-i hatîre-i ceberut
Hatîb-i minber-i Beyt-i Mükerrerrem ü ma’mûr

Ebü’l-eimme emîr-i ketîbe-i sâdât
Sirâc-ı ümmet ü sultân-ı merhamet-meftûr

Sürûr-ı sîne-i Haydar karîr-i çeşm-i Betûl
Fürûğ-ı sadr-ı Peyember nedîm-i Rabb-i Gafur

Hudâ yegâne-i âlem muhît-i ilm ü hikem
Şeh-i vücûd u adem âfitâb-ı yevm-i nüşûr

Ser-âmed-i şühedâ ser-firâz-ı ehl-i vefâ
Şehen-şeh-i dü-serâ dâver-i kazâ-menşûr

Meh-i sipihr-i imamet Hüseyin İbn-i Alî
K' olurdu zâtına rûşen cihanda her mestur

Hamâm-ı serv ü sanavber-hurâm-ı aşk-ı kazâ
Hezâr-ı gülşen-i vâsf-ı celîli ism-i Sabûr

İderdi Rûh-i Kudüs mehd-i devletin tahrik
Kılınca vâlide-i pâki azm-i hâb u huzur

Safâ-yı cevher-i zât-ı latîf-peykerini
Mücerredâta gelürdi görince nakz-ı şûûr

Zamân-ı bezl ü atada dü-desti reşk-i bihâr
Miyân-ı harb u vegâda sebâtı misl-i duhûr

Dönerdi hey'et-i ûlâsına izâm-ı remîm
Nesîm-i lutfunu şemm eyleseydi ehl-i kubur

Zalâm-ı kahrını gündüz gözüyle görse felek
Bulurdu kurre-i çeşminde illet-i şeb-kûr

Karîn-i takvîyet ü iktidarı olsa eğer
Semâyı şehd ile imlâ ederdi bir zünbûr

Harîm-i hurmen-i câh u celâlin etse mekân
Olurdu dehre Süleyman uluvv-i kadrle mûr

Şikâr saymaz idi nesr-i tâir-i feleği
Sutûh-ı kasr-ı celâlin makam iden usfûr

Sükkân-ı kûyınun ednâ sifâline değmez
Hezâr sâğar-ı Cem tâc-ı kayser u fağfur

Olurdu feyz-i nesîm-i behiştte tafra-nisâr
Bihâr-ı merhametinden nem alsa bâd-ı debûr

Şebîh-i nâkısıdır tâb-ı zülf-i arızının
Sevâd-ı sûre-i leyl ü fûrûğ-ı âyet-i nûr

Yolunda cân u cihandan geçen müselmânun
Olur cemâline müştak çeşm-i cennet ü hûr

Helâk-i sayha-i kahrı olan girân-cânun
Şikâf-ı gûşına girmez hadeng-i nefha-i sûr

Meh-i yegâne-edâ mihr-i âsumân-kadrâ
Eyâ şehen-şeh-i deryâ-dil ü kerem-meftûr

Sen ol kerim-i mekârim nihadsın ki senin
Olur kemîne kulun her müdir-i cumhur

Sabâhat-ı ruh-ı âlün delîl-i lutf u kerem
Güşâdegî-i cemâlin şi'âr-ı bezl-i vüfûr

Nümûde cümle hısâl-ı hamîde zâtında
Seninle buldı kemâlât-ı hak kemâl-i zuhur

Ne rütbe sa'y-ı belîğ eyledimse medhinde
O rütbe aczimi izhâra olmuşam mecbur

Ale'l-husûs benem şimdi ol sühan-ver kim
Leâl-i nazmıma eyler hased dür-i mensur

Fetîl-i şem'a-i idrâk u nâl-i hâmemdir
Asâ-yı mu'ciz-i Mûsâ nihâl-i ravza-i Tur

O hasiyet mi var âsâr-ı mu'cizimde fakat
Ne denlü gamlı ise gûş eden ola mesrur

Dökülse katre-i bârân-ı feyz-i tab'ım olur
Muhibbe şehd-i mürevvak adûya zehr-i harûr

Înâyetin sebep oldu bu fart-ı cür'etime
Ne ân ki fahr u temedduh kıla bu abd-i dahûr

Benem o mücrim-i bî-misl ü bî-muâdil kim
Tecessüm etse dönerdi bana füsûk u fücür

Eder ufûnet-i çirkâb-ı cürm ü ma'siyetim
Meşâm-ı Hızr u Mesih'e dokunsa ger rencûr

Olunsa âleme kısmet kusûr u isyanım
Kalırdı necm-i semâdan ziyâde nakd-i küsur

Eyâ şefi'-i ümem bir nigâh-ı merhamet et
O dem ki ola nümâyân serâir-i mestur

Yeter niyaz u recâ söz yetişdi pâyâna
Duâyaya eyleyelim bezl-i miknet ü maktûr

Şarâb-ı şevk ile tâ kim bu dâr-ı zulmetde
Münevver ola derûn-ı piyâle-hâ-yı bekûr

Revân-ı pâki ola mest-i bâde-i vuslat
Dü-çeşmin eyleye dîdâr-ı Kibriyâ pür-nûr

Garîk-i rahmet edüp bendegân-ı zî-şânın
Adûların iki âlemde eylesin makhûr

İSİMLER, TERİMLER

Abbas: Hazreti Ali'nin Ümmü'l-Benin bint-i Hizam'dan doğan oğlu. Kerbelâ olayında susuzluğun dayanılmaz hale geldiği anda su bulmakla görevlendirilmiş, bu nedenle "Saka" lakabıyla anılmıştır. Muharrem törenlerinde gençlerin su dağıtması bu olayla ilgilidir. İmam Hüseyin, yanında bulunanlara "bu mesele benim meselemdir" diyerek gitmeleri hususunda telkinlerde bulunur. Abbas bunu kesinlikle reddeder. Yezid'in ordusundaki Şimr, Kerbelâ sahrasında bulunan Abbas'a ve kardeşlerine seslenir. İmam Hüseyin'in yanından ayrılmalarını, kendilerine eman verildiğini ifade eder. Abbas ve kardeşleri böyle bir emana razı olmanın kendileri için zillet olacağını ifade ederek ağabeyleriyle birlikte kalmayı tercih ederler. Kerbelâ'da İmam Hüseyin'in bayraktarlığını yapan Abbas, Haşimoğullarının kameri (ay, hilali) diye anılırdı. Kolları çok uzundu. Mersiye-lerde kollarının kaleme benzetilmesi bundandır. Kerbelâ olayında iki kolu da kesilerek şehit edildi. Şehâdetinde 33-34 yaşındaydı. Ebu'l-Fazl künyesiyle anılırdı.

Âb-ı Kevser, bkz. Kevser.

Akıl: Ebutalip'in oğlu, Hazreti Ali'nin büyük kardeşidir. Bedir savaşında müşriklerin safında yer aldı, esir düştü. Esa-

ret fidyesi amcası Abbas tarafından ödendi. Mekke'nin fethinden önce Müslüman oldu. Kardeşi Cafer'le birlikte Mûte savaşına katıldı. Huneyn savaşında peygamberimizin yanında bulundu. Ödemek zorunda kaldığı borç meselesinde dolayı kardeşi Ali'den yardım istedi. Gereken yardımı göremedi. 680 yılında vefat etti.

Ali: Tahminen 600 yılında Mekke'de doğdu. Ebu Talip'in en küçük oğludur. İlk iman edenlerdendir. Peygamberimizin damadı, Fâtıma'nın eşi, Hasan ve Hüseyin'in babasıdır. Peygamberimizin yanında bulunmuş, bütün savaşlara katılmıştır. İlk üç halife döneminde idari görevlerde bulunmamış, savaşlara katılmamıştır. Osman'ın vefatından sonra hilafet görevini üstlendi. Muaviye, onu Osman'ın katillerini bulmamakla suçladı. Cemel ve Sıffin'den sonra hakem olayıyla içinden çıkılmaz bir problemle karşı karşıya kaldı. Sabah namazını kılmakta olan Ali, Abdurrahman bin Mülcem tarafından hançerlenerek şehit edildi (661). Hazreti Ali hakkında kullanılan unvan ve lakapları şöylece sıralayabiliriz: Allah'ın Aslanı, Şîr-i Yezdân, Esedullah, Şîr-i Huda, Haydar-ı Kerrâr, Sâkı-i Kevser, Şâh-ı Velâyet, Şâh-ı Necef, Sultân-ı Necef, Dürr-i Necef, Pâdişâh-ı Necef, Sâhib-i Necef, Ebû Türâb, İmâm-ı Evliyâ, Emirü'l-Mü'minin, Murtazâ.

Âl-i Abâ: Aile, evlat, çocuk, hanedan, sülale anlamında kullanılan bu terim, "Ehl-i Beyt" terimini içine almaktadır. Bu terim ile hazreti peygamberin abası altında kalan Hazreti Ali, Fâtıma, Hasan, Hüseyin kastedilmektedir. "Ehl-i Kisa", "Pence-i âl-i abâ" terimleriyle de aynı kişiler ifade edilir. Bazı hat levhalarında bu isimlerin el biçiminde işlendiği görülmektedir.

Âl-i Akîl: Akîl ailesi.

Âl-i Cafer: Cafer ailesi.

Âl-i Nebî: Peygamber ailesi.

Âl-i Rasûl: Peygamber ailesi.

Âl-i Süfyân: Ebu Süfyân ailesi.

Âl-i Ümeyye: Ümeyye oğulları ailesi.

Ali Mûsâ Rıza: Asıl adı Ebü'l-Hasan Ali er-Rıza bin Mûsâ el-Kâzım'dır.

Künyesi Ebü'l-Hasan, adı Ali'dir. Meşhur lakabı halife Me'mun tarafından verilen Ali er-Rıza'dır. Babası Mûsâ Kâzım oniki imamın yedincisi, kendisi de sekizincisidir. Annesinin Habeşli veya Sudanlı bir cariye olduğu rivayet edilmektedir. 760'lı yıllarda Medine'de doğdu. Mescid-i Nebvî'de ilim meclisleri kurdu. Siyasetten uzak kaldı. 816 yılında halife Me'mun, Merv'e gelmesi hususunda ısrar etti. Medine'den yola çıkan Ali er-Rıza Mekke, Kûfe, Basra, Erbuk, Horasan, Nisabur ve Serahs'a uğradı. Merv'e geldiğinde halifenin iltifatını gördü. Halife Me'mun, çevresinde bulunan Abbasoğullarını topladı. Ali er-Rıza'yı veliaht ilan etti (817). Ali er-Rıza bu teklife sıcak bakmadı. Bir müddet direndi. İki ay sonra bu teklifi zoraki kabul etti. Rivayete göre halife, onu kız kardeşi Ümmü Gülsüm ile, kendi kızı Ümmü Fazl'ı da er-Rıza'nın oğlu Muhammed el-Cevad ile evlendirdi. Bağdat'taki Abbasiler veliahtlığa Ali'nin evladından birinin getirilmesini hoş görmediler. İsyân ederek ayaklandılar. Me'mun'u azlederek amcası İbrahim bin Mehdî'ye biat ettiler. Me'mun bir ordu ile Bağdat'a yöneldi. Tus'un Nukan kasabasına geldiklerinde Ali er-Rıza hastalandı, üç gün sonra vefat etti (819). Zehirlenerek vefat ettiği söylenmektedir.

Aliyy-i Asgar: Asıl adı Abdullah'tır. Hazreti Hüseyin'in Rûbab'tan doğan oğlu. Henüz altı aylıktı. Harmele'nin attığı okun boğazına saplanması sonucu şehit oldu. Kerbelâ'nın en küçük şehidi.

Aliyy-i Ekber: Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edilen büyük oğlu. Hazreti Hüseyin'in Ali adıyla anılan diğer oğlu Zeynelabidin'dir. Karışıklığı önlemek için Hazreti Hüseyin'in bu oğluna Ali Ekber denilmiştir. Annesi sahâbeden Urve bin Mesut'un torunu Leyla binti Mür-

re'dir. Medine'de doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Kerbelâ olayında tahmini 25 yaşındadır. Kerbelâ hadisesinde Taliboğullarının savaş alanına ilk çıkan ve ilk şehit olan ferdidir. Kahramanlığı ve yiğitliği dilden dile dolaşan Ali Ekber, Mürre bin Münkız adlı bir nasipsizin attığı mızrağın sırtına saplanması sonucu şehit olmuştur (10 Ekim 680).

Askeri (Hasan el-Askeri): 846 yılında Medine'de doğdu. İmam Ali el-Hâdî'nin oğludur. Onbirinci imamdır. Abbasi halifesi Mütevekkil Alallah tarafından 2-3 yaşlarında iken babasıyla birlikte Samarra'ya götürülmüş, babasının vefatından dört ay önce veliahtlığa atanmıştır. Babasının ölümünden sonra Hasan el-Askeri'nin kardeşi Cafer kendi imamlığını iddia ettiyse de ilgi görmedi. Hayatı boyunca gözetim altında tutulduğundan taraftarları ile ilişki kuramadı. 1 Ocak 874 tarihinde vefat etti. Hastalığı anında halife Mu'temid Alallah'ın tedavi amacıyla evine gönderdiği hekim tarafından zehirlendiği rivayeti de yaygındır.

Aşr-i Muharrem: Hazreti Hüseyin'in'in şehit edildiği Muharrem ayının 10. günü.

Bathâ: Mekke'ye verilen bir isim. Mekke ile Medine arasında bir mevki olduğu konusunda farklı görüşler vardır. Mekke'den Mina'ya doğru çıkarken Hacun'dan Hurmaniye sınırına kadar olan bölgenin sol tarafı olduğu da söylenmektedir.

Bû-türâb: Peygamberimiz bir gün Hazreti Ali'nin evine uğrar, fakat evinde bulamaz. Mescitte olduğunu öğrenince mescide gelir. Hazreti Ali'nin vücudunun toprağa bulanmış olduğunu görür. Ona, "kalk ey Ebû Türâb" (toprağın babası) der. Ebû Türâb kelimesi şiirlerde ve zin gereği Bû-türâb biçiminde de kullanılmıştır.

Ca'de bint-i Eş'as: Hazreti Hasan'ı zehirleyen eşi.

Cafer: Adı ve nesebi, Ebû Abdillah Cafer bin Muhammed el-Bâkır bin Ali Zeynelabidin'dir. Ebu Abdillah ve Mûsâ

künyesiyle anılmaktadır. En meşhur lakabı Sadık'tır. Cafer-i Sadık lakabıyla anılmıştır. 699 veya 702 yılında Medine'de doğdu. Dedesi Zeynelabidin ve babası Muhammed Bakır'dan ders alarak eğitimini tamamladı. Caferi fıkhnın kurucusudur. Oniki İmam'ın altıncısıdır. Soyu, baba tarafından Ali'ye, anne tarafından Ebu-bekir'e ulaşmaktadır. 14 yıl imamet görevi yaptı. İslam toplumunun farklı kesimleriyle iyi ilişkiler kurdu. Saygı duyulan ve hürmet gösterilen bir şahsiyet olarak yerini korudu. Siyasetten uzak kalarak kendisini ilme verdi. 765 yılında Medine'de vefat etti. Abbasi halifesi Ebu Cafer el-Mansûr tarafından zehirleterek öldürüldüğü de söylenmektedir. Cennetü'l-Baki'de bulunan dedesiyle babasının yanına defnedildi.

Cafer (Tayyar): Asıl adı Cafer'dir. Ebu Talip'in oğlu, Hazreti Ali'nin öz kardeşidir. Hazreti Ali'den 10 yaş büyüktü. Çocukluk ve gençlik dönemi amcası Abbas'ın yanında geçti. Habeşistan'a hicret eden ikinci kafilenin başkanlığını yaptı. Hudeybiye anlaşmasından sonra Habeş hükümdarı Necaşi'ye elçi olarak gönderildi. Hayber'in fethedildiği günlerde Medine'ye geldi. Peygamberimiz 629 yılında Suriye'ye gönderdiği orduya Zeyd bin Harise'yi kumandan tayin etti. Zeyd'in şehâdeti anında görevi Cafer'in üstlenmesini söyledi. Zeyd ve Cafer bu savaşta şehit oldular. Cafer'in iki kolu da kesildi. Uçan anlamına gelen "Tayyar" lakabıyla anıldı.

Ebi Süfyân: 565 yılında Mekke'de doğdu. Ticaretle meşgul oldu. Diğer Kureyş büyükleri gibi peygamberimizin karşısında yer aldı. Bedir savaşında Ebu Cehil'in öldürülmesi üzerine Mekke müşriklerinin başkanı oldu. Ordu komutanı sıfatıyla Uhut savaşına katıldı. Mekke'nin fethinde Müslüman oldu. Peygamberimizin vefat ettiği günlerde Mekke'deydi. Ebubekir'in halifelğine karşı çıktı. Fakat daha sonra biat etti. 651-652 yılında Medine'de öldü.

Ebû Türâb, bkz. Bû-türâb.

Ehl-i Beyt: "Ev halkı" anlamına gelen bu terim, evin sahibiyile birlikte eşini, çocuklarını, torunlarını ve yakın akrabalarını içine alır. Asr-ı Saâdet'ten bugüne kadar peygamberimizin ailesi ve soyu anlamına gelen bir terim olarak kullanılagelmiştir. Peygamberimiz, eşi Ümmü Seleme'nin odasında iken "Ey Ehl-i Beyt, Allah sizden kiri gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor" (Ahzap suresi, ayet 33) ayeti nazil olur. Peygamberimiz, odada bulunan Ali'yi, Fâtıma'yı, Hasan'ı, Hüseyin'i abasının altına alarak "Allah'ım bunlar benim Ehl-i Beyt'imdir, onları günahlardan temizle" diye dua eder.

Ehl-i Beyt terimi, Peygamberimizle birlikte, onun yakını olan bu dört kişiyi içine alır. Ehl-i Sünnet uleması, peygamberimizin ev halkını, yakın akrabalarını, İmam Mehdi'yi Ehl-i Beyt'ten sayarlar. Şia uleması bu çerçeveyi daraltır; Peygamberimizi, abası altında bulunan dört kişiyi ve onların neslinden gelen diğer dokuz imamı Ehl-i Beyt'ten kabul ederler. Mevlevi, Kadiri, Rifai tarikatları da Şia ulemasının bu görüşünü benimsemişlerdir.

Evlâd-ı Ali: Hazreti Ali'nin annemiz Fâtıma'dan doğan çocukları Hasan, Hüseyin, Muhsin (küçük yaşta vefat etmiştir), Zeynep ve Ümmü Gülsüm'dür. Hazreti Ali'nin Fatma anamız dışında kalan eşlerinden doğan çocuklarını şöylece sıralayabiliriz: Abbas, Cafer, Abdullah, Osman, Ubeydullah, Ebubekir, Muhammed bin Hanefiyye (Muhammed Ekber), Yahya, Muhammed Asgar, Ümmü Hasan, Remle ve diğerleri.

Evlâd-ı Mustafâ: Bu terimle peygamberimizin çocukları ve torunları kastedilmektedir.

Evlâd-ı Rasûl: Peygamberimizin torunları anlamında kullanılan bir terimdir. Peygamberimizin torunlarından türeyen çocuklar da bu adla anılırlar.

Fahr-i Âlem: Dünyanın övücü anlamında kullanılan bu terimle peygamber efendimiz kastedilmektedir.

Fâtıma: Peygamberimizin Hatice'den doğan son çocuğudur. Mekke'de doğdu. Lakabı Zehra ve Betül'dur. Medine'de 624 yılında Hazreti Ali ile evlendi. Hasan, Hüseyin, Ümmü Gülsüm, Zeynep ve Muhsin'in annesidir. Peygamberimizin vefatından beş buçuk ay sonra (22 Kasım 632) vefat etti. Cennetü'l-Baki mezarlığına defnedildi.

Fir'avn: Mısır kavminden Amelika hükümdarlarına verilen lakabtır. Bunların en zalimi Hazreti Mûsâ zamanında yaşayandır. Hazreti Mûsâ'ya ve gösterdiği mucizelere inanmamakla birlikte Tanrılık iddiasında bulunur. Kendisine inananları tahrik eder, onları Mûsâ'nın zulmünden kurtaracağına inandırır. Mısır'dan ayrılan Mûsâ'yı takip etmekte iken Kızıldeniz'de boğulur.

Gurre: Arabi ayın ilk günü veya gecesi.

Gurre-i Mâh-ı Muharrem: Muharrem ayının ilk günü veya ilk gecesi.

Gurre-i Muharrem: Muharrem'in ilk günü veya ilk gecesi.

Hâbil: Âdem peygamberin ve Havva annemizin şehit edilen oğlu.

Hacer: Hazreti İbrahim'in eşi, Hazreti İsmail'in annesidir.

Hasan: Peygamberimizin torunu, Hazreti Fâtıma ile Ali'nin büyük oğludur. 625 yılında Medine'de doğdu. Babasının yanında Cemel ve Siffin savaşlarına katıldı. Babasının vefatından sonra hilafet konusunda Muaviye ile arasında anlaşmazlık çıktı. Müslüman kanının dökülmemesi kaygısıyla hilafetten çekildi. Hayatının geri kalan kısmında siyasetten uzak kaldı. Yezit'le evlendirilmek vadiyle kandırılan eşi Ca'de bint-i Eş'as tarafından zehirlendi. 7 Nisan 669 tarihinde şehit oldu. Cennetü'l-Baki mezarlığına, annesinin yanına defnedildi.

Haseneyn: "En güzel iki kişi" anlamında kullanılan bu terimle peygamberimizin torunları Hasan ve Hüseyin kastedilmektedir.

Hayber: Medine-Suriye yolu üzerinde kalan bir ticaret merkezi. Bu bölgede Yahudiler ikamet etmekteydi. Pey-

gamberimizle Yahudiler arasında gerçekleşen savaş zaferle neticelendi. Bu zafer, müşriklerin ümitlerini kırdı. Şiirlerde, Hayber savaşına değinilir. Hayber savaşında Hazreti Ali'nin olağanüstü yararlıkları anlatılır. Hayber kalesinin kapısını kalkan olarak kullandığı ifade edilir. Hayber fatihi olarak tanıtılır.

Haydar: "Aslan" anlamına gelen bu kelime "kerrar" sıfatıyla birlikte kullanılmaktadır.

Haydar-ı Kerrâr: "Döne döne hamle yapan aslan" anlamına gelen bu terim Hazreti Ali için kullanılmıştır.

Hayrü'n-Nisa: Kadınların hayırlısı anlamına gelen bu terim Hazreti Fâtıma için kullanılmaktadır.

Hüseyin: Efendimizin torunu, Hazreti Fâtıma ile Ali'nin küçük oğlu. Oniki imamın üçüncüsü. 626 yılında Medine'de doğdu. Halife Osman zamanında Horasan'a yapılan sefere katıldı. Osman'ın evini kuşatan isyancılara karşı halifeyi korumaya çalıştı. Babasının halifeliği sırasında Kûfe'ye gitti. Onunla birlikte bütün seferlere katıldı. Ağabeyi Hasan'ın Muaviye ile yaptığı anlaşmaya bağlı kaldı. Muaviye'nin ölümüne ve Yezit'in hilafete atanmasına kadar ibadetle meşgul oldu. Yezit'in hilafete atanmasına karşı çıktı, Yezit'e biat etmedi. Medine'den Mekke'ye gitti. Kûfe halkının daveti sonucu yola çıktı. Yakınlarıyla birlikte Kerbelâ'da şehit edildi (10 Ekim 680). Şiirlerde Şehîd-i Kerbelâ, Seyyidü'ş-Şühedâ, Şâh-ı Kerbelâ, Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ, Hüseyin İbn-i Ali, Hüseyin-i Kerbelâ, İmam Hüseyin ve benzeri adlarla anılır.

Hüseyin İbn-i Ali, bkz. Hüseyin.

Hüseyin-i Kerbelâ, bkz. Hüseyin

İbn-i Mülcem: Abdurrahman bin Amr bin Mülcem el-Murâdî el-Himyerî el-Kindî adıyla bilinir. Önce Hazreti Ali'nin yanında savaştı, Hakem Olayı'ndan sonra Hazreti Ali'nin karşısında yer aldı. 39/660 yılında haricilerden Bûrek es-Sarîmî ve Amr bin Bekir et-Temîmi ile hacca

gider. Ali'yi, Muâviye'yi ve Amr bin As'ı ümmet içinde fesat çıkaran kişiler olarak görürler, bunların öldürülmesini kararlaştırırlar. Hazreti Ali'yi öldürmek amacıyla hareket eden İbn-i Mülcem, Hazreti Ali'yi başından yaralar. Hazreti Ali, aldığı bu yara nedeniyle iki gün sonra vefat eder. İbn-i Mülcem'e de kısas uygulanır. Şiirlerde Mülcem, İbn Mülcem (Mülcem'in oğlu) adıyla anılır.

İbn-i Sa'd: Ömer bin Sa'd adıyla anılan bu zat, Sa'd bin Ebu Vakkas'ın oğludur. Rey valiliği gibi küçük bir menfaat karşılığında Peygamber torununa kılıç sallayan bir ordunun komutanlığını üstlenmiştir.

İbn-i Ziyâd: Adı Ubeydullah, babası Ziyâd'dır. Yezid'in Kûfe valiliğine atadığı kişidir. Önce Kûfe halkını sindirir, Müslim'i şehit eder. Hazreti Hüseyin'in şehit edilmesi için her çareye baş vurur. Şiirlerde Ziyâd'ın oğlu veya İbn-i Ziyâd biçiminde geçer.

İmam Hüseyin: Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim. Bkz. Hüseyin.

Kâbil: Âdem peygamberin ve Havva annemizin oğlu. Kardeşi Hâbil'i öldürmüş, ilk kez cinayet işlemenin çığırını açmıştır.

Kâsım: Hazreti Hasan'ın oğlu. Kerbelâ'da şehit edilmiştir.

Kerbelâ: Bağdat'ın yaklaşık 100 km. güneybatısında yer alan mekan veya şehir. İslam'dan önce kurulan bir beldedir. 634 yılında Halit bin Velid'in Hire'yi fethinden sonra Kerbelâ'ya uğradığı, burada birkaç gün kaldığı belirtilmektedir. Hazreti Ali'nin Enbar yahut Sıffin'den Kûfe'ye dönüşünde Kerbelâ'ya uğrar. Yanında bulunanlar susuzluktan endişe duyarlar, buldukları kuyudan su içerek bu endişelerini giderirler. Hazreti Hüseyin'in, yakınlarının şehit edildikleri ve defn edildikleri mekan olması nedeniyle şöhret kazanmıştır. Hazreti Hüseyin'in başsız bedeni buraya gömülmüş ve üzerine türbe yapılmıştır. Özellikle Abbasiler döne-

minin ilk devrelerinden sonra türbenin giderlerini karşılamak amacıyla vakıflar kurulmuştur. Şehrin imarına çalışılmıştır.

Kevser: Peygamberimize Cennet'te lutfedilen bir havuz veya nehirdir. Kevser kelimesi, Kur'an'da bir yerde geçmektedir. Peygamberimize hitaben "Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik" (Kevser suresi, ayet 1) denilmektedir. Kevser, Peygamberimize verilmiş özel bir havuz olarak tefsir edilmektedir. Bazı rivayetlerde Kevser'in nehir olduğu, bu nehrin etrafının incilerle örüldüğü, kubbelele çevrildiği, suyunun gümüşten beyaz, miskten daha hoş kokulu, baldan daha tatlı olduğu belirtilir. Şiirlerde kullanılan "Sâkî-i Kevser" kelimesiyle peygamberimizin bu sudan ümmetine ikramda bulunduğuna, Kevser sunuculuğunun peygamberimize has bir iş olduğuna işaret edilmektedir. Bazı şiirlerde de Sâkî-i Kevser'in Hazreti Ali olduğu vurgulanmaktadır.

Kûfe: Kerbelâ ile Neced arasında, Hire'nin 5 km. kuzeyinde, Bağdat'a 170 km. uzaklıktaki şehir. Kûfeliler Cemel ve Siffin savaşlarında Hazreti Ali'nin yanında yer aldılar. Hazreti Hüseyin'e haber göndererek kendisine biat edeceklerini açıkladılar. Hazreti Hüseyin, amcası Akîl'in oğlu Müslim'i Kûfe'ye gönderdi. Müslim, Kûfe halkının olumlu havasını Hüseyin'e bildirir. İmam Hüseyin, aldığı olumlu haber nedeniyle Kûfe'ye hareket eder. Olaydan haberdar olan Kûfe valisi Ubeydullah bin Ziyâd şehir halkına karşı şiddet kullandı, sert tavırlar sergiledi. Müslim'in çevresindeki insanları dağıttı. Müslim yakalandı ve öldürüldü. Ömer bin Sa'd komutasındaki ordu tarafından yolu kesilen Hazreti Hüseyin Kerbelâ'da çocuklarıyla ve yakınlarıyla birlikte şehit edilirler.

Mâh-ı Âşûrâ: "Aşır" kelimesinden türetilen bu kelime ile efendimizin torunu İmam Hüseyin'in Kerbelâ'da şehit edildiği Muharrem'in ayının onuncu günü kastedilmektedir.

Mâh-ı Mâtem: Mâtem ayı. Hazreti Hüseyin'in Muharrem ayında şehit edilmesi nedeniyle bu aya mâtem ayı denilmiştir.

Mâh-ı Muharrem: Muharrem ayı.

Medine: Önceleri Yesrib adıyla bilinen, peygamberimizin hircetiyle birlikte Medine adıyla anılan şehir. Peygamberimiz, ömrünün son on yılını bu şehirde geçirmiş, bu şehirde vefat etmiştir.

Mehdî: 29 Temmuz 869 tarihinde Samerra'da doğdu. Adı Muhammed'dir. Hasan el-Askeri'nin oğludur. Onikinci İmam'dır. Abbasilerin baskısı sebebiyle gizlendiğine, tekrar dünyaya gelerek yeni bir nizam vereceğine inanılır.

Mekke: Hazreti İsmail tarafından kurulan ve eski bir yerleşim alanı olan bu şehir, Peygamberimizin doğduğu, İslam'ın ilk kez tebliğ edildiği mekandır. Kabe'nin bu şehirde bulunması şehrin önemini artırmıştır. Mekke, mükerreme (keremli) sıfatıyla anılmıştır.

Mersiye: Ölen bir kimsenin iyiliklerini sayarak acılamak ve ağlamak. Bir insanın ölümünden duyulan acıyı dile getirmek amacıyla yazılan manzum eserler. Bu tür eserler eski Türklerde 'sagu', halk arasında 'ağıt' olarak bilinir. Hazreti Hüseyin'in Kerbelâ'da mazlumen şehit edilmesi olayı bütün insanları etkilemiş: farklı ırklara, farklı toplumlara mensup şairlerin mersiye yazmalarına sebep olmuştur.

Mervân: Mervân'ın babası Hakem Mekke'nin fethine kadar peygamberimize karşı olumsuz tavır sergiledi. Mekke'nin fethiyle Müslüman olduysa da olumsuz tavrılarını sürdürdü. Hakem, Tai'f'e sürüldü. Ebubekir, Ömer zamanlarında Medine'ye dönmek için yaptıkları müracaatlar kabul edilmedi. Hakem, üçüncü halife Osman'ın amcasıdır. Onun döneminde yapılan müracaat kabul edildi. Henüz 20 yaşında bulunan Mervân Medine'ye döndü, devlet katipliği görevine getirildi. Halife

adına yapılan sorumsuzca işler eleştirilere sebep oldu. Osman'ın evinin kuşatıldığı günlerde onu korumaya çalıştı. Hazreti Ali'nin halifelğine biat etmedi. Cemel vak'asında ağır yaralandı. Medine'ye giderek Ali'ye biat etti. Muaviye'nin Ali'ye karşı tavır takındığı, mücadele ettiği günlerde açıktan destek vermekten kaçındı. Muaviye'nin iktidarı eline aldığı günlerde Bahreyn ve Medine valiliğiyle görevlendirildi (662-669). Beş yıl sonra ikinci kez Medine'de valilik yaptı (674-677).

Hazreti Hüseyin'in biatının alınması için Yezit, Medine valisine mektup göndermişti. Hakem de Medine valiliğine çağırılmıştı. Hazreti Hüseyin valiliğe çağrılır, Yezit'e biat etmesi hususu açıklanır. Hazreti Hüseyin, gizli bir biçimde biat etmesinin uygun olmayacağını, böyle bir biatın da kendilerini tatmin etmeyeceğini ifade eder. Halkın biata çağrıldığında kendisinin de çağrılması gerektiğini ifade eder. Mervân, Hüseyin'in bırakılmaması, biat alınması veya Hüseyin'in öldürülmesi konusunda valiyi uyarır.

Hüseyin'in şehâdetinden sonra İbni Zübeyr'i destekleyen muhalifler Mervân'ın malikanesini kuşatırlar. Mervân, Yezit'ten yardım ister. Yezit'in ordusuyla Medineliler arasında savaş olur. Üç gün boyunca Medine yağmalanır. Yezid'in oğlu II. Muaviye'nin ölümüyle hilafeti Mervân üstlenir. Hilafet Emevilerin Süfyâni kolundan Mervâni koluna geçer. Emevi salatanatı yıkılıncaya kadar iktidar bu kolun elinde kalır. 10 ay halifelik yapan Mervân, 685 yılında ölür.

Meryem: Hazreti Davut'un soyundan gelen İmran'ın kızı, İsa'nın annesidir. İmran ve eşi, çocuklarını mabedin hizmetine verecekleri konusunda adakta bulunurlar. Meryem, doğumuyla birlikte mabedin İmamı Zekeriya peygambere teslim edilir. Cebrail'in üflemesi sonucu Meryem annemiz Hazreti İsa'ya hamile kalır. Yahudiler onu iffetsizlikle suçlarlar. Nişanlısı bulunan Yusuf Nec-

car onu Nasıra'ya götürür. Filistin kralı, doğacak çocuğun öldürülmesini emredince oradan Mısır'a veya Anadolu'ya gelirler. Hazreti İsa'yı büyütürler, O'nun göğe yükselmesinden bir müddet sonra vefat eder.

Muaviye: Mekke'de doğdu. Hint'le Ebu Süfyân'ın oğludur. Ömer zamanında Şam valiliğine tayin edildi. Osman'ın hilafeti döneminde rahat hareket etmeye başladı. Ali'nin hilafetini kabul etmedi. Osman'ın katillerinin bulunmasını istedi ve kanını dava etti. Ali'nin halifeliği bırakmasını, halifenin şura tarafından seçilmesini teklif etti. Sıffin savaşını kaybeden ve kaçmaya hazırlanan Muaviye ordusu mızrakların ucuna Kur'an sayfalarını takarak Kur'an'ın hakemliğine sığındılar. Hazreti Ali'nin ordusunda bulunan hariciler hakem olayına karşı çıkarak isyan ettiler. Hazreti Ali'nin haricilerle mücadelesi Muaviye'nin rahatlamasını ve güç kazanmasını sağladı. Ali'nin öldürülmesi, Hasan'ın bazı şartlar ileri sürerek halifelikten vazgeçmesi üzerine Emevi saltanatı kuruldu. İrak'a vali tayin edilen Muğire, tehditlere boyun eğmeyen ve kendileri için tehlike olan Ziyâd'ın Muaviye yanında yer almasını sağladı. Ziyâd, Ali taraftarı olan ve kendisine muhalefet eden grupları fitne çıkarmakla suçlayıp Muaviye'ye gönderdi, idam edilmelerini sağladı. Muaviye, karşısında güç kalmadığını anlayınca oğlu Yezit'i veliaht tayin ederek hilafeti saltanata dönüştürdü. 680 yılında Dımaşk'ta vefat etti.

Muhammed Bakır: Medine'de doğdu. Oniki İmam'ın beşincisidir. Babası, Kerbelâ olayında sağ kurtulan Ali bin Hüseyin bin Zeynelabidin'dir. Baba tarafından Hüseyin'in, anne tarafından Hasan'ın torunudur. Hayatının önemli bir kısmını Medine'de geçirdi. Babasından, sahabe ve tabiinden hadis nakletti. Siyasi olaylara katılmadı. Sükunet yolunu tercih etti. 733 yılında Medine'de şehit edildi. Cennetü'l-Baki mezarlığına defnedildi.

Muharrem: Kameri takvimin ilk ayıdır. İkinci halife Ömer zamanında hicri yılın ilk ayı kabul edilmiştir. İslam'dan önce bu ayda savaşmak haramdı. Bu nedenle, bu aya, "haram kılınmış" anlamına gelen Muharrem adı verildi. Muharrem ayı içinde bazı olaylar gerçekleştiğinden, bu ayın ayrı bir özelliği vardır. Bu olayların sonuncusu, ümmette büyük bir infiale yol açan Kerbelâ vak'asıdır.

Murtazâ: Peygamberimiz Tebük gazasına giderken Ali'yi Medine'de vekil bırakmıştı. Ali, bu görevlendirmeden rahatsız olmuş, "Beni kadınlara ve çocuklara vekil mi tayin ettin" demiş. Efendimiz de "Ya Ali! Mûsâ'ya göre Harun ne rütbede ise bana göre de sen o rütbedesin. Şu farklı benden sonra peygamber gelmeyecektir. Buna razı değil misin?" deyince Ali "radiyallah" demiştir. Bundan Hazreti Ali "radiyallah" anlamına gelen "Murtazâ" lakabıyla anılmıştır.

Mûsâ (Kâzım): Cafer-i Sadık'ın oğlu, oniki İmamın yedincisidir. Medine yakınındaki Ebva'da doğdu. Gençlik dönemini Medine'de, babası Cafer es-Sadık'ın yanında geçirdi. Abbasilere karşı barışçı bir politika takip etti. Taraftarlarının çoğalması halife Mehdî-Billah'ı tedirgin etti. Mûsâ Kâzım, Medine'den Bağdat'a getirildi ve hapsedildi. Bir müddet sonra hapisten çıkararak Medine'ye gönderdi. Kadı Ebu Yusuf halifeyi ikna ederek Mûsâ Kâzım'ı ölümden kurtardı. Fakat şüpheli bir kişi olmaktan kurtulamadı. Siyasete ve siyasi hareketlere ilgi duymamasına rağmen sürekli gözetim altında tutuldu. Bağdat'taki son dört yılını hapiste geçirdi. Sonra Basra'ya götürüldü ve hapsedildi. Öldürülmesi istendi. Vali, Mûsâ'nın öldürülmesini gerektirecek suçunun olmadığı bildirildi. Bağdat'a getirilen Mûsâ, göz hapsinde tutuldu, hapsedildi, serbest bırakıldı. Fazl bin Yahya el-Bermekî nezaretinde göz hapsinde tutulurken taraftarlarıyla ilişki kurduğu halifeye bildirildi. Halife,

Fazl'ı görevden aldı, yerine Fazl'ın babası Yahya'yı getirdi. 183/799 yılında Fazl'ın babası Yahya tarafından öldürtülen Mûsâ Kâzım, Kâzımıye adıyla anılan yere defnedildi.

Müslim: Hazreti Ali'nin büyük kardeşi Âkil'in oğlu, Ebutalib'in torunudur. Muaviye'nin ölümünden, Yezit'in hilafete geçmesinden sonra Kûfe halkı tarafından Hazreti Hüseyin Kûfe'ye davet edildi. Müslim Hazreti Hüseyin'in emriyle Kûfe'ye gitti. Hazreti Hüseyin adına biatları kabul etti. Basra valisi Ubeydullah, Kûfe valiliğine atandı. Sert tedbirlere baş vurdu. Tehditlerle Kûfe halkını sindirdi. Müslim'i yakalattı ve şehit etti (10 Eylül 680).

Nâki: Asıl adı Ebü'l-Hasen Ali bin Muhammed el-Cevâd bin Ali er-Rıza el-Hüseynî el-Askerî'dir. Oniki İmamın onuncusudur. 214/829 yılında Medine'ye üç km. uzaklıktaki Sureyyâ köyünde doğdu. Muhammed Cevat et-Takî'nin oğludur. Annesinin Halife Me'mun'un kızı Ümmü'l-Fazl veya Mağripli bir cariye olduğu söylenir. Künyesi Ebü'l-Hasen'dir. Nâsıh, Fettâh, Emîn, Murtazâ lakaplarıyla anılırsa da en meşhur lakapları Hâdî ve Nakî'dir. Bağdat'ın Sâmerâ şehrinin Asker mahallesinde oturduğundan Askerî nisbesiyle anıldı. Soy, Hazreti Ali ve Fâtıma'ya ulaşır.

Yetkin bir fıkıh bilginidir. Halife Vâsık ve Mu'tasım devirlerinde Medine'de zühd hayatı yaşadı. Kur'an, Hadis, Fıkıh, Akaid dersleri okuttu. Medine valisi tarafından halife Mütevekkil'e şikayet edildi. Yapılan savunma sonucu haklı görüldü. Şiilerin halifeye saldıracakları şayiası üzerine siyasetle ilgisi olmamasına rağmen Sâmerâ'ya götürüldü, gözetim altında tutuldu. Sâmerâ'da öldü (254/868). Halife Mu'tez veya Mu'temid tarafından zehirlendiği de iddia edilmektedir. Genç yaşında vefat etmesi zehirlenerek öldürüldüğü şüphesini doğurmaktadır.

Necef: Kûfe'nin 10 km. batısındadır. Önceleri Necef biçiminde, Hazreti Ali'nin şehâdetinden sonra Meşhed şeklinde de anılmıştır. Hazreti Ali'nin bu şehre defnedilmiş olması sebebiyle önemli bir yerleşim merkezi kabul edilmiştir. Bağdat'tan uzaklaşan bazı bilim adamları medreselerini bu şehirde kurmuşlardır. İlmî anlamda da şehir ayrı bir önem kazanmıştır.

Nehrevân: Abdullah bin Vehb er-Râsibî komutasında hareket eden Haricilerle Hazreti Ali arasında gerçekleşen savaş (38/658).

Nemrûd: Hazreti İbrahim'i ateşe attıran Babil kralı.

Pâdişeh-i Kerbelâ: Hazreti Hüseyin için, "Kerbelâ pâdişâhı" anlamında kullanılan bir terim. Mersiyelerde "Pâdişâh-ı Kerbelâ" biçiminde de geçmektedir.

Sekîne: Asıl adı Âmine (Emine, Ümeyne)'dir. Sekîne veya Sükeyne lakabı annesi tarafından verilmiştir. Hazreti Hüseyin'in küçük kızıdır. Nesebi "Sekîne bint-i el-Hüseyin bin Ali bin Ebî Tâlib el-Kureşiyye" biçiminde anılmaktadır. Muhtemelen 47/667 yılında doğmuştur. Annesi Rübâb bint-i İmriü'l-kays el-Kelbiyye'dir. Çocukluk dönemi Medine'de geçti. Babasıyla birlikte Mekke'ye gitti. Bir müddet sonra Kûfe'ye hareket etti. Kerbelâ olayını yaşadı, peşinden de Kûfe'ye ve Şam'a götürüldü. Annesiyle birlikte Medine'ye dönen Sekîne, annesiyle birlikte Mescid-i Nebevî yakınındaki evlerinde yaşamaya başladı. Bir ara, halası Zeynep'le birlikte Mısır'a gitti. Halasının vefatından sonra Medine'ye döndü. Annesi, bir yıl sonra vefat etti. Kerbelâ olayının gerçekleştiği günlerde amcasının oğlu Abdullah'la nişanlı olduğu ifade ediliyorsa da, evlilik gerçekleşmemiş, Abdullah Kerbelâ'da şehit edilmiştir. Birkaç kez evlendi, 117/4 Nisan 735 tarihinde vefat etti.

Zeki ve asalet sahibiydi. Evinde ilim ve kültür meclisleri oluşturmuştu. Edebiyata, sanata ve şiire ilgisi nedeniyle Sekîne'nin evi şiir eleştirilerinin ve şairlerin me-

kanı olmuştu. Şairler, Sekîne'nin yaptığı şiir eleştirilerine ilgi duymuşlar, yapılan tenkitler ışığında şiirlere yön vermişlerdir. Ünlü şairlerin atışmalarına hakemlik yapmış, şairleri cömertçe ödüllendirmiştir. Şair olduğu rivayet edilmekteyse de bikaç beyit dışında şiiri bilinmemektedir. Musikiye ilgi duymuştur. Zamanının mersiyehanı Ubeydullah bin Süreyc bir ara Sekîne'nin himayesine girmiştir.

Sultân-ı Kerbelâ: Kerbelâ sultanı. Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şâh-ı Kerbelâ: Kerbelâ'nın şâhı. Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şâh-ı Merdân: Hazreti Ali hakkında kullanılan bir terim.

Şâh-ı Şehîdân: Şehitler şâhı. Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ: Kerbelâ şehitlerinin şâhı. Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şeh Hüseyin: Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şeh-i Kerbelâ: Hazreti Hüseyin için, "Kerbelâ şâhı" anlamında kullanılan bir terim.

Şehîdân-ı Kerbelâ: Kerbelâ şehitlerinin geneli anlamında kullanılan bir terim.

Şehîd-i Kerbelâ: Kerbelâ şehidi. Hazreti Hüseyin için kullanılan bir terim.

Şehribânû: İmam Hüseyin'in eşi, Zeynelabidin'in annesidir.

Şimr: İmam Hüseyin'in öldürülmesi konusunda ısrarcı tavır sergileyen ve başının kesilmesini emreden zalim.

Tâki: Adını ve nesebini Ebu Cafer Muhammed bin Ali er-Rıza bin Mûsâ el-Kâzım bin Cafer es-Sadık biçiminde aktarabiliriz. 15 Haziran 811 tarihinde Medine'de doğdu. Annesi peygamberimizin Hanımı Mariye'nin soyundan Sudanlı bir hanımdır. Ebu Cafer künyesiyle, Cevad, Takî, Necib lakaplarıyla anılır. Babasının vefatından sonra halife Me'mun tarafından Bağdat'a davet edildi. Halife Me'mun'un kızı Ümmü'l-Fazl ile evlen-

di. Hanımı ve küçük yaştaki çocuğuyla birlikte hac yolculuğuna çıktı. Bizanslılarla yaptığı savaşta ölen Me'mun'un yerine geçen Mu'tasım-Billah'ın davetiyle tekrar Bağdat'a geldi. 25 Kasım 835 tarihinde Bağdat'ta vefat etti. Dedesi Mûsâ Kâzım'ın yanına defnedildi. Zehirlenerek öldürüldüğü kanaati yaygındır.

Ümmü Leylâ: İmam Hüseyin'in eşi, Ali Ekber'in annesidir. Yesrib, bkz. Medine.

Yezîd: Ebu Süfyân'ın torunu, Muaviye'nin oğludur. Babasının vali bulunduğu günlerde 647 yılında Şam'da doğdu. Muaviye'nin sağlığında hilafet için veliaht tayin edildi. Babasının ölümüyle birlikte 679 yılının son günlerinde veraset yoluyla hilafet tahtına oturdu. Hazreti Hüseyin'in biatının alınması hususunda Medine valisine mektup gönderdi. Bu konuda ısrarcı olmasını, kabul etmemesi halinde Hazreti Hüseyin'in öldürülmesini emretti. Vali, Hazreti Hüseyin'le görüştü. Hazreti Hüseyin, biat etmemekte kararlı olduğu için yakınlarıyla birlikte Mekke'ye gitti. Yezit'e muhalefet eden Kûfeliler Hazreti Hüseyin'e destek olacaklarına söz verirler. Kûfe'ye gitmekte olan Hazreti Hüseyin, aile fertleriyle ve yakınlarıyla birlikte 10 Ekim 680 tarihinde Kerbelâ'da şehit edildi. Yezit'in saltanatu, Efendimizin torunlarının kanı üzerine kurulur. 11 Kasım 683 günü bu kan gölünde boğulur.

Zeynelabidin: Muhtemelen 658 yılında doğmuştur. Dördüncü İmam'dır. Hazreti Hüseyin'in Şehrânû Hanım'dan doğan oğludur. Ali Avsat adıyla da anılır. Künyeleri Ebu Abdullah ve Ebu Muhammed'dir. Zeynelabidin, en meşhur lakabıdır. Babasıyla birlikte Kûfe yolculuğuna çıktı. Kerbelâ olayının olduğu günlerde ağır hasta olduğundan çadırdan çıkamamıştır. İbn-i Ziyâd, onu da öldürmek istedi. Halası Zeynep buna engel oldu. Kerbelâ'dan Kûfe'ye ve Şam'a götürüldü. Şam'dan da Medine'ye döndüler. Elli yedi yaşında şehit edildi.

Zeynep: Ali'nin ve Fâtıma'nın kızı, Hüseyin'in kız kardeşidir. Annesinin vefat ettiği günlerde 5-6 yaşındadır. Amcası Cafer'in oğlu Abdullah'la evlenmiştir. Kerbelâ olayının her safhasında yer aldı. Ağabeyi Hüseyin'in şehâdetine tanık oldu. Hüseyin'in, Hasan'ın, Cafer'in ve Akıl'in çocuklarının şehâdetine tanık oldu. Korunmaya muhtaç durumdaki çocukları sevgisiyle, şefkatiyle kucakladı. Sarsılmaz bir kale gibi tek başına ayakta kaldı.

DİZİN

A

- Âb-ı Kevser 181, 205
Abbas 205, 206, 209, 210
Abbâs 160
Abbasoğulları 207
Abdullah 207, 210, 220, 222, 223
Abdurrahman bin Mülcem 47, 206
Abdulhamid II 29
Abdülbaki Gölpınarlı 9
Açıktürbe Mahallesi 22
Âdem 54, 56, 57, 81, 132, 161, 192, 211, 213
Ahmed 51, 53, 85, 97, 102, 109, 120, 133, 135, 144, 166, 170, 178
Ahmed Rasim 51
Ahter gazetesi 37, 38
Akıl 48, 83, 158, 205, 206, 214, 223
Akıl ailesi 206
Âl-i Abâ 46, 56, 60, 74, 75, 78, 81, 84, 86, 89, 108, 128, 129, 153, 178, 206
Âl-i Abâ Hüseyin 56, 128
Âl-i Ahmed 102, 120
Âl-i Akıl 206
âl-i Betül 88
Âl-i Cafer 206
âl-i Ebî Süfyân 136
Âl-i Nebî 84, 92, 104, 120, 124, 159, 206
Âl-i Rasûl 75, 85, 105, 112, 121, 125, 129, 137, 142, 147, 158, 171, 206
Âl-i Süfyân 136, 206
Âl-i Ümeyye 207
Alaybeyzade Naci Efendi 22
Ali 12, 13, 32, 35, 39, 40, 43, 44, 46, 47, 53, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 74, 75, 78, 81, 84, 86, 89, 176, 177, 178, 194, 195, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 216, 217,

- 218, 219, 220, 221, 222, 223
- Ali Asaf 13
- Ali Asaf Beğ 13
- Ali Asgar 65, 66
- Ali Avsat 222
- Ali Bey 12, 27, 44
- Ali bin Hüseyin 217
- Ali Ekber 64, 66, 207, 208, 222
- Ali er-Rıza 207, 219, 221
- Ali Mûsâ Rıza 178, 207
- Aliyy-i Asgar 64, 134, 207
- Aliyyü'l-Ekber 64
- Aliyyü'l-Murtazâ 63, 80, 137
- Allah'ın Aslanı 206
- Amelika 211
- Amr bin As 213
- Anadolu 9, 217
- Ankara 8, 9, 10, 16, 23, 32, 33, 40, 44
- Ankara Milli Kütüphane 32, 33, 40
- Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanesi 32, 33
- Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 10, 16
- Arnavut 20, 27
- Arş-ı Müsteân 104
- Arş-ı Rahmân 100
- Asâkir-i Hâssa 20
- Ashâb-ı Kehf 89
- Asım Efendi 21
- Asker 219
- Askerî 138, 178, 187, 219
- Asr-ı Saâdet 210
- Aşkın Hazine*leri 44
- Aşr-i mâtem 97
- Aşr-i Muharrem 142, 208
- Âteş-i mâtem 171
- Aziz Mahmud Hüdayi Dergahı 22
- Aziz Mahmud Hüdayi Efendi Tekkesi ve Camii 12
- B**
- Bab-ı Muhasebat Dairesi 22
- Babiali 20
- Babil kralı 220
- Bağdat 207, 213, 214, 218, 219, 220, 221, 222
- Bağdathı Ruhi 35
- Bahr-i belâ 120, 182
- bahr-i rahmet 46, 74, 75, 78, 81, 84, 86, 89, 176
- Bardakçı, 10, 11, 12, 13, 16, 23, 28, 33, 36, 37
- Basiret* gazetesi 21
- Basra 62, 79, 207, 218, 219
- Bathâ 82, 109, 120, 133, 208
- Bedevi 28
- Bedevi tarikatı 28, 29
- Bedir 205, 209
- Bedir savaşı 205, 209
- Bedr 131
- Bektaşî 27
- Betûl 60, 88, 107, 113, 133, 139, 149, 157, 175, 190, 200, 211
- Bey'at-i Rasûl 114
- Beyt-i Mükerrerem 200
- Beytü'l-Harâm 82
- Bingazi 22
- Bizanslılar 222
- Bu'l-Beşer 104
- Bû-türâb 53, 62, 77, 79, 102, 109, 117, 181, 183, 208, 210
- Bûrek es-Sarîmî ve Amr bin Bekir et-Temîmi 212
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi 8
- Bûse-gâh-ı Ahmed-i Muhtâr 144
- Büyük Türk Klasikleri* 9

C-Ç

- Ca'de 47, 54, 63, 80, 208, 211
Ca'de bint-i Eş'as 47, 54, 80, 208, 211
Ca'fer 158
Ca'ferî 177
Cafer 8, 35, 206, 208, 209, 210, 218, 221, 223
Cafer-i Sadık 8, 35, 209, 218
Caferi mezhebi 30
Cebrail 55, 216
Cebreîl 106, 115, 146, 184
Celveti 28
Cemel 47, 59, 61, 77, 206, 211, 214, 216
Cemel Harbi 47
Cemel vak'ası 216
Cemil Çiftçi 66
Cenâb-ı Fâtıma 47, 77, 108
Cenâb-ı Kibriyâ 86, 89, 138
Cenâb-ı Muhammed 102
Cenâb-ı Peygamber 114
Cennetü'l-Baki 209, 211, 217
Cennetü'l-Baki mezarlığı 211, 217
Cevabnâme 33
Cevad 207, 221
Ceyhun 159
Cezairlioğlu Mığırđıç 30
Cibrîl 38, 85, 155, 156
Cibrîl-i Emîn 85
cizr-i şehâdet 66, 97
Çeşm-i Betûl 200
Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 8

D

- Dendân-ı Ahmed 53, 109
Der-Sitâyîş-i Hazret-i Ahmed el-Bedevî 28

- Dest-i Kâbil 132
Deşt-i Kerbelâ 90, 96, 143
Dımaşk 98, 120, 217
Dımaşk-ı Şâm 98
Dicle 125
Divan 9, 18, 23, 31, 32, 33, 34, 35, 36
Divan kalemi 18
Divan Şiiri, XIX. Yüzyıl 9
Divân-ı Harb-i Dâimî 22
Divân-ı Hümâyun Kalemi 20
Divan-ı Kâzım Paşa 23, 34
Dürr-i Necef 206

E

- Ebî Süfyân 136, 209
ebr-i ihsân 59, 176
Ebu Abdillâh 208
Ebû Abdillâh Cafer bin Muhammed el-Bâkır bin Ali Zeynelabidin 208
Ebu Abdullâh 222
Ebu Cafer 209, 221
Ebu Cafer el-Mansûr 209
Ebu Cafer Muhammed bin Ali er-Rıza bin Mûsâ el-Kâzım bin Cafer es-Sadık 221
Ebu Cehil 209
Ebu Muhammed 222
Ebu Süfyân 52, 53, 206, 217, 222
Ebu Talip 206, 209
Ebû Türâb 59, 206, 208, 210
Ebubekir 54, 209, 210, 215
Ebul-Fazl 205
Ebü'l-Hasan 207
Ebü'l-Hasan Ali er-Rıza bin Mûsâ el-Kâzım 207
Ebü'l-Hasen Ali bin Muhammed el-Cevâd bin Ali

er-Rıza el-Hüseynî el-
Askerî 219

Ebva 218

Ehl-i Beyt 27, 28, 29, 46, 47, 48,
49, 51, 56, 61, 63, 64,
65, 81, 86, 87, 103, 116,
129, 134, 135, 136, 142,
144, 145, 146, 156, 158,
165, 168, 169, 170, 172,
188, 206, 210

Ehl-i Kisa 206

Ehl-i Sünnet 210

Ehrimen 120

Emevi saltanatı 63, 217

Emîn 85, 99, 102, 104, 135, 140,
181, 219

Emine Melek Hanım 13, 27

Emirü'l-Mü'minin 206

Enbar 213

Enbiyâ 38, 76, 103, 104, 109, 141,
146, 149, 155, 156

Enkâz-ı Ka'be 112

Erbuk 207

Esedoğulları 65

Esedullah 206

*Eski Harflerle Basılmış Türkçe
Eserler Kataloğu* 31, 35

*Eski Türk Edebiyatında Manzum
Sergüzeşt-nâmeler* 7, 16,
36

Eş'âr-ı Dîvân 33

Evlâd-ı Ali 210

Evlâd-ı Mustafâ 112, 123, 155,
157, 210

Evlâd-ı Nebî 66, 97

Evlâd-ı Rasûl 79, 91, 142, 145,
163, 166, 172, 210

Evlâd-ı Zehrâ 138

Evliyâ 76, 123, 134, 141, 206

Eyyûblar 92

F

Fahr-i Âlem 56, 118, 192, 210

Fahri Bilge Kitapları 32

Fâtıma 13, 43, 44, 46, 47, 55, 58,
59, 60, 61, 63, 66, 74,
75, 77, 78, 81, 84, 86,
88, 89, 108, 131, 176,
206, 210, 211, 212, 219,
223

Fatin 8, 20

Fatma Didar Hanım 13, 27

Fatma Hanım 12, 27

Fazl 205, 207, 218, 219, 221

Fazl bin Yahya el-Bermekî 218

Ferezdâk 23

Fettâh 219

Fındızkade İbrahim Efendi 30

Fırat 48, 54, 63

Fırât 90, 125, 135, 137

Fırat nehri 48, 63

Filistin 217

Fir'avn 132, 142, 211

Firdevs 22, 171

Fuzûlî 32, 95

Fuzûlîlik 95

G

Gazel 32, 33, 34, 35, 36, 37, 44, 94,
159, 190, 192, 194, 196,
199

Gazeliyat 35, 41

Gazeller 32, 34, 37

Gazi Osman Paşa 29

Gurre 90, 95, 113, 188, 211

Gurre-i Mâh-ı Muharrem 90,
188, 211

Gurre-i Muharrem 211

Gülşen-i cennet 54, 81

Gülzâr-ı Adn 102, 127

Gümüşhane 18

133, 138, 153, 176, 190,
197, 206, 207, 208, 210,
211, 212, 213, 215, 217,
223

H

Habeş hükümdarı 209

Habeşistan 209

Habeşli 207

Habîb-i Hudâ 129

Hâbil 132, 211, 213

Hacer 82, 211

Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 9

Hacun 208

Hâdî 138, 178, 208, 219

Hâk-i Dımaşk 120

Hâk-i Kerbelâ 141, 184, 191

Hakem 54, 206, 212, 215, 216, 217

Hakem Olayı 212

Hakkı Bey 20

Halîlullâh 137

Halife Me'mun 207, 219, 221

Halil 13, 19

Halit bin Velid 213

Haluk Gökalp 7, 8, 10, 13, 16, 35

Halveti 28

Hamse-i Âl-i Abâ 46, 56, 60, 74,
75, 78, 81, 84, 86, 89,
128

Hamza 53, 109, 131

Harb-i Cemel 59, 77

Harbiye mektebi 18

Harem 83, 103, 104, 115, 118,
175

Hariciler 47, 217

Harmele 207

Harun 55, 218

Hasan 12, 13, 35, 39, 43, 44, 46,
47, 52, 54, 56, 58, 60,
61, 62, 63, 65, 66, 74,
75, 78, 79, 80, 81, 84,
86, 89, 104, 118, 131,

Hasan el-Askeri 208, 215

Hasan Fehmi Bey 12, 13, 27

Haseneyn 11, 61, 161, 162, 163,
164, 211

Hassân 23, 24

Haşimoğulları 205

Hatice 60, 211

Hâtimetü'l-Eş'âr 8, 20

Havva 56, 57, 132, 192, 211, 213

Hayber 57, 129, 209, 211, 212

Hayber fatihi 212

Hayber kalesi 212

Haydar 57, 59, 60, 61, 78, 114,
123, 129, 133, 135, 146,
158, 161, 162, 163, 164,
194, 200, 206, 212

Haydar-ı Hayber-güşâ Hüseyin
57, 129

Haydar-ı Kerrâr 59, 60, 78, 133,
135, 206, 212

Haydarpaşa Mezarlığı 11

Hayrû'n-Nisâ 57, 129

Hayrû'n-Nisâ Hüseyin 57, 129

Hazret-i İmâm 107

Hazret-i Rasûl 113, 114

Hazret-i Zehrâ 79

Hazret-i Zeyne'l-Abâ 29

Hazreti Ali 29, 35, 46, 47, 53, 55,
58, 59, 60, 61, 62, 63,
66, 205, 206, 208, 209,
210, 211, 212, 213, 214,
216, 217, 218, 219, 220,
221

Hazreti Davut 216

Hazreti Fâtıma 46, 55, 60, 61,
211, 212

Hazreti Hamza 53

- Hazreti Hasan 47, 54, 58, 61, 62, 63, 208, 213
- Hazreti Hüseyin 29, 48, 54, 55, 57, 58, 62, 63, 66, 207, 208, 213, 214, 215, 216, 219, 220, 221, 222
- Hazreti İbrahim 211, 220
- Hazreti İsa 216, 217
- Hazreti İsmail 211, 215
- Hazreti Mûsâ 211
- Hazreti Osman 212
- Hızır 146, 177, 203
- Hicaz 49, 88
- hicviye 30
- Hint 217
- Hire 213, 214
- Horasan 207, 212
- Hubb-ı Zehrâ 186
- Hudeybiye 209
- Hûn-i Ehl-i Beyt 129
- Hûn-i evlâd-ı Alî 181
- Hûn-i Hüseyin 91, 102, 125, 167
- Hûn-i şehîdân-ı Kerbelâ 58, 102, 130
- Huneyn 161, 206
- Hurmaniye 208
- Hüdayi dergahı 28
- Hürmet-i Rasûl 114
- Hüseyin 7, 8, 11, 16, 17, 18, 19, 21, 32, 35, 39, 43, 46, 48, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 198, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223
- Hüseyin Avni Paşa 21, 30
- Hüseyin Hüsnü 11
- Hüseyin Hüsnü Bey 11, 27
- Hüseyin Hüsnü Efendi 27
- Hüseyin İbn-i Ali 57
- Hüseyin Saâdet 35
- Hüseyin 11, 12, 38, 43, 44, 46, 48, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 62, 64, 74, 75, 78, 79, 81, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 114, 117, 118, 124, 125, 126, 128, 129, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 142, 145, 146, 153, 155, 156, 158, 159, 161, 167, 169, 170, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 201, 212, 219, 220, 221
- Hüseyin İbn-i Ali 194, 195, 212
- Hüseyin-i Kerbelâ 56, 57, 62, 79, 86, 92, 138, 153, 176, 177, 178, 179, 184, 185, 192, 193, 212
- Hüsnü Bey 11, 12
- Hz. Ali 39
- Hz. Hasan 35, 39, 52

İ

- İbn-i Akîl 83
- İbn-i Harb 52, 53, 80, 114
- İbn-i Mülcem 60, 78, 212, 213
- İbn-i Sa'd 86, 97, 119, 181, 213
- İbn-i Süfyân 92, 133, 145, 170
- İbn-i Ziyâd 83, 87, 97, 119, 125, 135, 137, 158, 213, 222
- İbni Zübeyr 216
- İbnülemin Mahmut Kemal İnal 8, 9, 11, 20, 21, 22, 23
- İbrahim Alaeddin Gövsa 9
- İbrahim bin Mehdî 207

İbrahim Kâzım Paşa 8
İbrahim Nemci Dilmen 9
İmam Ali el-Hâdî 208
İmam Hasan 44, 65
İmam Hüseyin 32, 43, 46, 48, 49,
53, 54, 56, 57, 58, 63,
64, 65, 66, 205, 212,
213, 214, 221, 222
İmam Mehdî 210
İmam Zeynelabidin 65
İmâm-ı Ehl-i Beyt 145
İmâm-ı ekrem 88
İmâm-ı Evliyâ 134, 206
İmâm-ı Mescid-i Kuds 200
İmamiyye mescidi 29
İmran 216
Irak 48, 83, 114, 133
İsa 216, 217
İslâm 79, 152
*İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve
Nev'ilere Giriş* 33
İsmail Habib Sevük 9
İsmail Hakkı Aksoyak 9, 10
İsmail Saib 33
İsmail Ünver 9
İsnâ Aşer 153, 178
İsparta 18
İstanbul 7, 8, 9, 16, 17, 18, 19, 20,
21, 24, 33, 34, 35, 36,
37, 39, 41, 43, 51
İstanbul Büyükşehir Belediyesi
Kütüphanesi 43
*İstibdâd-ı Edebî'de Tanınmış Birkaç
Şahsiyet* 51

K

Ka'b 23
Ka'be 86, 112, 135, 193
Kâbil 132, 147, 191, 213
Kadı Ebu Yusuf 218

Kadir gecesi 17
Kadiri 210
Kamusu'l-A'lâm 9, 19, 20
Karadağ 21, 22
Kasım 65, 66, 211, 222
Kasım bin Hasan 66
Kaside 32, 33, 36, 39, 40, 44
kaside-i der medh-i İmam Ali 32
Kaside-i Garrâ 39
kaside-i İmam Hüseyin 32
Kaside-i Na't-ı Ali 40
Kasideler 34, 35, 37, 40
Katli Yahya 87
Kavm-i Yehûd 87
kavm-i Yezîd 64, 134, 170
Kâzım 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17,
18, 19, 20, 21, 22, 23,
24, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 40, 43, 44, 45, 46,
49, 50, 51, 52, 53, 54,
56, 57, 58, 59, 61, 62,
63, 64, 65, 66, 89, 95,
98, 100, 109, 110, 120,
131, 138, 139, 147, 151,
154, 156, 158, 160, 164,
168, 170, 173, 175, 177,
179, 183, 186, 187, 189,
191, 193, 195, 196, 199,
207, 218, 219, 221, 222
Kâzım İbrahim Paşa 8
Kâzım Mûsâ Paşa 9
Kâzım Paşa 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
16, 17, 18, 19, 20, 21,
22, 23, 24, 27, 28, 29,
30, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 40, 43, 44, 45, 46,
49, 50, 51, 52, 53, 54,
56, 57, 58, 59, 61, 62,
63, 64, 65, 66
*Kâzım Paşa Hayatı-Eserleri-Şair-
liği* 34

Kâzım Paşa, Hayatı, Sanatı ve Mizahî Yönü 10
Kâzım Rıza 138
Kâzım Yetiş 51
Kâzım-ı Hassân 23
Kâzimiye 219
Kelîm 132
Kelîmullâh 142
Kerbelâ 38, 43, 44, 46, 47, 48, 56,
57, 58, 62, 63, 65, 66,
71, 75, 79, 81, 83, 84,
86, 90, 92, 93, 96, 97,
99, 102, 103, 104, 106,
108, 110, 112, 113, 116,
123, 125, 126, 128, 129,
130, 131, 133, 135, 136,
137, 138, 139, 141, 142,
143, 146, 148, 149, 150,
151, 152, 153, 155, 156,
157, 158, 159, 165, 166,
171, 172, 176, 177, 178,
179, 181, 182, 184, 185,
186, 187, 189, 191, 192,
193, 196, 205, 207, 208,
212, 213, 214, 215, 217,
218, 220, 221
Kerbelâ Hüseyin 57, 128
Kerbelâ olayı 29
Kerbelâ sultanı 221
Kerbelâ şâhı 221
Kerbelâ şehidi 221
Kerbelâ şehitlerinin şâhı 221
Kerrâr 59, 60, 78, 133, 135, 144,
206, 212
Kevser 159, 181, 200, 205, 206,
214
Kible-gâh 193
Kıt'a 33, 36, 44, 197
Kıt'alar 37
Kıtmûr-i Sultân-ı Necef 89
Kızıldeniz 211

Koniçe 10, 11
Koniçeli Kâzım Paşa 8, 11, 21, 22,
23, 34
Koniçeli Mûsâ Kâzım Paşa'nın Hic-
viyeleri 9
Koşma 33, 37
Kûfe 47, 48, 54, 57, 58, 60, 78, 82,
83, 98, 107, 114, 116,
133, 136, 142, 148, 207,
212, 213, 214, 219, 220,
222
Kûfiyân 97, 106
Kureyş 209
Külliyat 11, 33, 35, 36, 37

L

Leylâ 64, 66, 143, 159, 222
Leyla binti Mürre 207

M

M. Nail Tuman 9
M. Seyfettin Özege 31, 35
Ma'reke-i Kerbelâ 57, 128
Mağripli 219
Mâh-ı Âşûrâ 214
mâh-ı âşûrâ 97
mâh-ı irfân 59, 176
Mâh-ı Mâtem 99, 152, 180, 215
Mâh-ı Muharrem 90, 154, 161,
188, 211, 215
Mahbûb-ı Hudâ 138
Mahmut Kemal İnal 8, 9, 11, 20,
21, 22, 23
Makâlîd-i Aşk 29, 31, 35, 36, 37,
38, 40, 43, 44, 45, 46,
51, 71
Maktel-i Hüseyin 51
Maliye Nezâreti Mektubi Kale-
mi 20

- Manisa 38
 Mansûr 178, 199, 200, 209
 Mariye 221
 Masârifât Nezâreti 22
 Matbaa-i Âmire 8, 9
 Mâtem ayı 215
 Mâtem-i Âl-i Muhammed 154
 Me'mun 207, 219, 221, 222
 Mecmua-i Eş'âr 40
 Mecnûn 64, 143, 159, 181
 medhiye 37
 Medîne 52, 82, 107, 215
 Mehdî 138, 178, 187, 207, 210,
 215, 218
 Mehdî-Billah 218
 Mehmed Burhaneddin el-Hü-
 seynî el-Belhî 33
 Mehmet Korkut Çeçen 8, 10, 21,
 22, 23, 31, 33, 34, 35
 Mehmet Nail Tuman 8, 9
 Mehmet Nermi Haskan 12, 24
 Mehmet Tahir 8
 Mehmet Tahir Efendi 27, 28
 Mekke 48, 54, 60, 82, 206, 207,
 208, 209, 211, 212, 215,
 217, 220, 222
 Mersiye 30, 32, 33, 35, 37, 38, 39,
 41, 43, 44, 46, 49, 73,
 90, 96, 99, 101, 111,
 122, 132, 140, 148, 152,
 155, 157, 159, 161, 165,
 169, 171, 174, 176, 180,
 184, 186, 190, 192, 194,
 196, 197, 215
Mersiye ve Kaside 39
Mersiye-i Cansûz 38, 39
 Mersiye-i Şühedâ-yı Kerbelâ 43
 Mersiye-yi Müşâ'ar 188
 Mersiyeler 32, 34, 35, 40, 41, 44
 Merv 207
 Mervân 47, 54, 80, 215, 216
 Mervân bin Hakem 215
 Merve 82
 Meryem 189, 216
 Mescid-i Nebevî 207, 220
 Mesih 132, 203
 Mesnevi 33, 36, 37, 38, 43, 44, 45,
 46, 49
Mesneviler 37
 Meşhed 123, 141, 187, 220
 Meşhed-i âl-i Rasûl 141
 Meşhed-i Evlâd-ı Mustafâ 123
Meşhur Adamlar 9
 Metin Kayahan Özgül 9
 Mevlevi 210
 Mevlid 49, 50, 51
 Meydân-ı Kerbelâ 102, 104, 126,
 131, 149, 157, 159
 Mısır 211, 217, 220
Milli Kültür 10
 Milli Kütüphane 23, 32, 33, 36,
 37, 40, 43
 Mina 208
 Mithat Paşa 30
 Moğol 115
 Mora 16, 17
 Mu'tasım 219, 222
 Mu'tasım-Billah 222
 Mu'temid 208, 219
 Mu'temid Alallah 208
 Mu'tez 219
 Muallim Naci 23, 24
 Muamma 33, 37
 Muammalar 37
 Muammer Bey 13
 Muaviye 46, 47, 48, 52, 53, 54, 61,
 62, 63, 206, 211, 212,
 216, 217, 219, 222
 Muaviye II 216
 Muğire 217
 Muhammed 12, 13, 23, 44, 46, 74,
 75, 78, 81, 84, 86, 88,

- 89, 99, 102, 123, 154,
160, 169, 176, 181, 186,
194, 207, 208, 209, 210,
215, 217, 219, 221, 222
- Muhammed Ali Rıza Bey 12, 13,
27
- Muhammed Asgar 210
- Muhammed Bakır 209, 217
- Muhammed bin Hanefiyye 210
- Muhammed Cevat et-Takî 219
- Muhammed el-Cevad 207
- Muhammed Said Beg 13
- Muhammed Said Bey 13
- Muhammes 32, 33, 36, 37, 44,
180, 184
- Muharrem 11, 38, 48, 51, 90, 110,
138, 142, 146, 154, 161,
165, 169, 171, 188, 189,
205, 208, 211, 214, 215,
218
- Muharrir, Şair, Edip* 51
- Muhsin 210, 211
- Murabba 32, 33, 36, 37, 44, 186
- Murtazâ 59, 63, 78, 80, 104, 105,
108, 131, 134, 137, 139,
157, 166, 206, 218, 219
- Mûsâ 8, 9, 10, 11, 16, 22, 35, 177,
178, 202, 207, 208, 211,
218, 219, 221, 222
- Mûsâ Kâzım 8, 9, 10, 11, 16, 22,
35, 207, 218, 219, 222
- Mûsâ Kâzım Paşa 27
- Mûsâ Kâzım Paşa Hayatı, Sanatı,
Külliyatı* 10, 16
- Mushaf 100, 181
- Mustafâ 38, 39, 46, 56, 61, 75, 82,
89, 96, 100, 112, 123,
131, 138, 145, 146, 155,
157, 178, 181, 182, 186,
190, 210
- Mustafa Reşit Paşa 30
- Mustafa Uzun 9
- Mûte 206
- Muvaffak Eflatun 9
- Müctebâ 80, 97
- müfredat 32
- Mühime Odası 20
- Mühr-i Süleyman 120
- Mülcem 47, 60, 78, 206, 212, 213
- Mülk-i Irâk 113
- Münacaat 46
- Müntehâ 146
- Mürre bin Münkız 208
- Müsebba 32, 33, 36
- Müseddes 32, 33, 36, 44, 161,
165, 169, 171, 174, 176
- Müselles 9, 32, 33, 36
- Müselles ve Mûsâ Kâzım Paşa'nın
İki Müsellesi* 9
- Müsemmen 44, 152, 155, 157
- Müslim 48, 83, 84, 133, 213, 214,
219
- Müsteân 76, 85, 104, 135, 166
- Müstezad 33, 36
- Mütercim Rüştü Paşa 21
- Mütevekkil 208, 219
- Mütevekkil Alallah 208

N

- Na't 23, 32, 35, 39, 40, 41, 188
- Na't ve Mersiye* 39
- Na't-ı Şerif 188
- Nafiz Paşa 30
- Nakî 178, 219
- Nâsıh 219
- Nasıra 217
- Nâzenîn-i Rabbi izzet 56, 176
- Nazîre-i Diğere Be-Tarîk-i Âdi* 38
- Nazîre-i Hümmâyün Be-Sâkinâme
Nefî* 38

Nazîre-i Hümmâyün Be-Terkîb-i Bend-i Ruhi 38
 Necaşi 209
 Necef 47, 89, 206, 214, 220
 Necib 221
 Necla Pekolcay 33
 Nef'i 38
 Nehrevan 47
 Nemrûd 137, 220
 Nevruz Dede 16
 Nîl 175
 Nisabur 207
 Nûh 132
 Nukan 207
 nûr-ı çeşm-i Mustafâ 56, 96
 Nuri Akbayar 9

0-Ö

Osman 54, 59, 206, 210, 212, 215, 216, 217
Osmanlı Müellifleri 8, 27, 28
 Osmanoğulları 29
 Ömer 48, 54, 55, 80, 213, 214, 215, 217, 218
 Ömer bin Sa'd 48, 54, 55, 213, 214

P

Pâdişâh-ı Kerbelâ 141, 220
 Pâdişâh-ı Necef 206
 Pâdişeh-i Kerbelâ 108, 220
 Pençe-i âl-i abâ 206

R

Rahmet-i Rahmân 23
 Ramazan Bardakçı 10, 16, 28, 33, 36, 37
 ramazaniye 37
 Rasûl 61, 62, 75, 76, 79, 83, 85, 88, 91, 105, 107, 108, 112, 113, 114, 118, 121, 125, 126, 127, 129, 136, 137, 141, 142, 145, 147, 149, 157, 158, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 171, 172, 175, 183, 196, 206, 210
 Rasûl-i Ekrem 118, 125, 136, 183
 Rasûl-i Kibriyâ 137, 157, 158
 Rasûl-i Sakaleyn 61, 161, 162, 163, 164
 Rasûlullâh 100, 133, 142, 182
 ravza-i Firdevs 161
 Ravza-i Rıdvân 132, 183
 Re's-i Hüseyin 106
 Recep Demir 34, 45, 53
 Remle 210
 Rey 213
 Rey valiliği 213
 Rıza 12, 13, 19, 41, 61, 138, 178, 186, 199, 207, 219, 221
 Rifai 210
 Riyâz-ı Asfiyâ 45, 49, 51, 59, 75
 Riyâzü'l-Asfiyâ 33, 37, 45, 46
 Rûh-i Kudüs 201
 Rûhu'l-Emîn 99, 102, 104, 140, 181
 Rukiye 13, 66
 Rukiye Fâtıma 13
 Rukiye Fâtıma Hanım 13
 Rukiye 88, 158
 Rumeli 10, 16
 Rumeli Kazaskeri Fındızkade İbrahim Efendi 30
 Rübâb 220
 Rübâb bint-i İmriü'l-kays el-Kelbiyye 220
 Rübâî 33, 36
 Rübâîler 37
 Rüştü Paşa 21, 30

S-Ş

- Sa'd bin Ebu Vakkas 213
Saâdet Hanım 13, 27
Sâhib-i Necef 206
sahrâ-yı Kerbelâ 106, 112, 155, 156
Said Bey 13
Saka 205
Sâkî-i Kevser 206, 214
Sâkinâme 35, 40
Sâmerrâ 219
Sekîne 64, 66, 136, 143, 158, 159, 220, 221
Sekîne bint-i el-Hüseyn bin Ali bin Ebî Tâlib el-Kureşsiyye 220
Selçuk Eraydın 32, 33
Semerâtü'l-İkbâl 37
Semerâtü'l-İkbâl 33, 37
Serahs 207
Serasker Rüştü Paşa 21
Sergüzeşt 7, 16, 33, 36
Sernüvişt-nâme-i Âcizî 31, 36
Servet gazetesi 8
Seyyid Muhammed Burhaneddin Hüseyinî el-Belhî 23
Seyyid-i ehl-i celâdet 57, 178
Seyyid-i şübbân-ı cennet 55, 56, 96
Seyyid-i Şübbân-i cennet 176
Seyyidü'ş-Şühedâ 212
Sibt-ı Nebî 96
Siffin 61, 206, 211, 213, 214, 217
Sidre 85
Sitâyiş-i İmam Rıza Aleyhisselâm 41
Son Asır Türk Şairleri 8, 9, 20, 21, 22, 23
Sudanlı 207, 221
Sultân-ı Enbiyâ 38, 103, 109, 155, 156
Sultân-ı Kerbelâ 102, 112, 125, 126, 129, 130, 157, 158, 221
Sultân-ı Necef 89, 206
Sûmenâk 112
Sureyyâ köyü 219
Suriye 209, 211
Süfyâniyân 87, 158
Süleyman 34, 41, 49, 50, 120, 201
Süleyman Çelebi 49, 50
Sünnet-i Rasûl 114
Şâh-ı Kerbelâ 58, 133, 135, 148, 149, 150, 151, 165, 212, 221
Şâh-ı Merdân 28, 221
Şâh-ı Necef 206
Şâh-ı Şehîd-i Kerbelâ 90, 212, 221
Şâh-ı Şehîdân 221
Şâh-ı Velâyet 206
Şam 47, 48, 52, 57, 58, 79, 87, 114, 136, 217, 220, 222
Şâm 59, 62, 77, 79, 88, 98, 107, 114, 115, 133, 166
Şam Vak'ası 47
Şâm-ı gurbet 88
Şâmiyân 97, 106
Şarkı 36
Şatiroğlu 19
Şeh Hüseyin 57, 58, 87, 133, 142, 145, 221
Şeh Muhammed Bâkir 29
Şeh-i Kerbelâ 58, 221
Şehîd-i Kerbelâ 58, 90, 137, 212, 221
şehîd-i Kerbelâ 29
Şehîdân-ı Kerbelâ 221
Şehitler şâhı 221
Şehrbânû Hanım 222
Şehribânû 159, 169, 221
Şemseddin Sami 19, 20

Şeyhu'l-Harem 29
Şîr-i Huda 206
Şîr-i meydân-ı şecâat 57, 178
Şîr-i Yezdân 59, 206
Şia 210
Şiilik 29
Şimr 48, 54, 55, 66, 86, 96, 116,
119, 125, 135, 137, 166,
169, 184, 205, 221
Şimr-i Zi'l-Cevşen 55, 66, 86
Şuride Efendi 37, 38

T

T. D. V. İslam Ansiklopedisi 9
Tahmis 32, 33, 36
tahmis-i kaside-i Fuzûlî 32
Taif 54, 215
Takî 178, 186, 219, 221
Tâki 22, 221
Taliboğulları 208
Tanzimattanberi I, Edebiyat Tarihi 9
Tarih Kıt'aları 37
Tarih-i Edebiyat Dersleri 9
Tarihler 11, 37
tarikât 27
Tarikat-ı Bedeviyye 27
Tarikat-ı Celvetiyye 28
tasavvuf 28
Taştir 36
Tayfûr 199
Tayyar 209
Tebük savaşı 59
tekke 27
Tepedelenli 9
Tercî-i Bend 148
Tercüman-ı Hakikat 51
Terkîb-i Bend 38, 101, 111, 122,
132, 140
tevhit 32, 37
Trabzon 19

Tuhfe-i Nâilî 8, 9
Tus 207
Türbedar 16
Türk Ansiklopedisi 8, 9, 28, 29, 34,
44, 45, 51
Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedi-
si 9, 34
Türk Kültürü 9
Türk Meşhurları 9
Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklo-
pedisi 9
Türkler 215

U-Ü

Ubeydullah 48, 54, 210, 213, 214,
219, 221
Ubeydullah bin Süreyc 221
Ubeydullah bin Ziyâd 48, 54,
214
Uhut 53, 209
Uhut savaşı 53, 209
Urve bin Mesut 207
Ümeyye oğulları 207
Ümm-i Leylâ 64, 143, 159
Ümmü Ebîha 60
Ümmü Fazl 207
Ümmü Gülsüm 58, 60, 64, 66,
143, 158, 159, 169, 207,
210, 211
Ümmü Hasan 210
Ümmü Leylâ 222
Ümmü Seleme 210
Ümmü'l-Benin bint-i Hizam 205
Ümmü'l-Fazl 219, 221
Üsküdar 22, 24

V

Vâdî-i Taftaf 97
Vak'a-i Şâm 59, 77

Vâlî-i Şâm 62, 79, 133
Van 34, 45
Vâsık 219
Velîd 82
Velid 48, 213

Y

Ya'kûb 132, 194
Yahudi 211, 212, 216
Yahya 13, 19, 87, 132, 210, 218,
219
Yakup Asım Efendi 21
Yanya 10, 11
Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüp-
hanesi 36
Ye'cûc 77
Yesrib 82, 109, 120, 215, 222
Yezdân 59, 92, 206
Yezîd 48, 52, 64, 81, 87, 88, 97,
120, 124, 126, 133, 134,
136, 137, 138, 142, 150,
158, 159, 162, 170, 172,
222
Yezîdân 100, 156, 182
Yezid 57, 58, 63, 65, 205, 213, 216
Yezit 46, 47, 48, 52, 53, 54, 211,
212, 216, 217, 219, 222
Yusuf 21, 216, 218
Yûsuf 94, 132, 194
Yusuf Kamil Paşa 21

Yusuf Neccar 216
Yüzyıllar Boyunca Üsküdar 24

Z

Zât-ı Hak 192
Zât-ı Kibriyâ 74, 78, 100, 183
Zât-ı Rasûl 76
Zehrâ 79, 114, 118, 123, 138, 139,
144, 146, 161, 162, 163,
164, 167, 181, 183, 186,
194
Zehrâ-yı Betûl 139
Zekeriya 216
Zeyd 209
Zeyd bin Harise 209
Zeyne'l-Abâ 66, 86, 97, 98, 134,
136, 138, 158, 177, 186
Zeyne'l-Âbidîn 124, 136
Zeyneb 64, 107, 117, 135, 136,
143, 158, 159, 169
Zeynelabidin 48, 55, 65, 66, 207,
208, 209, 217, 221, 222
Zeynep 58, 60, 66, 210, 211, 220,
222, 223
Zeynü'l-Abâ 55, 66
Ziyâd 48, 54, 83, 87, 97, 119, 125,
135, 137, 158, 213, 214,
217, 222
Zü'l-Celâl 103, 197

NOTLAR:

NOTLAR: